

Prakticko-teologické reflexe tématu MISIE

Pro potřeby Diecézní synody Diecéze plzeňské zpracoval v červenci 2025 synodní tým

(1) MISIJNÍ CHARAKTER DIECÉZE	2
Základní prameny k akčnímu rozměru misie	3
(A) ŽIVOT S KRISTEM.....	5
Základní prameny k mystagogickému rozměru misie.....	6
(B) ŽIVOT VE VZTAZÍCH.....	7
Základní prameny ke komuniálnímu rozměru misie.....	8
(C) CÍRKEV DOPROVÁZEJÍCÍ	9
Základní prameny k tématu „církev doprovázející“	10
(2) DĚTI A MLADÍ LIDÉ	11
Základní prameny k tématu misie mezi dětmi a mládeží	11
TEOLOGICKÉ REFLEXE.....	13
Pieoro Coda: Eklesiologická četba Závěrečného dokumentu synody o synodalitě	13
Pavel Ženíšek: Misijní poslání církve v pojetí papeže Františka	16
Petr Hruška: Misijní poslání církve a generativní pastorace	24
Alvaro Grammatica: Misijní poslání církve a teologie něhy.....	27
Michal Opatrný: Misijní poslání církve v Babylonském zajetí	30
Benedikt Mohelník: Církev jako znamení vztahů lidské společnosti.....	31
Michal Kaplánek: Pastorálně teologický rámec rozvoje života mládeže	33
Petr Hruška: Nad knihou „Když Bůh nikomu nechybí“	35
Giles Routhier: Nové farnosti – šance nebo slepé uličky pro evangelizaci?	40
ZÁVĚREČNÁ TEOLOGICKÁ SYNTÉZA.....	46
I. Shrnutí základních pramenů	46
II. Shrnutí teologických reflexí	47
III. Syntéza základních pramenů a teologických reflexí	49
IV. Doporučení pro plzeňskou diecézi	50
V. Závěrečné shrnutí	51

*Tento pracovní dokument ve své **první části** prezentuje témata, úkoly, pomocné otázky, doporučené prameny a prakticko-teologická prohloubení pěti „oblastí k řešení“, které se úzce vztahují k prvnímu synodnímu tématu MISIE (1, A, B, C, 2), jak byly zachyceny v pracovním materiálu Oblasti k řešení (ZDE).*

*Ve své **druhé části** (Teologické reflexe) pak tento dokument přináší devět samostatných prakticko-teologických reflexí od našich synodních odborných teologických poradců, ze kterých se prvních pět z pastorálně-teologického hlediska zabývá reflexí tématu „misijní poslání církve“, šestý z eklesiologického hlediska nabízí reflexi sakramentálně založené definice církve a poslední pak prezentuje základní prakticko-teologické principy pro pastorační práci s dětmi a mladými lidmi.*

***Třetí část** pak nabízí závěrečnou teologickou syntézu shrnující podněty z předchozích dvou částí.*

(1) MISIJNÍ CHARAKTER DIECÉZE

Úkol: Navrhnout způsoby podpory misijního charakteru diecéze ve všech jejích částech (farnosti, biskupství, komunity apod.) a všech oblastech misijního poslání církve (včetně služby lidem v nouzi).

Pomocné otázky: Které z aktivit, postojů nebo i jiných gest a příležitostí podle vás v nejbližších 10 letech lidem v diecézi nejvíce pomohou k tomu, že se lidé kolem nás začnou zajímat o víru a otevírat se osobnímu setkání s Kristem? Jak bychom toto vše mohli podpořit na rovině diecéze? Kdo by měl tyto aktivity vykonávat? Jak v diecézi k misii využívat virtuální prostor, případně umělou inteligenci (s vědomím všech jejích rizik)? Jak v diecézi podpořit vzdělávání věřících jako těch, kteří jsou „učedníky“ i „misionáři“ zároveň (např. založit diecézní misijní centrum, ustanovit biskupského vikáře pro misii, zaměřit se na misijní rozměr pastorace při vizitacích farností apod.)? Jak vnímáme hranice mezi „církví“ a „světem“? Kdo jsme „my“ a kdo jsou „oni“? Jak „nás“ vnímají lidé „zvenku“? Co to znamená pro naše misijní poslání?

Doporučené prameny: Pro přípravu ke společnému rozlišování doporučujeme pročíst si úvody k částem **A.1, A.2, A.3** textu Inspirace pro tvorbu sdílené vize diecéze a z dokumentu Mistře, kde bydlíš pak především č. 27, 28, 30, 102, 103, 105 a 108 (případně 4, 8, 10, 14, 16, 17, 19-21, 44, 56, 55, 57, 85 a 94). Důležitým pramenem pro práci této skupiny může pak být Příloha 1: Misie a lidé dokumentu Mistře, kde bydlíš, případně Dodatek 5. Pastorační aktivity ve virtuálním prostoru v Příloze 2: Uspořádání a život (str. 57 – 57).

Prakticko-teologické prohloubení: Při zpracování tohoto tématu vycházíme ze zúženého pojetí „misie“, které z praktických důvodů bylo zvolené pro naši diecézní synodu, tj. misie jako souboru „aktivit, postojů nebo gest, které napomáhají k tomu, aby se lidé kolem nás začali zajímat o víru a otevírat se osobnímu setkání s Kristem“. Teologie nabízí rozdělení těchto základních úkolů v rámci misijního poslání církve na

1. oblast slavení Kristova tajemství při bohoslužbě („liturgie“),
2. hlásání evangelia všem („martyrie“),
3. služby lidem v nouzi, společnosti a celému stvoření („diakonie“).

Jiný pohled říká (srov. 2. kapitola *Ad gentes*), že je důležitá následující misijní dynamika:

- a) přítomnost lásky (svědectví života),
- b) hlásání evangelia (evangelizace),
- c) vytváření společenství (křesťanská obec).

Mezi základními rozměry poslání církve se někdy uvádějí také „koinonie“ (společenství) či „mystagogie“ (uvádění do tajemství života s Kristem). Tyto dva rozměry poslání církve („missio“) jsou podrobněji rozvedené v dalších dvou částech tohoto textu: (A) *Život s Kristem* a (B) *Život ve vztazích*, které v užším pojetí „misie“ byly k oblastem k řešení byly přidány jako nutné „předpoklady k misii“. Svým způsobem všechny další oblasti k řešení jsou zároveň také specifickými tématy, jak rozvíjet „misijní charakter diecéze“. Jsou takto vyčleněny do samostatných témat, aby je tak bylo možné promyslet do větší hloubky. Jejich hlavní důrazy mohou proto být zmíněny i při práci na této první, základní oblasti. Např. téma (F) *Péče o společnost a Zemi* je reflektováno z hlediska správy majetku – toto téma má ovšem o širší přesah do spolupráce s nejrůznějšími dalšími subjekty a lidmi dobré vůle, a může proto být zdůrazněno i zde (viz např. pojem „společenská diakonie“, nebo „sociální dimenze evangelia“, kde je důraz nejen na službu trpícím jednotlivcům, ale také na službu sociální spravedlnosti ve společnosti a péči o celé stvoření).

Další zajímavou otázkou k teologické reflexi a k pastoračnímu rozlišování je pak tato:

1. Vnímáme, že jsme pro oblast, kde žijeme, a období, kdy žijeme, Duchem svatým zváni být církví, která důvěřuje, že Bůh je se všemi lidmi, je maximálně otevřená a vstupuje do partnerského dialogu se všemi a doprovází je?
2. Nebo církví, která se ze světa spíše stahuje, žije hluboký život s Kristem v modlitbě, kontemplaci a hlubokých vzájemných vztazích, věří, že tento „kvas v těstě“ postupně prokvasí celé lidstvo a zve ostatní do těchto „míst milosti“?
3. Nebo církví, která zaujímá kritický postoj vůči většinové společnosti, odvážně poukazuje na její nemoci a snaží se být prorockým a evangelijním „znamením odporu“ vůči dnešnímu „světu“?

ZÁKLADNÍ PRAMENY K AKČNÍMU ROZMĚRU MISIE

Jak se téma „misijního charakteru církve“ s důrazem na jeho akční rozměr (rozdělené podle tří hlavních oblastí poslání církve – liturgie, martyrie, diakonie) odráží v základních pramenech?

Pozn.: Zdůraznění této vícevrstevnatosti poslání církve se objevuje i v *Závěrečném dokumentu I. etapy diecézní synody Mistře, kde bydlíš* (MkB 102): „Z naslouchání mnoha lidem v diecézi vyplývá, že ‚misie‘, tak jak je v diecézi často chápána..., se neomezuje pouze na hlásání evangelia slovem (*martyrie*), ale prostupuje i všemi ostatními základními projevy pastorační práce v diecézi a ve farnostech: slavením bohoslužeb (*liturgie*), službou lidem v nouzi (*diakonie*) i setkáváním se ve společenství (*koinonie*).“ První tři z těchto dimenzí jsou tematizovány zde, komunitární dimenze (*koinonie*) pak dále v části (B) Život s druhými.

1. Liturgie – mystagogická dimenze misie

- **Evangelium:** Máme před očima Ježíše, který zve k obrácení a následování (srov. např. Mk 1, 15-20), modlí se se svými učedníky, s těmi, kteří jej následovali (i s tím, který jej zapře a který jej zradí) hostinu lásky slaví hostinu lásky (srov. např. Jan 13). Tento Ježíš se nám sám vydává do rukou při slavení Poslední večeře a pak znovu a znovu při lámání chleba: „Vezměte a jezte, toto je mé tělo, které se za vás vydává“ (Mt 26, 26; srov. Lk 24, 13-35).
- **Papež:** Papež František v návaznosti na II. vatikánský koncil vnímá liturgii jako zdroj a vrchol veškerého života církve. Ve své homilii na zahájení liturgického roku 2021 mluvil o misijním aspektu liturgie takto: „Každé liturgické slavení vždy končí misií - vysláním. To, co prožíváme a slavíme, nás vede k tomu, abychom vyšli vstříc druhým, abychom se setkali se světem kolem nás, abychom vyšli vstříc radostem a potřebám mnoha lidí, kteří možná žijí, aniž by znali Boží dar... A tento rozměr nás také otevírá dialogu, setkání, ekumenickému duchu, přijetí.“ Liturgie podle papeže Františka však není jen přípravou na misii, je její nezbytnou součástí a privilegovaným misijním nástrojem. V *Evangelii gaudium* totiž papež píše: „Evangelizující společenství nakonec vždy umí ‚slavit‘... Radostná evangelizace se projevuje krásou v liturgii uprostřed každodenního úsilí o to, aby se šířilo dobro. Církev evangelizuje – a evangelizuje i sebe samu – skrze krásu liturgie, která je též oslavou evangelizačního působení a zdrojem nového povzbuzení k sebedarování“ (EG 24).
- **Synoda o synodalitě:** Že lze liturgii, včetně slavení eucharistie, ale také „lidovou zbožnost“ (tj. praktickou, prostými lidmi žitou, spiritualitu), chápat jako odpověď na Ježíšovo přikázání hlásat evangelium všem, jasně říká také *Závěrečný dokument synody o synodalitě* (SoS): „Tím, že jsou všechny místní církve a celá církev bez rozdílu osob blízko všem, kážou a učí, křtí, slaví eucharistii a svátost smíření, odpovídají konkrétně na Pánův příkaz hlásat evangelium všem národům (srov. Mt 28, 19-20; Mk 16, 15-16)“ (SoS 32). „Lidová zbožnost je jedním z míst misionářské synodální církve“ (SoS 115). Slavení eucharistie je pak chápáno jako způsob „zviditelňování křesťanského společenství, v němž se uskutečňuje diferencovaná spoluodpovědnost všech za poslání“ (SoS 26). Ačkoli je nedělní slavení eucharistie pro farnost klíčové, „tam, kde nedělní slavení eucharistie není možné, se společenství, ač po ní touží, shromažďuje při slavení Slova, kde je Kristus stále přítomen“ (SoS 26).
- **Diecézní synoda:** Misijní rozměr liturgie či dalších veřejných projevů zbožnosti, nových i starých, je v *Závěrečném dokumentu I. etapy diecézní synody Mistře kde bydlíš* (MkB) vyjádřen takto: „Zvláštním druhem činnosti, která může podle výsledků průzkumu často přiblížit lidi k víře, je liturgie, modlitba a jejich různé aspekty“ (MkB 12). Jako „misijní prostředek“ je zde pak zmiňována „přitažlivost křesťanské bohoslužby“ samotné, zatímco její „nesrozumitelnost“ je naopak vnímána jako překážka (srov. MkB 12). Dále jsou zmiňovány další projevy zbožnosti, jako žehnání, poutě, přímlové modlitby, sakrální hudba nebo ticho (srov. MkB 12). Jako další „příhodné příležitosti“ pro hlásání evangelia jsou zmiňována různá liturgická období, jako např. vánoční či adventní, případně Památka všech věrných zemřelých, ale také slavení křtů, svateb a pohřbů (srov. MkB 13), případně „otevřené kostely jako němí svědkové víry“ (MkB 30).

2. Martyrie – kérygmatická dimenze misie

- **Evangelium:** Máme před očima Ježíše, který hlásá radostnou zvěst (nejen) chudým (*Lk 4,18*), ale také vyhání farizeje z chrámu (*Mt 21,12–13*) a opakovaně kritizuje jejich destruktivní chování. Tento Ježíš pak posílá své učedníky a spolu s nimi i nás: „Jděte do celého světa a hlásejte evangelium všemu stvoření“ (*Mk 16,15*).
- **Papež:** Papež František již od *Evangelii gaudium* opakovaně zdůrazňuje: „Není pravé evangelizace bez *výslovné zvěsti*, že Ježíš je Pán a bez primátu hlásání Ježíše Krista v každé evangelizační aktivitě“ (*EG 110*). „Všichni jsme povoláni nabízet druhým explicitní svědectví o spásenosné lásce Pána, který nám i přes naše nedokonalosti nabízí svou blízkost... To, co jsi objevil, to, co ti pomáhá žít a co ti dává naději, máš hlásat druhým“ (*EG 121*; srov. *EG 127 a 128*). Hlásání evangelia nemůže být statické: „Skrze inkulturaci církev vtěluje evangelium do různých kultur a současně přivádí národy s jejich kulturou do svého společenství, protože pozitivní hodnoty a formy, které každá kultura nabízí, mohou obohatit způsob, jakým je evangelium hlášáno, chápáno a žito“ (*EG 116*).
- **Synoda o synodalitě:** V *Závěrečném dokumentu synody o synodalitě (SoS)* není toto téma systematictěji zpracované, spíše se předpokládá jeho dřívější zpracování jinde (srov. např. III. kapitola *Evangelii gaudium* papeže Františka či *Evangelii nuntiandi* papeže Pavla IV.). Přesto je z dokumentu jasné, že za „subjekt hlásání evangelia“ je považován „celý Boží lid“, neboť „všichni jsme *misionářskými učedníky*“ (*SoS 4*; srov. *SoS 33, 57, 68*), a to se *zvláštním důrazem na děti a mladé lidi* (srov. *SoS 61 a 62*).
- **Diecézní synoda:** Přímé hlásání evangelia slovem („martyrie“ či „kérygma“) je v *Závěrečném dokumentu I. etapy diecézní synody Mistře kde bydlíš (MkB)* prezentováno takto: „Nabídka a sdílení víry slovem zahrnuje osobní svědectví, různé druhy kurzů a seminářů víry..., společenství modlitby a četby Písma svatého v domácích i farních společenstvích..., katecheze, přípravu katechumenů, přípravu k dalším svátostem, výuku náboženství, duchovní vzdělávání. V této souvislosti byla v odpovědích několikrát zmiňována důležitost *srozumitelnosti našeho jazyka*. Přímé hlásání evangelia je pak často zmiňováno v souvislosti s osobním svědectvím života a s individuálním přístupem“ (*MkB 14*).

3. Diakonie – sociální dimenze misie

- **Evangelium:** Máme před očima Ježíše, který křísí mrtvé, uzdravuje nemocné, odpouští hříšníkům, vyhání zlé duchy. Tento Ježíš i nás pak v podobenství o milosrdném Samařanovi učí vidět bližního v každém, kdo potřebuje pomoc (*Lk 10,25–37*) a o sobě říká: „Cokoli jste učinili jednomu z těchto mých nejmenších, mně jste učinili“ (*Mt 25,40*). Není revolucionářem, ale zasévá svými slovy i činy semínka, ze kterých může vyrůst strom, který promění i společnost jako celek. Svými postoji a činy zároveň ale konfrontuje již tehdejší náboženský a společenský systém a provokuje jej k proměně – srov. „*blahoslavenství*“ chudých a „*běda*“ vůči farizeům (*Mt 6 – 7; Lk 6*), vyhánění penězoměnců z chrámu (*Mk 11,15–17*).
- **Papež:** Papež František v *Evangelii gaudium* říká: „Dnes i vždycky jsou chudí přednostními adresáty evangelia a evangelizace, která se nezištně obrací právě k nim, je znamením Království, které přinesl Ježíš... Mezi naší vírou a chudými je nedělitelné pouto...“ (*EG 48*). A pokračuje: „Je mi milejší církev otlučená, zraněná a špinavá proto, že vyšla do ulic, než církev, která je nemocná svou uzavřeností a pohodlností, s níž lne ke svým jistotám... Venku je množství hladovějících a Ježíš nám bez ustání opakuje: ‚Vy jim dejte jíst!‘ (*Mk 6,37*)“ (*EG 49*). Ve IV. části nazvané „Sociální rozměr evangelizace“ pak píše: „V Božím srdci mají chudí natolik privilegované místo, že on sám se ‚stal chudým‘ (srov. *2 Kor 8,9*)“ (*EG 197*) a v následujícím odstavci rozvíjí téma tzv. „opce pro chudé“ či „*preference chudých*“, kterou chápe jako „specifickou a prvořadou formu prokazování křesťanské lásky, o které svědčí celá církevní tradice“ (Jan Pavel II.) a která je „zahrnuta v christologické víře v onoho Boha, který se stal chudým pro nás, aby nás svojí chudobou obohatil“ (Benedikt XVI.). A navazuje takto: „Proto si přeji církev chudou a pro chudé“ (*EG 198*). Starost o „chudé“ se má podle papeže Františka projevovat nejen osobní péčí, ale i úsilím polidštit systémy destrukce, protože

„Musíme říci ‚ne‘ ekonomii exkluze a nerovnosti. Taková ekonomika zabíjí“ (EG 53). V encyklice *Laudato si'* pak papež rozšiřuje koncept diakonické dimenze misie i na ekologickou dimenzi (pro kterou se uchytil pojem „integrální ekologie“): „Dnes však nemůžeme neuznat, že opravdový ekologický přístup je stále více přístupem sociálním..., aby se dopřálo sluchu jak křiku země, tak i křiku chudých“ (LS 49); „Sociální láska nás vede k promyšlení širších strategií, které účinně zastaví úpadek životního prostředí a podpoří kulturu pečování, která pronikne celou společností“ (LS 231). Hlásání evangelia tak podle papeže není určeno jen těm, kteří se ptají, ale má také zaznívat jako *kritický hlas* tváří v tvář těm, kteří mají ve společnosti zodpovědnost za druhé. Církev musí být prorockým hlasem v otázkách spravedlnosti: „Papež má rád všechny, bohaté i chudé, ale má povinnost Kristovým jménem připomínat, že bohatí mají pomáhat chudým, respektovat je a podporovat“ (EG 58; srov. EG 53 – 60). Ve *Fratelli tutti* pak František zdůrazňuje, že „povinnost odpouštět neznamená, že se zřekneme svých práv a budeme nabízet odpuštění zkorumpované moci, zločincům nebo těm, kdo ponižují naši důstojnost. Jsme povoláni milovat každého bez výjimky. Milovat utiskovatele ale neznamená dovolit mu, aby nás dál utiskoval, nebo ho nechat, aby si myslel, že jeho jednání je přijatelné...“ (FT 241).

- **Synoda o synodalitě:** *Závěrečný dokument synody o synodalitě (SoS)* na tyto Františkovy úvahy navazuje a potvrzuje klíčovou roli služby chudým, ale i společné cesty s nimi v misijním poslání církve („v srdci církve“): „V Božím srdci je přednostní místo pro chudé“ (EG 197), pro lidi na okraji společnosti a vyloučené, a tedy i v srdci církve... Přednostní volba pro chudé je implicitně obsažena v christologické víře... *Církev je povolána být chudá s chudými*, kteří často tvoří většinu věřících, naslouchat jim a společně se učit rozpoznávat charismata, která dostávají od Ducha, a považovat je za subjekty evangelizace“ (SoS 19). Dokument také velmi silně a na více místech zmiňuje potřebu naslouchat *marginalizovaným* lidem, doprovázet je a vnímat je jako součást společné cesty církve (srov. SoS 46, 56, 63, 121), „rozvíjet kulturu schopnou kritického proroctví“ (SoS 47) a být „sociálním svědectvím“ (SoS 48). Církev má rozvíjet „téma sociální nauky církve, angažovanosti ve prospěch míru a spravedlnosti a péče o společný domov“ a „závazek k obraně života a práv člověka, ke spravedlivému uspořádání společnosti, k důstojnosti práce, ke spravedlivému a solidárnímu hospodářství a k integrální ekologii“ je chápán jako „součást evangelizačního poslání, které je církev povolána žít a ztělesňovat v dějinách“ (SoS 151; srov. SoS 153 a 121) a má „podporovat ekonomiku, která pečuje o lidi a planetu“ (SoS 56).
- **Diecézní synoda:** Služba lidem v nouzi (osobní a společenská diakonie) jakožto nedílná součást misijního poslání církve je v *Závěrečném dokumentu I. etapy diecézní synody Mistře kde bydlíš (MkB)* zmíněna vícekrát, a to jak ve své neformálně-komunitní, tak institucionalizované podobě: „Služba lidem v nouzi je pro své evangelní svědectví a zaměření nejen na lidi uvnitř církve také často vnímána jako nedílná součást misijního působení církve, a to i ve své neinstitucionalizované podobě“ (MkB 17). Vztahům s lidmi z marginalizovaných skupin se *Závěrečný dokument diecézní synody* příliš nevěnoval, pouze výčtově, bez hodnocení. „Žádné formální pastorační struktury nejsou zaměřeny na pastorační v místech poměrně početné romské komunity... péče o osoby LGBTQ+ není rozvinuta“ (MkB 50). Téma *společenské diakonie* ve vlastním slova smyslu (sociální spravedlnosti, integrální ekologie) se v *Závěrečném dokumentu MkB* vyskytuje jen okrajově (srov. MkB 16 a diecézní projekt udržitelného hospodaření, srov. MkB 75d).

(A) ŽIVOT S KRISTEM

Úkol: Navrhnout konkrétní kroky k podpoře života v Kristu (spirituality, osobního vztahu s Kristem) jako pramene pro veškeré misijní aktivity a nutného předpokladu jakéhokoli misijního poslání a služby.

Pomocné otázky: Jakými konkrétními způsoby budeme v diecézi v příštích 10 letech nabízet příležitosti pro hlubší uvedení lidí do osobního vztahu s Kristem (osobní modlitba, kontemplace, lectio divina, biblické studium apod.) a jak je v tomto vztahu dlouhodobě doprovázet do jeho hloubky? Jakými konkrétními cestami podpoříme nezbytné propojení této „hloubky“ s misijní „šířkou“? Jakými způsoby v diecézi umožnit lidem čerpat z duchovního bohatství různých spiritualit (řehole, hnutí, komunity apod.) a zároveň uchovat potřebnou šíři misijního poslání diecéze, které musí zůstat otevřené a srozumitelné všem? Jakými konkrétními způsoby v diecézi podporovat rozvoj služeb uvádějících hloubku života v Kristu uprostřed

reality života dnešních lidí (např. služeb duchovního doprovázení, pastoračního poradenství, učitelů či učitelek vnitřní modlitby, průvodců v katechumenátu a mystagogii po křtu a biřmování dospělých apod.)? Jaké nároky by měly být kladeny na ty, kdo by takovéto služby vykonávali? Jak toto vše podpořit na diecézní rovině (např. vznik „center spirituality“, „škol modlitby“, „školy duchovního doprovázení“, „biskupský vikář pro spiritualitu“ apod.)?

Doporučené prameny: Pro přípravu ke společnému rozlišování doporučujeme pročíst si úvody k části [Já jsem ta Cesta: KRISTUS](#) textu [Inspirace pro tvorbu sdílené vize diecéze](#) a z dokumentu [Mistře, kde bydlíš](#) pak především č. 30, 102 (případně 5, 10, 12, 13, 20, 25, 37, 44-45, 53-55).

Prakticko-teologické prohloubení: Tato oblast (A) *Život s Kristem* a následující oblast (B) *Život ve vztazích* jsou oblastmi, které jsou v našem pracovním zúženém pojetí misie základem, východiskem a nutným předpokladem pro rozvoj jakýchkoli dalších konkrétnějších misijních aktivit, postojů či gest (ve výsledcích našeho loňského průzkumu situace tato témata spadala pod kategorii „misijní postoje“). V širším teologickém pojetí misie, jak jej nacházíme i v textech papeže Františka, jsou ovšem oblast života s Kristem („mystagogie“ či „spiritualita“) a života ve vztazích („koinonie“ či „synodalita“) samy o sobě nedílnou součástí „misijního poslání církve“.

Pracovně zde navrhujeme vyjít z předpokladu, že život s Kristem je nezbytným předpokladem jakékoli misijní činnosti a že jej lze považovat za jakési „jádro“, „srdce“ či „kořeny“ celého misijního poslání církve. A můžeme připustit, že právě autentický hluboký život s Kristem může být pro někoho či pro některé komunity tím hlavním „misijním nástrojem“. A že na základě tohoto východiska je pro rozvoj misijního poslání diecéze i jejích jednotlivých částí (farností, komunit, společenství) v příštích 10 letech nezbytné hledat a navrhnout konkrétní záměry, jak rozvoj života s Kristem v diecézi podpořit, a případně navrhnout i konkrétní kroky či nástroje, které by nám na této cestě pomohly.

Kromě toho je také třeba vycházet z toho, že podoby tohoto života s Kristem (tedy nejrůznější „spirituality“) jsou mnohotvárné a že mnohotvárné budou také způsoby, jak tu kterou konkrétní formu života s Kristem podporovat. Z celodiecézního pohledu je proto třeba při hledání konkrétních cílů a cest respektovat, že existují i jiné „spirituality“, než je zrovna ta naše (moje osobní, mé komunity, mého hnutí...), a hledat takové podpůrné nástroje, které tuto mnohotvárnost budou podporovat, nebo alespoň respektovat. V celodiecézních nabídkách se pak samozřejmě mohou promítat osobní či komunitní zkušenosti a preference těch, kteří tyto nabídky spoluvytvářejí, ale pokud to má sloužit ke společnému růstu v celé diecézi, pak je třeba hledat cesty, jak zachovat autentičnost a životaschopnost na straně jedné a přijatelnost či srozumitelnost pro nejrůznější skupiny lidí v diecézi na straně druhé.

ZÁKLADNÍ PRAMENY K MYSTAGOGICKÉMU ROZMĚRU MISIE

Jak se téma „misijního charakteru církve“ s důrazem na jeho mystagogický / spirituální rozměr odráží v základních pramenech?

- **Evangelium:** Máme před očima Ježíšovy chvíle modlitby a kontempace (*Lk 5, 16*), kdy se uchyluje do ústraní, které nám ukazují důležitost duchovního zakotvení misijního poslání v hlubokém vztahu s Otcem. Ježíš sám pak „tvoří“ skupinu svých apoštolů především k tomu, „aby byli s ním“ (*Mk 3, 13*). O sobě říká: „Já jsem cesta, pravda a život“ (*Jan 14, 6*) a zakořenění do svého vlastního života nabízí jako jedinou možnou cestu k nesení ovoce: „Kdo zůstává ve mně a já v něm, ten nese hojné ovoce“ (*Jan 15, 5*).
- **Papež:** Papež František tento první základní rozměr misijního poslání církve, jeho duchovní dimenzi, velmi jasně zdůrazňuje např. v *Evangelii gaudium*: „Evangelizace není možná bez neustálé modlitby, která nás přivádí do Boží přítomnosti. Zůstávání v modlitbě nás otevírá Duchu svatému a činí naši misii plodnou“ (*EG 262*). A mladým lidem pak v *Christus vivit* říká: „Mladí lidé, zamilovaní do Krista, jsou povoláni k tomu, aby všude svědčili o evangeliu svým životem... Být apoštolem ... znamená žít (Kristovu) pravdu, vtělit se do ní, proměnit se v Krista... Evangelium je ... poselství proměněné v život“ (*ChV 175*).
- **Synoda o synodalitě:** *Závěrečný dokument synody o synodalitě* v rámci kapitoly „Synodální spiritualita“ pojednává o důležitosti synodálně orientovaného doprovázení zaměřeného na vzdělávání a prohloubení spirituality všech věřících („naslouchání Božímu slovu, kontempace,

ztišení, proměna srdce, askeze, pokora, trpělivost, připravenost odpouštět a nechat si odpustit“, ale také společné rozlišování, uznání chyb, obnovení důvěry; srov. SoS 43; 44; 46). Vzdělávání spolupracovníků (včetně duchovního doprovázení a spirituální formace) je zde pak věnována celá V. část nazvaná „Posílám i vás“ s podtitulem „Formování Božího lidu misionářů-učedníků“ (srov. SoS 140 – 145).

- **Diecézní synoda:** V *Závěrečném dokumentu MkB* je jako „silný negativní faktor“ bránící misii zmíněn „formální, povrchní nebo zvykový život některých farností nebo farníků“ (MkB 20) a mezi „překážkami misijního poslání“ pak také „nedostatek kvalitního vzdělávání ve víře“ (MkB 45). Dále je zde zdůrazněno, že je důležitá duchovní formace, doprovázení a podpora a konstatována priorita misijního „postoje“ před misijní „akcí“ (srov. MkB 37). K duchovnímu doprovázení srov. dále část (C) Církev doprovázející.

(B) ŽIVOT VE VZTAZÍCH

Úkol: Navrhnout konkrétní způsoby, jak v diecézi podpořit rozvoj farností, komunit a společenství, které jsou ekumenicky otevřené, pohostinné vůči všem lidem a žijící ve zdravých respektujících vztazích.

Pomocné otázky: Jakými konkrétními způsoby chceme v příštích 10 letech v diecézi zajistit jak potřebu bezpečného prostředí pro růst v hlubokých osobních vztazích uvnitř nejrůznějších skupin věřících, tak potřebu pohostinné otevřenosti těchto vztahů vůči co nejširšímu spektru lidí žijícím nejrůznějším způsobem? Co konkrétně v diecézi pomůže k tomu, aby druzí podle našich vzájemných vztahů poznali, že jsme Kristovi učedníci a učednice? Co konkrétně může pomoci k výměně darů, inspirací, zkušeností a zdrojů uvnitř diecéze (mezi farnostmi, komunitami, malými společenstvími, domy modlitby, jednotlivci, v rodinách, mezi rodinami, mezi generacemi, ve spolcích atd. a uvnitř všech těchto skupin)? Jakými nástroji budeme na diecézní i regionální rovině podporovat rozvoj ekumenické spolupráce? Co pomůže tomu, aby farnost byla místem k životu pro všechny, kde si navzájem pomáháme a předáváme zkušenosti, pomáháme si, bez předsudků a bez diskriminace, nerozdělujeme se ale fungujeme společně?

Doporučené prameny: Pro přípravu ke společnému rozlišování doporučujeme pročíst si úvody k části **Já jsem ta Cesta: VZTAHY** textu **Inspirace pro tvorbu sdílené vize diecéze** a z dokumentu *Mistře, kde bydlíš* pak především č. 26, 28, 58, 59, 102, 104 (případně 6, 9, 15, 18, 27, 44-46, 48).

Prakticko-teologické prohloubení: Tato oblast (B) *Život ve vztazích* a předchozí oblast (A) *Život s Kristem* jsou oblastmi, které jsou v našem pracovním zúženém pojetí misie základem, východiskem a nutným předpokladem pro rozvoj jakýchkoli dalších konkrétnějších misijních aktivit, postojů či gest (ve výsledcích našeho loňského průzkumu situace tato témata spadala pod kategorii „misijní postoje“). V širším teologickém pojetí misie, jak jej nacházíme i v textech papeže Františka, jsou ovšem oblast života s Kristem („mystagogie“ či „spiritualita“) a života ve vztazích („koinonie“ či „synodalita“) samy o sobě nedílnou součástí „misijního poslání církve“. Ohledně života ve vztazích toto velmi silně opakovaně zaznívá v závěrečném dokumentu synody o synodalitě. Zvláště důležitá se zde jeví rodina jako „domácí církev“, ale i nejrůznější další formy osobních vztahů.

Celá oblast tzv. „vnitřního života církve“ („synodalita“, „společná cesta“) je už svým stylem a formou hluboce „misijní“ a nelze tak smysluplně mluvit o nějaké jasné hranici mezi aktivitami „dovnitř“ a aktivitami „navenek“. Lze mluvit např. o těch, kdo bydlí na území farnosti, a o těch, kdo tam nebydlí. Ale již zde je otázník nad tím, jestli máme na mysli trvalé bydliště, nebo reálné bydliště, a pokud reálné, tak jak ten pobyt má být dlouhý, aby byl pro nás relevantní atd. Podobně lze mluvit o těch, kteří se zpravidla účastní slavení nedělní eucharistie v dané farnosti. Co je ale ono „zpravidla“? Jednou za týden? Jednou za rok? A co to je „účastní se“? Přijdou se podívat a vůbec se jich to nedotkne? Nebo aktivně žijí ze svátostí? A co ti, kteří sice na území farnosti bydlí (nebo tam i „zpravidla“ chodí do kostela), ale nejsou pokřtěni? A ani nechtějí být (zatím) pokřtěni?

I zde bude tedy důležitou otázkou k rozlišování totéž, na co jsme se ptali na závěr úvodu k oblasti (1) *Misijní charakter diecéze*, kdy jsme zdůrazňovali, že není často ani tak důležité „co“ děláme pro zvěstování evangelia, ale „jak“ to děláme:

1. Vnímáme své církevní společenství jako součást Božího lidu, kterým je celé lidstvo a ve kterém se vzájemně doprovázíme do Božího království?

2. Nebo jako malé stádce, které do hloubky žije svůj vztah s Kristem a s druhými a důvěřuje, že „to stačí“?
3. Nebo jako kontrastní společenství, které je povoláno přinášet prorockou kritiku tváří v tvář nespravedlnostem tohoto světa?

Návrhy na praktické kroky v oblasti rozvoje respektujících hlubokých vztahů tedy budou jasně poznamenané tím, zda, kde a jak silné si tyto „hranice církve“ narýsujeme. Při našich praktických úvahách nejde o to řešit tuto náročnou teologickou otázku nějak do hloubky, ale je dobře alespoň do nějaké míry vnímat, že to, jak chápou pojmy „církev“ a „svět“ velmi silně ovlivňuje i mé představy o tom, kam se chceme společně v diecézi v příštích 10 letech umírat v oblasti života s Kristem.

V uvažování o praktických krocích se ovšem můžeme držet určitého zažitého rozdělení tématu života ve vztazích na vztahy mezi jednotlivými křesťany, vztahy v rodinách a mezi rodinami, vztahy mezi generacemi, vztahy ve skupinách a společenstvích uvnitř farnosti a mezi nimi, vztahy mezi farnostmi a katolickými komunitami či hnutími uvnitř diecéze, vztahy s nekatolickými křesťany, církvemi a komunitami na území diecéze, vztahy s jednotlivci či skupinami z jiných náboženství, vztahy s lidmi bez náboženské příslušnosti a s nejrůznějšími aktivitami, spolky, sdruženími na území diecéze, vztahy překračující hranice diecéze (s ostatními diecézemi u nás i v zahraničí, s charitativními projekty, s komunitami v misiích apod.

ZÁKLADNÍ PRAMENY KE KOMUNIÁLNÍMU ROZMĚRU MISIE

Jak se téma „misijního charakteru církve“ s důrazem na jeho komuniální / synodální rozměr odráží v základních pramenech?

- **Evangelium:** Máme před očima Ježíše uprostřed svých učedníků v domě (*Mt 13,36; Mk 9,33*), přátelícího se s Marií, Martou a Lazarem (*Lk 10,38-42; Jan 11,1-44*), hovořícího se ženou u studny a s respektem naslouchajícího jejímu životnímu příběhu (*Jan 4,1-42*), setkávajícího se s kanaánskou ženou, ve které odkrývá její hlubokou osobní víru (*Mt 15,21-28*). Tento Ježíš i nám pak zaslubuje svoji přítomnost uprostřed jím nesených vztahů: „Kde jsou dva nebo tři shromážděni ve jménu mém, tam jsem já uprostřed nich“ (*Mt 18,20*) a vyzývá nás k jejich prohlubování: „Milujte se navzájem, jako jsem já miloval vás“ (*Jan 13,34*), ale také zvěstuje zaslíbení, že tyto vztahy se v něm rozšíří na všechny lidi: „Mnozí přijdou od východu i západu a budou stolovat s Abrahamem, Izákem a Jákobem v království nebeském“ (*Mt 8,11*).
- **Papež:** Papež František tento komuniální rozměr misijního poslání církve, tedy jeho vztahovou a dialogickou dimenzi, jasně prezentuje v *Evangelii gaudium*, když tam píše: „Církev, která ‚vychází‘, je církví otevřených dveří. Vycházet ven k druhým a vydávat se na periferie lidstva neznamená bezhlavě a beze smyslu běžet do světa. Častokrát je lepší zpomalit krok, odložit neklid, pohlédnout druhým do očí a naslouchat jim, anebo odložit naléhavé povinnosti a doprovodit toho, kdo zůstal na kraji cesty“ (*EG 46*). Toto pak v encyklice *Fratelli tutti* papež vztahuje na všechny lidi, ve kterých ve všech vidí bratry a sestry: „Církev je domov s otevřenými dveřmi... Chceme být církví, která slouží, která opouští domov a vychází ze svých chrámů, vychází ze svých sakristií, aby doprovázela život, podporovala naději, byla znamením jednoty... stavěla mosty, bořila zdi, zasévala semena smíření“ (*FT 276*). Vždyť „do plnosti dorůstáme tehdy, když boříme zdi a naše srdce se naplňuje tvářemi a jmény“ (*EG 274 a FT 195*).
- **Synoda o synodalitě:** O klíčové roli vztahů pro misii mluví i *Závěrečný dokument synody o synodalitě* (SoS). Celá jeho II. kapitola je věnována nutnosti „konverze / obrácení / proměny vztahů“. Synodalita (tedy něco výsostně „vnitřního“) se zde chápe jako královský misijní nástroj, kterým můžeme oslovit dnešní svět v duchu evangelia (srov. např. SoS 32: „Synodalita a misie jsou úzce propojeny: misie osvětluje synodalitu a synodalita vede k misii“; srov. také SoS 28 a 47, 48, 50). „Evangelijní kvalita vztahů ve společenství je rozhodující pro svědectví... Vztahy obnovené milostí a pohostinností nabídnutá nejmenším podle Ježíšova učení jsou nejvýmluvnějším znamením působení Ducha svatého ve společenství učedníků... Péče o vztahy... je způsobem, jakým se Bůh Otec zjevil v Ježíši a v Duchu“ (SoS 50). „Naším závazkem, podporovaným Duchem svatým, je zajistit, aby církev byla vnímána jako přívětivý domov, svátost setkání a spásy, škola společenství pro všechny Boží syny a dcery“ (SoS 115). Dokument se k tomu znovu vrací i ke konci: „Prožíváním synodního procesu jsme si nově uvědomili, že spása, kterou máme přijmout a hlásat,

prochází skrze vztahy“ (SoS 154). Fáze implementace závěrečného dokumentu má přispět „k hmatatelné synodální proměně (*conversione*, obrácení, konverzi) v různých církevních realitách (farnosti, instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života, shromáždění věřících, diecéze, biskupské konference, skupiny církví atd.)...“ (SoS 9). Synoda o synodalitě navíc vnímá za extrémně důležitou pro misijní působení také *oblast ekumenických vztahů*, když např. cituje papeže Františka: „Cesta synodality, po níž katolická církev kráčí, je a musí být ekumenická, stejně jako ekumenická cesta je synodální“ (SoS 23; srov. SoS 40) a ke konci znovu zdůrazňuje, že „výměna darů má také zásadní význam na cestě k plné a viditelné jednotě mezi všemi křesťanskými církvemi a společenstvími a navíc je účinným znamením této jednoty ve víře a lásce ke Kristu, která podporuje věrohodnost a dopad křesťanské misie (srov. Jan 17,21)“ (SoS 122).

- **Diecézní synoda:** V misijní sekci *Závěrečného dokumentu I. etapy diecézní synody Mistře kde bydlíš (MkB)* je několikrát jasně vyjádřeno, že hluboké respektující vztahy jsou pro misijní působení zásadní. Již první článek konstatuje, že sice „pro naše potřeby omezujeme význam slova ‚misie‘ v tomto dokumentu na činnost církve ve prospěch lidí mimo oficiální struktury církve,“ ale že „je zřejmé, že vnitřní uspořádání a život místní církve i jejích jednotlivých společenství ovlivňuje také jejich činnost vůči ostatním lidem a že vnitřní život církve je též ovlivňován její misijní činností“ (MkB 1). A později: „Každý z nás je v síle křtu misionářem učedníkem, jehož svědectví má komunitní rozměr“ (MkB 6). Dále je zde řečeno, že „prvořadou rolí při vydávání svědectví Kristu navenek hraje ve farních nebo i jiných společenstvích otázka, kterou bychom mohli souhrnně označit jako otázku vztahů a postojů“ (MkB 9). Konkrétně jsou zmiňovány např. postoje jako *pohostinnost a přijetí*, osobní svědectví života, *osobní vztahy*, svědectví *křesťanského společenství*, blízkost, lidskost, vstřícný přístup kněží, rodinné a *přátelské vztahy*, otevřenost ve smyslu vstřícnosti, naslouchání a sounáležitosti, vnímavost vůči okolí, tolerance a respekt vůči různým skupinám lidí... přivítání nově příchozích nebo sdílené jídlo (srov. MkB 9). A dále: „Za zásadní pro misijní působení byly označovány otevřené vztahy vyznačující se přijetím a respektem... I konkrétní činnosti a události jsou jako misijně účinné vnímány právě tehdy, když jsou prostoupeny podobnými postoji“ (MkB 26; srov. také MkB 58). V dokumentu se jako důležité objevuje také téma *ekumenismu* praktikovaného „na mnoha místech diecéze“..., avšak s poznámkou, že „potenciál ekumenické spolupráce není zatím dostatečně nalezen a rozvinut“ (MkB 15). Na mnoha místech diecéze je v *dokumentu* nakonec vnímána také důležitost akcí otevřených široké veřejnosti a spolupráce s ní (srov. MkB 10 a 18): „Pastorační služby a aktivity jsou ve farnosti většinou vnímány jako efektivní tam, kde existuje silná spolupráce uvnitř farnosti i směrem k občanské společnosti, kde jsou aktivity dobře navázány na schopnosti jednotlivců a kde zároveň odpovídají potřebám místní komunity“ (MkB 46). Ovšem pouze v cca třetině farností je považována schopnost spolupráce uvnitř farnosti, farnosti s diecézí či farnosti s širší společností za dostatečnou (srov. MkB 46; srov. také MkB 14, 20, 28, 30, 45).

(C) CÍRKEV DOPROVÁZEJÍCÍ

Úkol: Hledat a rozpoznávat nové, neotřelé, třeba i provokující a možná prorocké nápady a přístupy vyrůstající z evangelia, které pomáhají lidem žít s Kristem a s druhými v dnešním světě.

Pomocné otázky: Jaká vnímáme „znamení doby“ pro plzeňskou diecézi dnes? Jakými konkrétními, třeba i velmi nečekanými či neotřelými, nebo naopak velmi prostými a tradičními způsoby může diecéze na tato „znamení doby“ odpovídat? Jaké nové formy křesťanské služby vidíme z tohoto všeho vyrůstat a jak těmto formám třeba i jen experimentálně přizpůsobit struktury a financování? Jak se krok za krokem stávat „církví doprovázející“, která přijímá, naslouchá a doprovází život v jakékoli jeho formě k životu v plnosti?

Doporučené prameny: Pro přípravu ke společnému rozlišování doporučujeme pročíst si „Východiska“ k částem **A.1 – A.3 a B.1** textu **Inspirace pro tvorbu sdílené vize diecéze** a z dokumentu *Mistře, kde bydlíš* pak především č. 26, 30, 64 a 108 (případně 4, 5, 9, 31, 37, 38-41, 57, 95-97).

Prakticko-teologické prohloubení: Tato oblast byla zařazena jako možnost spolupracovat na rozlišování dalších cest plzeňské diecéze v dnešním světě pro ty, kteří vnímají, že ostatní oblasti se na život a poslání

diecéze dívají s příliš specifického úhlu pohledu a hledají odpovědi na příliš specifické, předem dané otázky či oblasti zájmu. Proto se zde chceme ptát hodně široce na „znamení doby“ a chceme hledat a navrhovat na první pohled třeba neschůdná, ale dlouhodobě třeba důležitá řešení.

Inspirací zde mohou být některá konstatování závěrečného dokumentu I. etapy diecézní synody, podle kterého např. „mnozí respondenti cítí potřebu ‚zdnešnění‘ církevního života a větší přizpůsobení se současným společenským podmínkám“ a „vnímají, že by církev měla reagovat na potřeby dnešní doby a hledat nové cesty, jak oslovovat současné generace...“ (MkB 30); je zde konstatována „potřeba hledat a nalézat nové typy služeb a rolí odpovídajících jak osobním předpokladům jednotlivců, tak měnícím se kulturním podmínkám a potřebám dnešních lidí“ (MkB 37); je vyjádřena naděje, že „něco z farního života zanikne, aby se mohlo zrodit něco jiného a více adaptovaného na nové životní okolnosti,“ což nás zve „k naději, která roste skrze návrat ke Kristu, naší společné ‚první lásce‘“ (MkB 64); jsme povzbuzováni, že i při vší naší bezradnosti „právě tato nevědomost a nejistota na některých místech umožňují a probouzejí hledání a kreativitu“, že je to pro nás výzva a šance, „abychom v dialogu s dnešními lidmi přizpůsobovali svou komunikaci, volbu svých slov, způsobů i komunikačních kanálů jejich jazyku a abychom se tvůrčím způsobem učili znovu a znovu naslouchat, vést dialog, porozumět, danou situaci přijmout a ve světle evangelia hledat další Boží cesty“ a že tedy „nejistota nemusí nutně vést k rezignaci, ale spíše k naději na nové začátky, a to v důvěře, že nás Bůh vede a inspiruje jako svůj lid“ (MkB 108).

Aby bylo přeci jen něco konkrétnějšího, kolem čeho se budou úvahy v této skupině točit, je zde jako jakási myšlenková „kotva“ navržen klíčový postoj papeže Františka v jeho přístupu k úvahám o dnešních cestách církve, a to je postoj „doprovázení“. V závěrečném dokumentu synody o synodalitě se toto slovo vyskytuje 32x. V článku 78 pak tento dokument dokonce prezentuje úvahy účastníků závěrečného shromáždění o důležitosti naslouchání a doprovázení v každé komunitě a o zřízení zvláštní služby „naslouchání a doprovázení“ (SoS 78).

ZÁKLADNÍ PRAMENY K TÉMATU „CÍRKEV DOPROVÁZEJÍCÍ“

Jak se téma „misijního charakteru církve“ s důrazem na „církev doprovázející“ odráží v základních pramenech?

- **Evangelium:** Máme před očima Ježíše, který své učedníky osobně doprovází a podporuje a doufá, že čas a energie vložené do tohoto jejich doprovázení se vrátí: „Komu bylo mnoho dáno, od toho se bude mnoho požadovat“ (Lk 12,48; srov. také podobenství o hřivnách v Mt 25,14–30). Při rozmnožení chlebů svěruje službu rozdělování chlebů svým učedníkům, aby učedníci mohli sloužit zástupům a on sloužit učedníkům (srov. Mk 6,34–44).
- **Papež:** Papež František např. v *Evangelii gaudium* říká: „Každý křesťan je misionářem, nakolik se setkal s Boží láskou v Ježíši Kristu. Už neříkejme, že jsme ‚učedníci‘ a ‚misionáři‘, nýbrž vždycky ‚učedníci misionáři‘“ (EG 120). „Duch svatý obohacuje celou evangelizující církev také různými charismaty. Jsou to dary k obnově a k budování církve... Jde o dary ducha začleněné do těla církve a zaměřené ke středu, kterým je Kristus, odkud dostávají evangelizační zaměření“ (EG 130). A v *Christus vivit*: „Církev musí podporovat každého, kdo přispívá k jejímu poslání, a zajistit jejich formaci i duchovní růst“ (ChV 239).
- **Synoda o synodalitě:** *Závěrečný dokument I. etapy diecézní synody Mistře kde bydlíš* (MkB) v rámci kapitoly „Synodální spiritualita“ pojednává o důležitosti synodálně orientovaného doprovázení zaměřeného na vzdělávání a prohloubení spirituality všech věřících („naslouchání Božímu slovu, kontemplace, ztišení, proměna srdce, askeze, pokora, trpělivost, připravenost odpouštět a nechat si odpustit“, ale také společné rozlišování, uznání chyb, obnovení důvěry; srov. SoS 43; 44; 46). Synoda se zabývala také „návrhem na zřízení služby naslouchání a doprovázení“, přičemž ty místní církve, „kde je tato potřeba nejvíce pocítována, budou moci podporovat experimentování a rozvíjet možné modely, na jejichž základě bude možné rozlišovat“ její případné zřízení (srov. SoS 78). Vzdělávání spolupracovníků (včetně duchovního doprovázení a spirituální formace) je zde pak věnována celá V. část nazvaná „Posílám i vás“ s podtitulem „Formování Božího lidu misionářů-učedníků“ (srov. SoS 140 – 145).

- **Diecézní synoda:** V *Závěrečném dokumentu MkB* je jako „silný negativní faktor“ bránící misii zmíněn „formální, povrchní nebo zvykový život některých farností nebo farníků“ (MkB 20) a mezi „překážkami misijního poslání“ pak také „nedostatek kvalitního vzdělávání ve víře“ (MkB 45). Dále je zde zdůrazněno, že je důležitá duchovní formace, doprovázení a podpora a konstatována prioritou misijního „postoje“ před misijní „akcí“ (srov. MkB 37). Je zde konstatováno, že v diecézi „nejsou nijak systematicky rozvíjené služby duchovního doprovázení či pastoračního poradenství pro pastorační pracovníky“ (MkB 55).

(2) DĚTI A MLADÍ LIDÉ

Úkol: Navrhnout konkrétní formy účinného hlásání evangelia dětem a mladým lidem a jejich doprovázení na cestě víry při velké rozptýlenosti po diecézi a malých počtech.

Pomocné otázky: Které z přístupů práce s dětmi a mladými lidmi v nejbližších 10 letech nejvíce pomohou vytvořit prostředí, kde se děti a mladí lidé budou moci setkat s živým Kristem a žít pro ně inspirující vztahy? Jak v diecézi komunikovat s dětmi a mladými lidmi, aby se mohli setkat s pro ně srozumitelnou zvěstí evangelia a být uvedeni do života s Kristem? Jak doprovázet mladé lidi, kteří se na území farnosti vyskytují jen o víkendech a v místě studia nemají vztahy povzbuzující víru? Jak misijně vstupovat s hlásáním evangelia do virtuálního světa a jak pomoci mladým lidem se v něm neztratit? Jaké místo v tomto všem mohou mít rodiny, lidé starší generace či nemocní? Jak toto vše podpořit na rovině diecéze?

Doporučené prameny: Pro přípravu ke společnému rozlišování doporučujeme pročíst si úvody k části **A.2** textu *Inspirace pro tvorbu sdílené vize diecéze* a z dokumentu *Mistře, kde bydlíš* pak především č. 30, 105, 106, 108, 48, 51 (případně 11, 19, 23, 24, 25, 36, 44). Základní četbou pro tuto oblast by měla být apoštolská exhortace papeže Františka *Christus vivit* ([audiokniha](#)).

Prakticko-teologické prohloubení: Tato oblast otevírá otázku, jak být v naší diecézi církví, která vytváří podmínky pro setkání se s Kristem a růst ve víře pro děti a mladé lidi. Jak můžeme v diecézi hledat cesty k účinnému hlásání evangelia a doprovázení dětí a mladých lidí, zvláště v podmínkách jejich malých počtů a velké rozptýlenosti míst, kde bydlí a studují? Z výzkumů (např. Hamplová) vyplývá, že pro předávání víry další generaci je důležitá dlouhodobě souhra rodiny a společenství (farnosti). Pastorační práce ve farnostech může jistě vytvářet prostředí vstřícné k dětem a nabízet programy pro mladé lidi, ale zdá se, že jádrem problému je rodinná výchova, a bylo by proto dobré uvažovat i o tom, jak podporovat rodiny v náboženské výchově dětí a mladých lidí.

Zásadní otázky dnešního uvažování o této oblasti misijního poslání církve se točí kolem několika základních témat (srov. níže v pramenech citovaný dokument *Christus vivit*, postsynodální exhortace papeže Františka, ChV).

ZÁKLADNÍ PRAMENY K TÉMATU MISIE MEZI DĚTI A MLÁDEŽÍ

- **Evangelium:** Máme před očima Ježíše, který usměřňuje své učedníky, když od něj odhánějí děti a říká: „Nechte děti přicházet ke mně, nebraňte jim, neboť takových je Boží království. Amen, pravím vám, kdo nepřijme Boží království jako dítě, jistě do něho nevstoupí.“ Bere děti do náručí, vkládá na ně ruce, žehná jim a dokonce se s nimi ztotožňuje a varuje před pohrdáním jimi (srov. *Mk 10,13-16; Mt 18,1-5.10; Mt 19,13-15*). Sám se jako dvanáctiletý stává modelem teenagera „na půl cesty“ mezi rodinou a posláním (srov. *Lk 2,41-52*). Je vnímavý vůči „tomu málu“, co může nabídnout chlapec s pěti chleby a dvěma rybami (srov. *Jan 6,1-14*), a vstupuje do tohoto mála tak, že všichni mají dostatek. Odvážně povolává za učedníky mladé lidi a citlivě je doprovází (srov. *Jan 1,35-39* a paral.) a s citlivostí doprovází mladého člověka (tak u *Mt*) v jeho touze po dokonalosti a s láskou (tak u *Mk*) jej konfrontuje pravdou o jeho nesvobodě (srov. *Mt 19,16-22; srov. Mk 10,17-22*). Ve vzkříšení Jairovy dcery (srov. *Mk 5,21-43*) pak můžeme vidět silný obraz obnovy a povolání mladého člověka k plnosti života.

- **Papež:** Papež František mladým lidem říká: „Kristus žije a chce, abys žil!“ (ChV 1) a je „přítomný v každé chvíli tvého života, aby ho naplnil světlem“ (ChV 125). Vyzývá k tomu, abychom sdíleli s mladými evangelium v *jazyce současnosti*: „Musíme ještě s větší vnímavostí hledat způsob, jak přeložit *kérygma* do jazyka, jakým mluví dnešní mladí lidé“ (ChV 211). Klade důraz na rodinu a mezigenerační vztahy: „Rodina je i nadále pro mladé lidi hlavním opěrným bodem“ (ChV 262) a „Jestliže mladí lidé zapustí kořeny do snů starších lidí, dokážou vidět budoucnost a mohou mít vize, které jim otevírají obzor a ukazují nové cesty“ (ChV 193). Ale také vyzývá: „Pastorace mládeže musí být flexibilnější a musí zvat lidi k událostem a podnikům, kde se jim dostane nejen vyučování, ale také jim bude dána příležitost ke sdílení života“ (ChV 204). Virtuální svět nevnímá jen jako nebezpečí, ale také jako šanci: „Internet a sociální sítě vytvořily nový způsob komunikace a vytváření spojení“ a je „neodmyslitelným prostorem, kde se lze setkat s mládeží a kromě jiného ji zapojit do pastoračních iniciativ a aktivit“ (ChV 87; ale srov. také 88 – 90). Podle papeže Františka (ChV 202 – 247) má být pastorace mládeže „synodální“ (učí se jedni od druhých), založená na „vyhledávání“ (kde mladí lidé žijí) a „růstu“ (doprovázení), dějící se v „přijímajícím prostředí“ (mohou svobodně přicházet a odcházet), odkrývající „různé roviny“ (ticho, adorace, dobrovolnictví, služba, hudba, sport apod.), citlivá pro „přirozené vůdčí schopnosti a charismata“ v přirozeném prostředí mladých, odvažující se povzbuzovat mladé k „být stále misionáři“ (svěřovat služby od začátku) a „doprovázející“ (rodina, společenství, průvodci, péče o pečující). A mladým lidem pak říká: „Mladí lidé, zamilovaní do Krista, jsou povoláni k tomu, aby všude svědčili o evangeliu svým životem... Být apoštolem ... znamená žít (Kristovu) pravdu, vtělit se do ní, proměnit se v Krista... Evangelium je ... poselství proměněné v život“ (ChV 175).
- **Synoda o synodalitě:** V *Závěrečném dokumentu synody o synodalitě (SoS)* je z jasné, že za „subjekt hlásání evangelia“ je považován „celý Boží lid“, neboť „všichni jsme *misionářskými učedníky*“ (SoS 4; srov. SoS 33, 57, 68), a to se *zvláštním důrazem na děti a mladé lidi* (srov. SoS 61 a 62). Zvláštní pozornost je věnována „katolicky inspirovaným centrům formace“, které jsou „často v kontaktu s lidmi, kteří se jinak do kontaktu s církví nedostanou“ a „mohou se stát laboratoří přátelských a participativních vztahů“, přičemž „důležitou úlohu v dialogu mezi vírou a kulturou, v morální formaci hodnot orientované na Krista, jenž je ikonou života v jeho plnosti, zastupují katolické školy a univerzity“ (SoS 146; v originále „la scuola e l'università di ispirazione cattolica“, tedy „katolicky inspirované školy a univerzity“). Hlásání evangelia pak zásadně ovlivňuje „rozšíření *digitální kultury*“, které „zásadně mění vnímání prostoru a času, ovlivňuje každodenní činnosti, komunikaci a mezilidské vztahy, včetně víry,“ a proto se má stát „prorockým místem pro misi a hlásání“ (SoS 113; srov. 149).
- **Diecézní synoda:** V *Závěrečném dokumentu I. etapy diecézní synody Mistře kde bydlíš (MkB)* je konstatováno, že *mladí lidé a děti* se svým odlišným způsobem života, jazyka a kultury často nacházejí na okraji našich diecézních aktivit (srov. *MkB* 45). „Mnozí účastníci synodních skupin vnímají jako nejúčinnější nástroj, jak předávat víru, osobní životní svědectví (v osobním životě, v práci, v rodinách, ve výchově dětí)“ (*MkB* 11). Zmiňována je „někdy nefunkční spolupráce mezi DCM a jednotlivými farnostmi“ (*MkB* 24). V dokumentu je dále řečeno, že v diecézi chybí nabídky pro mládež ve věku 12-15 let, že výuka náboženství má různou úroveň, že chybí formace katechetů a dostatečné materiální zajištění i dostatečný počet katechetů vůbec (srov. *MkB* 51). „Ve většině farností se nedaří zaujmout mladé lidi a zapojit je do služby a spolurozhodovacích procesů“ (srov. *MkB* 36). „Zejména mladí lidé jsou i ve svém duchovním hledání zaměřeni spíše na zážitek a rozvoj vlastní individuální religiozity bez návaznosti na církev“ (*MkB* 44). K tématu *církevního školství* závěrečný dokument konstatuje, že není zcela využitý potenciál důvěry veřejnosti v církevní školství a jeho kvality a že existuje snaha školská zařízení v diecézi vnímat jako prostor otevřený pro všechny s preevangelizačním a ekumenickým rozměrem (srov. *MkB* 23, 52e). Dokument dále zdůrazňuje, že „*digitální komunikační nástroje*, jako jsou webové stránky a sociální sítě, se stávají čím dál tím důležitějšími, zejména pro mladší generace, přestože digitální prostory v mnoha farnostech nejsou uživatelsky přívětivé, popřípadě vůbec neexistují“ (*MkB* 48; srov. *MkB* 19), přičemž „chybí centrální koordinace a podpora ze strany diecéze“ (*MkB* 52g).

TEOLOGICKÉ REFLEXE

PIERO CODA: EKLESIOLOGICKÁ ČETBA ZÁVĚREČNÉHO DOKUMENTU SYNODY O SYNODALITĚ

Níže prezentovaný text je překladem článku Piero Cody, který vyšel 28. prosince 2024 v *l'Osservatore romano* (online k dispozici [ZDE](#)). Nabízí „podstatně misijní“ perspektivu Závěrečného dokumentu Synody o synodalitě (srov. část 5), jejímž jádrem jsou spirituální a vztahová konverze (srov. část 2 a 3) a nutným projevem reforma struktur (srov. část 4).

Jakou ekleziologickou vizí se inspiruje Závěrečný dokument (ZD) XVI. shromáždění biskupské synody a jaké perspektivy naznačuje pro poslání církve? Omezím se v tomto ohledu na nabídku jednoduché obecné úvahy a několika užitečných bodů k dalšímu studiu.

1. Ekleziologický význam dokumentu ve světle „Doprovodné poznámky“

2021-2024: tři roky cesty v synodálním procesu, jejichž plody byly shromážděny v ZD, jako byly tři roky II. vatikánského koncilu. Tato paralela se může zdát přitažená za vlasy, ale snad tomu tak není. Nejen proto, že biskupská synoda je jedním z nejdůležitějších plodů posledního koncilu, o čemž svědčí její prozíravé ustavení Pavlem VI., aby pokračovala a podporovala jeho snahu o obnovu. Ale také proto, že *tato* synoda nepochybně představuje specifický a důležitý milník na cestě církve nastoupené II. vatikánským koncilem: na shromáždění bylo poprvé svoláno nejen kolegium biskupů, ale - ve fázi konzultací a přiměřeně i ve fázi slavení - celý Boží lid. Kromě toho je ZD, kterou vytvořilo a kterou schválil František, předána zpět celému Božímu lidu.

Důležitá je formulace, kterou papež použil v *Doprovodné nótě*: „Nyní cesta pokračuje v místních církvích a jejich seskupeních, které si uchovávají ZD, jež byla 26. října odhlasována a schválena shromážděním ve všech jeho částech. I já jsem ji schválil a svým podpisem jsem nařídil její zveřejnění, čímž jsem se *připojil k „my“ shromáždění*, které jejím prostřednictvím *oslovuje* svatý věřící Boží lid“. Jedná se o pregnantní formuli s účinnou řídicí hodnotou, která se specifickou autoritou římského biskupa realizuje a dává podnět synodalitě jako konstitutivnímu a kvalifikačnímu rozměru poslání církve. František s ní vlastně, připomínaje Sk 15,28 („Duchu svatému i nám se to zdálo dobré“), uznává a podporuje synodu biskupů „v podobě *postupného procesu*“ jako „výraz a nástroj konstitutivního vztahu mezi celým Božím lidem, sborem biskupů a papežem... (ti se totiž) plně podílejí na synodálním procesu, každý podle své funkce“. *Tato účast se projevuje v synodálním shromáždění shromážděném kolem papeže*“ (č. 136).

Z toho vyplývá, že složení XVI. shromáždění je „více než kontingentní fakt. Vyjadřuje způsob vykonávání biskupské služby, který je v souladu s živou Tradicí církvi a s učením II. vatikánského koncilu“ (projev papeže Františka k první generální kongregaci II. zasedání, 2. října 2024, srov. ZD, č. 136). Toto složení zdůrazňuje, že „je nezbytné, aby se v synodálním procesu a na shromážděních objevilo a konkrétně uskutečnilo skloubení mezi zapojením všech (svatého Božího lidu), službou některých (kolegia biskupů) a předsednictvím jednoho (Petrova nástupce)“ (ZD, č. 1, s. 1). 136), a proto závěr shromáždění „neukončuje synodální proces“, ale zavazuje „místní církve a seskupení církvi..., aby v různých kontextech *realizovaly* autoritativní pokyny obsažené v ZD prostřednictvím procesů rozlišování a rozhodování stanovených zákonem a samotným ZD“ (*doprovodná poznámka*).

Navzdory celkově malému počtu dosud zapojených osob a mizivému mediálnímu dopadu představuje synodální proces *jasné znamení relevantního významu*, pokud se na věci díváme z perspektivy II. vatikánského koncilu: znamení nejen věčné generativity evangelia, ale také oné kultury míru a bratrství, která navzdory všemu a proti všemu, jako semeno, které klíčí proražením kůry půdy - byť vyprahlé, kontrastní a nehostinné - dnes čile vykukuje a slibuje podstatné plody. Přes omezení, která ZD - jako všechny dokumenty - nepochybně má, je proto cenná a nabízí se jako směrodatný referenční bod pro pokračování cesty: do té míry, že nabízí jakousi *mapu*, v níž se může každý bez strnulosti a uniformity najít. A to přinejmenším ve dvou ohledech.

2. V srdci synodality: „svědomí“ církve mezi obrácením a reformou

První profil se dotýká *svědomí* církve, na jehož zásadní význam upozornil Pavel VI. v *Ecclesiam suam*, čímž do jisté míry shrnul velké poselství II. vatikánského koncilu. „Myslíme si,“ napsal, „že je povinností církve dnes prohloubit vědomí, které musí mít o sobě samé, o pokladu pravdy, jehož je dědičkou a strážkyní, a o poslání, které musí vykonávat ve světě“ (č. 19); „**církev se potřebuje cítit živá [...] potřebuje v sobě zakoušet Krista**“ (č. 27), najít v Kristu svou podobu a svůj životní styl a stát se v něm slovem, poselstvím, dialogem spásy pro všechny a se všemi.

Při bližším pohledu je právě toto zisk, který ZD v první části jasně zaznamenává jako chórové sblížení Božího lidu na „srdci synodality“. V č. 28 čteme: „**Synodalita je cestou duchovní obnovy a strukturální reformy, aby se církev stala participativnější a misionářštější, tj. aby byla schopnější kráčet s každým mužem a ženou a vyzařovat Kristovo světlo.**“

Druhý profil formuluje v tomto světle *praktickou konfiguraci* tohoto vědomí: *jak* je dnes církev povolána k tomu, aby tvořivě ztělesňovala tuto skutečnost, a to způsobem, který není teoretický a jednotný, ale konkrétní a odlišný v různých kontextech? ZD navrhuje několik základních vodítek, jak toto „jak?“ konkrétně spojit, a vyzývá nás, abychom se zaměřili na dva cíle: **obrácení a reformu**.

3. Duchovní a kulturní konverze jako „vztahové obrácení“

Obrácení se dotýká především srdce. Shoda s encyklikou *Dilexit nos* je prozřetelná. Není synodální církev bez *duchovního* obrácení.

Synodální spiritualita, vycházející ze srdce, ze vztahu k Bohu, který je Otcem, prožívaného v Kristu v dechu Ducha svatého díky svátostné **mystagogii**, „vrcholu, k němuž směřuje činnost církve, a zároveň pramene, z něhož proudí veškerá její energie“ (SC 10, srov. ZD, č. 21-27), se vyznačuje bratrstvím, společenstvím, vzájemnou službou a vůči všem. Z tohoto důvodu - zdůrazňuje ZD - jsme všichni povoláni ke *vztahovému* obrácení, počínaje vztahem mezi ženami a muži (srov. č. 52, 60), ve způsobu života a vykonávání různých charismat a služeb v životě a poslání církve (srov. 2. část). Jde o to „*zakusit, jak je praktikování přikázání vzájemné lásky místem a formou autentického setkání s Bohem*“. V tomto smyslu synodální perspektiva, ačkoli čerpá z bohatého duchovního dědictví Tradice, přispívá k *obnově jeho forem*: modlitby otevřené účasti, společně prožívaného rozlišování, misijní energie rodící se ze sdílení a vyzařující jako služba“ (č. 44).

Ve skutečnosti je **zdrojem a formou synodální spirituality** (a jak by tomu mohlo být jinak?) **Nejsvětější Trojice**: z ní církev čerpá svůj původ a formu, svůj život jako lid shromážděný v jednotě Otce, Syna a Ducha svatého (srov. LG 4) čerpá ze slavení eucharistické syntaxe (srov. ZD, č. 27). „Konečným smyslem synodality,“ čteme v č. 154, „je *svědectví, které je církev povolána vydávat o Bohu, Otcí, Synu a Duchu svatém*, harmonie lásky, která se vylévá sama ze sebe, aby se darovala světu. Ve skutečnosti,“ zdůrazňujeme v č. 50, „když (naše) vztahy, i když ve své křehkosti, dávají zazářit Kristově milosti, Otcově lásce, společenství Ducha svatého, *vyznáváme svým životem, že Bůh je Trojice*“. Těmito tvrzeními, uzrálými na základě zkušenosti Božího lidu shromážděného v rámci synodálního procesu, se magisterium II. vatikánského koncilu, které popisuje církev „v Kristu jako svátost, tj. znamení a nástroj důvěrného spojení s Bohem a jednoty celého lidského rodu“ (LG 1), sklání ZD v konkrétnosti vztahů a životní praxe. To je akvizice, která, pokud je dobře pochopena a přijata ve všech svých existenciálních a komunitních důsledcích, může a musí mít *ohromný pastorační a misijní dopad v nové etapě evangelizace, k níž je dnes církev povolána*.

Vztahová konverze ve skutečnosti investuje do způsobu vidění, myšlení a jednání: **stává se kulturní konverzí**. Způsob pojetí následování, budování společenství, hlásání *kérygmatu* a svědectví o něm nemůže zůstat uvězněn v praktikách, které, pokud byly vhodné včera, dnes již nejsou relevantní s ohledem na to, „co Duch říká církvi“ a na co lidé a společnost čekají.

Duchovní obrácení a kulturní konverze se však neodehrávají ze dne na den. Vyžadují otevřenost a nasazení, vzdělávání a představitost: vyžadují **doprovodnou formaci**, která se projevuje v procesu **vytrvalého a sdíleného učení se praktikám**, které navrhuje ZD, aby bylo možné toto obrácení zažít a konkrétně uskutečnit (část třetí, srov. č. 79-80): **církevní rozlišování**, péče o **rozhodovací procesy**, **transparentnost** programů a prací, s odpovědností a hodnocením iniciativ. Úroveň praxe je rozhodující pro učení, v němž musí synodální cesta pokračovat s dynamikou a účinností - pod hrozbou irelevance.

„Rozhovor v duchu“ - s nezbytným doladováním, deklasováním, přizpůsobováním - znamená *bod*, z něhož není návratu. Jeho prostřednictvím Boží lid „praktikuje“ zkušenost Ježíšovy přítomnosti mezi svými (srov. Mt 18,20) a ve světle této přítomnosti si umožňuje naslouchat tomu, „co Duch říká církvím“. Praktiky, které vyjadřují a podporují synodální život církve, jsou totiž v Duchu zaměřeny na to, aby těm, kdo se jich účastní, umožnily znovu prožít zkušenost původního a proměňujícího setkání se zmrtvýchvstalým Pánem, který ujistil, že bude se svými po všechny dny až do konce světa, a poslal je pokračovat v jeho poslání (srov. Mt 28,18-20).

4. Indikace také pro strukturální reformu: „místa“ a „sítě vztahů“

Duchovní a kulturní konverze praxe však nestačí, je nutná *také strukturální reforma*: „nové víno“ vyžaduje „nové měchy“. Synoda ilustruje dva základní náznaky: že je třeba vycházet z „míst“, a to nejen v geografickém, ale i v existenciálním smyslu, a že církev ve své konstitutivní katolicitě musí být viděna a realizována jako to, čím je: mimořádnou *sítí vztahů*, *sítí*, v níž se zkušenosti prožívané ve světle evangelia na různých místech setkávají a vzájemně obohacují ve vzájemné výměně darů, aby se obnovily ku prospěchu všech (část 4).

To předpokládá obnovit v novém duchu a stylu orgány, v nichž se na místní úrovni (diecéze, farnosti, komunity zasvěceného života, církevní hnutí a nová společenství), církevní shromáždění a biskupské konference na národní a kontinentální úrovni, ale i velké nadnárodní a mezikulturní geografické oblasti (Amazonie, povodí řeky Kongo, Středozemní moře), jakož i na úrovni celé církve již uplatňuje účast a spoluodpovědnost všech - a ještě více se musí uplatňovat.

V tomto kontextu se reálně objevuje a vzniká forma výkonu služby římského biskupa jednoty, věrná své evangelijní podstatě, ale obnovená v praxi a velmi slibná v ekumenické perspektivě, jak v to doufal Jan Pavel II. v návaznosti na II. vatikánský koncil v díle *Ut unum sint* (srov. č. 95). I to je rozlišující ekleziologický profil ZD (srov. č. 122, 137-138), jak o tom krásně a konstruktivně svědčí aktivní a přesvědčená účast bratrských delegátů různých církví a církevních společenství na synodálním shromáždění.

5. Podstatně misijní perspektiva ve službě kultury setkání

Poslední zamyšlení nad rozměrem, který kvalifikuje a dynamizuje shora dolů ekleziologický profil ZD v bytostně misijní perspektivě. V č. 14 čteme: „*Církev existuje proto, aby vydávala světu svědectví o rozhodující události dějin: o Ježíšově vzkříšení*. Zmrtvýchvstalý přináší světu pokoj a dává nám dar svého Ducha. Živý Kristus je zdrojem pravé svobody, základem naděje, která nezklame, zjevením pravé Boží tváře a konečného údělu člověka“.

V této perspektivě synodální církev znovu oživuje koncilní poselství *Gaudium et spes* a nabízí se jako místo a metoda schopné vytvářet „*kulturu schopnou kritického proroctví vůči převládajícímu myšlení* a nabízet osobitý příspěvek k hledání odpovědi na mnohé výzvy, kterým čelí současná společnost, a k budování společného dobra“ (č. 47). Synodálním procesem se totiž Boží lid zavazuje „přijmout kulturu dialogu jako cestu, společnou spolupráci jako jednání, vzájemné poznání jako metodu a kritérium“ (č. 123).

Hranice, které byly po staletí klouby setkávání a výměny mezi kulturními identitami jako symbolická místa pro definování identity a zároveň jejího překračování ve vztahu k druhému, se dnes příliš často

mění v dějiště bezprecedentní nelidskosti a ohavného násilí. Lidstvo naléhavě potřebuje znovu objevit a praktikovat hranice jako místa vztahů a setkání, uznání identity a pohostinnosti vůči druhému.

Je třeba s odhodláním podporovat - jak si přeje František - „autentickou kulturu setkání, kulturu *setkání všech autentických a vítálních kultur*... v prostoru světla zjeveného Boží láskou ke všem jeho tvorům“ (VG 4b). Misionářská synodální církev je svým Pánem povolána, aby s novým impulsem a inspirovanou představivostí cenila evangelijní moudrost, která jí plyne z daru vztahu, vzájemnosti a inkluze, jimiž žije a v nichž po staletí rostla ve světle Nejsvětější Trojice. Jedině tak bude moci nabídnout, činíce se vykladačem Božího daru, který je vždy větší než naše srdce (srov. 1 J 3,20), *protikulturní, tvůrčí a rozhodující příspěvek k té kultuře setkání osob a kultur*, v níž se - v tragických porodních bolestech zrodu nového lidstva, solidárního strážce společného domova, který dnes žijeme a trpíme v naději - ohlašuje příchod Božího království v „již“ a „ještě ne“ naší pozemské pouti. Ruku v ruce se všemi, se všemi. Protože synodální církev, jak učí Otcové, je církví matkou: církví-Marií.

PAVEL ŽENÍŠEK: MISIJNÍ POSLÁNÍ CÍRKVE V POJETÍ PAPEŽE FRANTIŠKA

- Pavel Ženíšek: Missio v pojetí Papeže Františka: užitečná inspirace pro českou katolickou církev

Vývoj teologického pojmu „missio“

Koncil: Misie *ad gentes*

Pavel Ženíšek ve své dizertaci předestírá zajímavý exkurz do historického vývoje teologického pojmu „missio“ (poslání). Jestliže na II. vatikánském koncilu (Ad gentes) je tento pojem zasazen do pojetí církve jako „univerzální svátosti spásy“ a „Božího lidu“ (AG 1) a do trojičního poslání Syna a Ducha vysílaných Otcem (AG 2 – 9), lze říci, že „Trojiční pramen misie je pramenem lásky a promítá se do veškeré misijní činnosti církve, která je zde chápána jako jeden dynamický pohyb vysílání, jenž začíná Otcem, a skrze Krista, Ducha a církev se rozšiřuje až na konec světa“ (Ženíšek 1.2.4.2). Druhá kapitola dokumentu (AG 10-18), když hovoří o krocích, které jsou nezbytné pro vlastní uskutečňování misijního díla, zmiňuje následující tři: (1) svědectví, (2) hlásání a (3) vytváření společenství. „Překvapivé je“ podle Ženíška „pořadí, kterým dekret zdůrazňuje, že před vytvářením společenství se má konat hlásání, a obojímu má předcházet křesťanské svědectví, což znamená být a hovořit s lidmi a mít je rád“ (Ženíšek 1.2.4.2).

Pozn.: Ženíšek se v této části také zmiňuje o tom, že určitou alternativou k „*missio ad gentes*“ je nedávné „*missio inter gentes*“, tedy *missio* nikoli „k lidem/národům“ (původně myšleno „k pohanům“), ale „mezi lidmi/národy“. Koncept, který rozvinul především malajský teolog Jonatan Y. Tan, přijímá perspektivu bytí mezi národy a přichází s radikálně celostním paradigmatickým pojmem jako svědectví života a dialog před výslovným hlásáním evangelia. Solidarita, partnerství a společenství s lidmi jsou pak přednostními postoji „*missio inter gentes*“ v misijní činnosti církve. Ženíšek k tomu dodává: „Misie *inter gentes* je však úzce spjata s misí *ad gentes*, protože představuje konkrétní způsob, jak mohou křesťané plnit svůj misijní úkol“ (Ženíšek 1.2.4.2).

Pavel VI.: Evangelizace

V další části pak Ženíšek analyzuje pojem „evangelizace“: „V *Evangelii nuntiandi* chápe Pavel VI. evangelizaci jako komplexní skutečnost zahrnující různé rozměry a prvky, z nichž ty hlavní se dají vyjmenovat následovně: křesťanské svědectví, hlásání radostné zvěsti, slavení svátostí, celkové osvobození člověka, inkulturace. *EN* je někdy nazývána jako *magna charta* evangelizační činnosti dnešní církve a bývá chápána jako syntéza koncilních konstitucí *LG* a *GS*. Syntéza, která ukazuje, že církev při plnění svého poslání spásy není oddělená od dnešního světa, ale naopak je do něj integrovaná“ (Ženíšek 1.3.3). Pavel VI. si byl vědom rizika zaměňování pojmů „misie“ a „evangelizace“, proto ve svém posledním poselství ke Světovému dni misí rozlišuje vlastní evangelizaci, kterou nazývá „první evangelizací“, a „misijní činnost“ s jejím specifickým cílem podle šestého článku koncilního dekretu AG: jak evangelizace, tak *plantatio ecclesiae* (srov. Ženíšek 1.3.3.).

Pojmy evangelizace a *missio* bývají dosti často zaměňovány, nejedná se ale o synonyma. Rozdíl spočívá jednoduše řečeno v tom, že evangelizace je část *missio* zabývající se přednostně hlásáním evangelia,

kdežto *missio* se snaží brát v potaz všechny potřeby lidí, nejen ty duchovní, a proto kromě evangelizace klade důraz i na sociální činnost. *Missio* proto musí mít ze své podstaty vždy holistický přístup a nesmí oddělovat duchovní a osobní sféru lidského života od oblasti hmotné a sociální. (Ženíšek 1.3.3.)

Jan Pavel II.: Nová evangelizace

Toto pojetí pak potvrdil i Jan Pavel II. když ve své encyklice *Redemptoris missio* napsal, že se jedná o ten nejvíce misijní úkol, který Ježíš svěřil a dennodenně svěřuje své církvi, a tento úkol či poslání (*missio*) „stojí teprve na svém začátku“ (RM 40). Cílem misijní činnosti *ad gentes* „není nic jiného a nic menšího než zjevování Božího plánu a jeho naplňování ve světě a v jeho dějinách“ (RM 41; AG 9) a její charakteristika je tvořena přinejmenším třemi prvky (srov. Ženíšek 1.4.2):

1. přináší první hlásání evangelia nekřesťanům (evangelizace);
2. vede k zakládání a utváření místní samostatné církve (*plantatio ecclesiae*);
3. působí hlubokou změnu ve společnosti skrze přijetí hodnot Božího království (inkulturace).

Jan Pavel II. pak začal mluvit o tzv. „nové evangelizaci“ (srov. Ženíšek 1.4.4.1.), kterou viděl v perspektivě církve, která je celá misijní, a zařadil ji mezi tři misijní přístupy:

- k těm, kdo neznají Ježíše Krista (misie *ad gentes*);
- k těm, kdo žijí křesťansky (pastorace);
- k těm, kdo, ač pokřtění, ztratili živý smysl víry (nová evangelizace).

Ženíšek tuto „novost“ evangelizace vysvětluje takto: „Nová je proto, že kontext, ve kterém církev v současnosti žije, je nový, a vyžaduje proto nový slovník a novou formu, aby byla pro dnešního člověka srozumitelná. Pavel Ambros k tomu dodává, že nejde pouze o hledání „nových forem“, nýbrž že pro novou evangelizaci je zásadní především nové světlo a nový zorný úhel. Nová evangelizace je nová také v tom, že vychází z teologie církve jako společenství. Tento směr zdůrazňuje, že centrem evangelizační činnosti má být celé společenství, v němž se na základě svého křtu každý stává zodpovědným. Prvním úkolem a povoláním takového církevního společenství je služba, a to služba, jejímž cílem je integrace a spolupráce.“ (Ženíšek 1.4.4.1.) A dodává: „Misijní učení papeže Jana Pavla II., jak jej vidíme v RM, lze považovat za prostor, kde se uskutečňuje syntéza mezi pojmy *missio* a *evangelizace*. *Missio* doplňuje a osvětluje smysl termínu evangelizace, a zároveň i naopak“ (Ženíšek 1.4.4.2.).

Benedikt XVI.: *Missio*, eucharistie a „tvořivá menšina“

Papež Benedikt XVI. (srov. Ženíšek 1.5.2.) vnímal přímou souvislost mezi eucharistií a *missio*, resp. svědectvím a hlásáním Krista, a proto jí věnoval celou kapitolu v postsynodální apoštolské exhortaci *Sacramentum caritatis* (srv. SCa 84-87). Zdůraznění vnitřní hluboké souvislosti mezi eucharistií a misijním posláním pak vede Benedikta XVI. k dalšímu kroku: „Čím živější je v srdcích křesťanského lidu láska k eucharistii, tím zřejmější mu bude misijní poslání – přinášet Krista. Nejen nějakou ideu nebo etiku, které jsou od Něho inspirovány, nýbrž dar samotné jeho osoby.“ Z toho dále vyplývá požadavek „stále všechny vychovávat k misionářskému nasazení, jehož středem je hlásání Ježíše jako jediného Spasitele.“ Joseph Ratzinger již dříve říkal, že eucharistie jako taková není primárně zaměřena na misijní znovuprobuzení víry, ale že se spíše nachází v centru víry, kterou živí a je tak samotným základem *missio*. Ratzinger také říká (srov. Ženíšek 1.5.2.), že bychom neměli považovat eucharistii za určitý druh propagační aktivity, skrze níž se budeme snažit získat lidi ke křesťanství. Pokud bychom to takto dělali, zničíme jak eucharistii, tak *missio*. Měli bychom ji chápat spíše jako mystický střed křesťanství, ve kterém Bůh neustále vychází tajemným způsobem sám ze sebe a přitahuje nás do své náruče.

Tomuto pojetí misie také odpovídá přesvědčení Benedikta XVI., navazující na myšlenky Arnolda Toynbeeho a Henriho Bergsona, že osud každé společnosti kriticky závisí na tvůrčí či kreativní menšině (srov. Ženíšek 1.5.3.). Podle Josepha Ratzingera je úkolem křesťanů, alespoň v Evropě, považovat se právě za takovou kreativní menšinu. Znamená to nepřerušovat vazby s okolím (kultura dialogu) a nezapomínat, že je potřeba nejenom udržovat malý plamen svých vlastních přesvědčení, ale infikovat tímto ohněm velkou část společnosti. To vyžaduje „transformaci zevnitř“ – skrze aktivní křesťanské „buňky“. Tvořivé menšiny se vyznačují zejména tím, že mají vědomí své křesťanské identity, jsou věrné

svému přesvědčení a pěstují postoje trpělivosti, vytrvalosti, statečnosti a umírněnosti. S tím souvisí jiný Benediktův obraz, a sice obraz hořčičného semínka (Mk 4,30-32), který ukazuje nejenom na to, že velké skutečnosti začínají v malém, ale také ukazuje, že velké nevzniká z malého ani revolučním převratem ani lidskou snahou mít všechno ve své režii, nýbrž cestou postupného růstu (srov. Ženíšek 1.5.3.).

Ženíšek tento historický exkurz uzavírá konstatováním, že klíčovým konceptem vzhledem k *missio* se pro Pavla VI. stal „dialog“ a „evangelizace“, pro Jana Pavla II. „nová evangelizace“ a pro Benedikta XVI. „tvořivá menšina“ (srov. Ženíšek 1.5.3.).

Papež František: *Missio* jako poslání

V návaznosti na závěrečný dokument z Aparecidy (srov. Ženíšek 1.6.1.1.) se pro papeže Františka stává ústředním pojem „učedník misionář“ nebo „misijní učedník“ (španělsky *discipulo misionero*). Jde zde o život Ježíše Krista v jeho učednících misionářích: skrze povolání učedníků ke svatosti, ve společenství misijních učedníků v církvi a v neupřednostňování činů před společenstvím, které je otevřené a vede nás k životu a k vydávání svědectví. Každý křesťan dneška má být misijním učedníkem, který je charakterizován tím, že je volán či spíše povoláván a prožívá radost; je poslán či spíše posílán a prožívá společenství. Osobní setkání s Ježíšem Kristem jej vede k jeho následování, k vnitřnímu obrácení a ke službě druhým. Stále hlouběji poznává a zakouší, že *missio* znamená především skutečnost, že život roste a zraje do té míry, nakolik jej nabídneme pro život druhých.

Papež František téměř vůbec nepoužívá termín „misie“ v množném čísle (it. „missioni“, ang. „missions“). Ženíšek se domnívá, že „František zcela záměrně vyhýbá užívání tohoto termínu, poněvadž „katolické misie“ jsou obtěžkány historickým dědictvím a tento výraz by pak mohl zužovat nebo deformovat chápání skutečného misijního charakteru církve“ (Ženíšek 1.6.2.2.). Pro papeže Františka „*missio* Ježíše Krista je *missio* církve“, „*missio* se děje prostřednictvím konkrétního člověka“, „*missio* je životní styl“ a „*missio* je otázka postoje a myslí“ (Ženíšek 1.6.2.2.).

Papež František ve svém pojetí „*missio*“ navazuje na pastorační modely a důrazy dvou koncilních papežů a na celek II. vatikánského koncilu, který chápe spíše jako výchozí bod a nikoli jako konečné dovršení snahy mnoha hnutí, která koncilu předcházela (podrobněji srov. Ženíšek 1.6.3.). Poslání církve zasazuje více do ekleziologie Božího lidu (na rozdíl od jeho dvou předchůdců, kteří zdůrazňovali spíše ekleziologii communia), a to s trojím novým důrazem:

1. důrazem na trojiční tajemství jako pramene setkání rozdílných osob zvoucím k dialogu a ke smířené rozdílnosti s aktivní účastí na společenství;
2. důrazem nejen na otevření se současnému světu (*aggiornamento* Jana XXIII.), ale také na vyjití za potřebnými na „periférie“ (tedy tam, kde se lidé ocitli na okraji nebo kam byli vyloučeni druhými);
3. důrazem na křesťanskou službu podmíněnou hlubokou vírou a postojem milosrdenství, která se vždy projevuje konkrétním způsobem.

Podle Ženíška dnes můžeme spíše pochybovat o tom, že situace „křesťanských zemí“ a situace národů různých kultur skutečně představuje dvě situace ve vztahu k víře podstatně odlišné, jak věřil Jan Pavel II. Při sledování procenta mužů a žen jiného nebo žádného náboženství, kteří nyní žijí v Evropě, těžko lze mluvit o křesťanské populaci, která má být znovu evangelizována. (srov. Ženíšek 2.1.2.2.)

Papež František dává ve svých úvahách o poslání církve důraz jak na osobní vztahy, tak na nutnost reformy církve, a navrhuje, aby se církev vydala cestou pastorační a misijní konverze, která nemůže nechat věci takovými, jaké jsou, protože dobré struktury jsou užitečné jen tehdy, když je v nich přítomen život, který je oduševňuje (EG 25-26). Sní o pastorační konverzi církve, která zahrnuje reformu struktur vedenou záměrem, aby se všechny „staly více misionářskými“ (EG 27) a těm, kdo evangelizují, navrhuje zaměřit pozornost na vztah s lidmi. (srov. Ženíšek 2.1.2.2.)

K těmto obecnějším důrazům pak přidává tři specifické charakteristiky poslání církve v dnešním světě (podrobněji srov. Ženíšek 2.1.2.3. až 2.1.2.5.):

1. **Chudá církev pro chudé:** Na základě koncilních důrazů ukazujících na církev jako obraz Krista v chudých, slabých a trpících a sdílející radost i naději, smutek i úzkost všech lidí, se František hlásí k latinskoamerické „přednostní volbě pro chudé“ a přeje si „chudou církev pro chudé“,

protože chudí nás mají mnoho co učit, a je proto „nezbytné, abychom se od nich všichni nechali evangelizovat“ (EG 198).

2. **Synodalita a Duch svatý:** Papež František ukazuje, že výzva k misijnímu obrácení (EG 30), se kterou se obrací jak na partikulární církve, tak na farnosti, se může opírat o synodální praxi, kterou je třeba podporovat a usnadňovat. Jako první v tomto procesu však nechce strukturální reformy, nýbrž obnovené úsilí křesťanů o *missio* církve, které vychází z osobní zkušenosti radosti z evangelia, jehož jedním z privilegovaných prostředků je naslouchání Božímu slovu.
3. **Ekumenismus a náboženská svoboda:** U papeže Františka je ekumenismus úzce spojený s otázkou synodality, vnitřního obrácení a dialogu v církvi a zve všechny křesťany, vyznavače jiných náboženství i všechny lidi dobré vůle ke způsobu bytí církve, která ekumenicky prožívá změnu epochy (srov. *Fratelli tutti*).

Základní dynamika *missio*: SETKÁNÍ – VYCHÁZENÍ – SLUŽBA

Podle Ženíška lze základní dynamiku misijního poslání církve podle papeže Františka shrnout takto:

„Setkání“ jako prvotní předpoklad *missio*, „vycházení“ jako nezbytná dynamika či přístup *missio* a „služba“ nejen jako klíčový postoj při jeho uskutečňování, ale jako jeho samotný cíl. (Ženíšek 2.2.)

SETKÁNÍ jako předpoklad misijního poslání církve

Církev, která se skrze dialog a slavení setkává s Kristem a s lidmi

Téma „setkání“ se v perspektivě hledání originálních „misijních pohledů“ papeže Františka jeví jako výchozí bod a počátek pro další postoje a projevy nezbytné pro *missio*, jakými jsou dialog, naslouchání, přijetí odlišnosti a otevřenost vůči povolání. (Ženíšek 2.2.)

Setkání se zde chápe jako „odpověď na touhu srdce“, volající po pěstování „kultury setkávání“ a „smířené rozdílnosti“, vedoucí k dialogu s druhými a k setkání s živým Kristem ve slavicím společenství naplňovaném radostí. (srov. Ženíšek 2.2.1. až 2.2.6.)

[Evangelii gaudium](#) papeže Františka, čl. 28, 29 a 31

Farnost prostřednictvím všech svých aktivit povzbuzuje a formuje své členy, aby byli aktéry evangelizace. Z menších komunit vytváří širší společenství, svatyni, kam žíznící přicházejí pít, aby mohli dál putovat, a centrum neustálého misijního poslání. (EG 28) Ostatní církevní instituce, základní společenství a malá společenství, hnutí a další formy sdružování, jsou bohatstvím církve, které Duch vzbuzuje pro evangelizaci všech prostředí a oblastí. (EG 29) Biskup musí ve své diecézní církvi vždy podporovat misijní společenství a usilovat tak o ideál prvních křesťanských společenství, v nichž věřící měli jedno srdce a jednu duši (srov. Sk 4,32). Ve svém poslání (má) podporovat dynamické, otevřené a misionářské společenství... (EG 31)

VYCHÁZENÍ jako přístup k misijnímu poslání církve

Církev, která chápe, že je Bohem vysílána, a proto vychází jako Boží lid druhým naproti

Papež František často opakuje, že si přeje „*Chiesa in uscita*“, tedy „církev, která vychází“. „Vycházení“ vyjadřuje ve Františkově pojetí především postoj vzhledem k životu, způsob bytí a zůstávání ve světě a spočívá v postavení se mimo střed, v zapomínání na sebe a svůj vlastní svět a v otevření se vůči světu druhého. (Ženíšek 2.3.)

Tento základní pohyb je u papeže Františka charakterizován takto (srov. Ženíšek 2.3.1. až 2.3.6.):

Důvodem vycházení církve je Boží vycházení k člověku (Abrahám, Mojžíš, Jeremiáš, Kristus), jeho východiskem jsme my sami (jsme zváni vycházet z vlastní „autoreferenciality“, ze zahleděnosti do sebe sama), cílem vycházení jsou existenciální periférie, subjektem vycházení jsou lidé jakožto Boží lid vedený „instinktem víry“ (*sensus fidelium*), způsob vycházení je pastoračně-misijní („misijní konverze“ struktur), nástroje vycházení jsou slovo (svědectví) a láska (služba).

[Evangelii gaudium](#) papeže Františka, čl. 20, 24, 120 a 267

Každý křesťan a každé společenství budou rozlišovat, jakou cestu od nich Pán žádá, nicméně všichni jsme pozváni přijmout toto povolání – vykročit z vlastního pohodlí a mít odvahu vydat se do všech periferií, které potřebují světlo evangelia. (EG 20) Každý křesťan je misionářem, nakolik se setkal s Boží láskou v Ježíši Kristu. Už neříkejme, že jsme „učedníci“ a „misionáři“, nýbrž vždycky „učedníci misionáři“. Pokud o tom nejsme přesvědčeni, pohledme na první učedníky, kteří hned poté, co na sobě zakusili Ježíšův pohled, šli a naplnění radostí hlásali: „Našli jsme Mesiáše!“ (Jan 1,41). (EG 120) Církev, jež „vychází“, je společenstvím učedníků misionářů, kteří se chápou iniciativy, zapojují se, provázejí, přinášejí plody a slaví. (EG 24) Ve spojení s Ježíšem hledáme to, co hledá on, milujeme to, co miluje on. V konečném důsledku hledáme Otcovu slávu. (EG 267)

SLUŽBA jako postoj a cíl misijního poslání církve

Církev, která jim také milosrdně slouží, aby tak přispěla k jejich životu v plnosti

Klíčový koncept, který spolu s tématy „setkání“ a „vycházení“ charakterizuje Bergogliův misijní postoj, je „služba plnému životu“. Zjednodušeně můžeme možná říci, že se jedná o podporu, rozvoj a ochranu toho, co vede k životu v jeho různých rozměrech a projevech. (Ženíšek 2.4.)

V *Evangelii gaudium* papež František cituje slova svého předchůdce Benedikta XVI., že „**služba představuje konstitutivní dimenzi církevního poslání** a je nepominutelným výrazem její samotné podstaty“. A dodává, že jako je církev ze své podstaty misijní, tak z této její podstaty pramení také účinná láska k bližnímu a soucit, který chápe, pomáhá a podporuje. (Ženíšek 2.4.2.)

Důležitým rozměrem služby plnému životu je starost a **péče o náš společný domov**, kde společným domovem je planeta Země se vším, co hostí a obsahuje, počínaje člověkem. Papež František se k této problematice vyjadřuje v encyklice *Laudato si'* (2015), kde ukazuje, že ústředním úkolem církve je pečovat o Boží stvoření a zvláštním způsobem o ty nejzranitelnější. (Ženíšek 2.4.3.)

Se službou úzce souvisí chudoba. Koncilní termín „církev chudá a chudých“ je přáním papeže Františka pro církev dneška, ale také dalším výrazným prvkem jeho magisteria a svědectví. Přednostní volba pro chudé je totiž „specifická a prvořadá forma prokazování křesťanské lásky, o které svědčí celá církevní tradice“, jak učil Jan Pavel II. I z tohoto pohledu je výmluvným znamením to, co se stalo po volbě Jorge M. Bergolia papežem, že přijal jméno podle světce z Assisi.

[Evangelii gaudium](#) papeže Františka, čl. 48, 177, 179 a 198

Dnes i vždycky „jsou chudí přednostními adresáty evangelia“ a evangelizace, která se nezištně obrací právě k nim, je znamením Království, které přinesl Ježíš. (EG 48) V samotném jádru evangelia je život ve společenství a péče o druhé. Obsah prvotního hlásání má bezprostřední morální dopad, v jehož středu se nachází činná láska. (EG 177) Proto také „charitativní služba představuje konstitutivní dimenzi církevního poslání a je nepominutelným výrazem její samotné podstaty“. Jako je církev ze své podstaty misijní, tak z této její podstaty též nevyhnutelně pramení účinná láska k bližnímu, soucit, který rozumí, pomáhá a podporuje. (EG 179) Proto si přeji církev chudou a pro chudé. Oni nás mají mnoho co učit. (EG 198)

Podněty pro českou katolickou církev

Ve třetí části své dizertace (srov. Ženíšek 3.1. až 3.3.) Pavel Ženíšek z předchozích reflexí a na základě interpretace statistických dat a diecézních výstupů synody o synodalitě rozvíjí úvahu na téma „Jak naplňovat cíl papeže Františka v podmínkách české katolické církve“. Vyzývá ke hlubšímu pochopení pojmu „missio“ (očistění termínů, nezištnost, dar, vycházení), k misijnímu pojetí pastorační strategie, přijetí reality, zájem o člověka, pozitivní pohled víry, hodnověrnost a srozumitelnost, prioritizaci vztahovosti a hermeneutiky lásky) a k učiteli se a sloužící autoritě (naslouchání druhým a učení se od nich, služba člověku a životu, podpora a rozvoj plurality místní církve, odvaha k anticipaci budoucnosti církve).

Některé z těchto výzev Pavel Ženíšek nově formuloval adresně pro naši diecézní synodu takto:

Moudře používat pojmy

Máme výhodu, že čeština nám umožňuje rozlišit dvě podobná slova s poněkud odlišným významem nebo důrazem. Jde o slova „misijní“ a „misionářský“, která v mnoha jiných jazycích mají jen jeden ekvivalent (*missionary; missionario*). První se týká zejména postojů a určitého stylu či přístupu, druhý spíše aktivit a stylu práce církví pověřených osob – misionářů.

Na druhou stranu máme problém se slovem „misie“. České země nikdy nepatřily mezi přední „dodavatele“ misionářů v dějinách církve, ani neměly žádné zámořské kolonie, takže u nás ani tolik nezažíváme negativní reakci většinové společnosti, jak je tomu v leckterých zemích se silnou koloniální tradicí, kde katolické misie západní kolonialismus často podporovaly, a proto „misie“ v množném čísle (*missions; missioni*) jsou pro ně termínem minimálně problematickým, ne-li přímo negativně chápáným. U nás mají „misie“ konotaci buď něčeho vzdáleného (chudá Afrika, přelidněná Indie), anebo spojeného s penězi (misijní sbírky na novou školu nebo kostel) a emocemi (dojemné fotky chudých dětí), a spíše toho, co se nás přímo netýká. Termín „misie“ v jednotném čísle má pak v češtině handicap, že je jazykově odlišný od slova „poslání“, jež je významovým základem latinského termínu „*missio*“, a je v mnoha jazycích totožný pro „misii“ i „poslání“ (*mission; missione*).

V kontextu plzeňské diecéze by mohlo být užitečné rozlišovat nejenom, kdy mluvíme o „misii“ a kdy o „misiích“, ale také, kdy mluvíme o „misii“ jakožto souboru „*aktivit, postojů nebo gest, které napomáhají k tomu, aby se lidé kolem nás začali zajímat o víru a otevírat se osobnímu setkání s Kristem*“, a kdy o „misii“ jakožto „*missio*“ čili „poslání“ církve v obecnějším smyslu.

Mít nezištné úmysly

Velkým pokušením pro církev žijící převážně v misijním kontextu jako je ta naše, je pokušení uskutečňovat misii – tedy napomáhat druhému k cestě víry a setkání s Kristem – zjiště, za určitým záměrem. Tím může být i přání, aby nás křesťanů bylo víc, což je sice legitimní touha, ale nesmí se nikdy stát cílem. Pokud má mít misie a evangelizace nějakou legitimitu, pak musí být vždy projevem nezištného a upřímného zájmu o druhého jen pro něj samotného. Zájmu a nabídky pomoci bez jakýchkoli předběžných nároků či očekávání, tedy zájmu, který oceňuje svobodu a odlišnost druhého. Proto také misijní pastorační práce církve musí být motivována zájmem o všechny lidi, nejen o ty, kteří se zdají být potenciálně vhodnými kandidáty pro přijetí katolické víry a vstup do církve.

Druhý vatikánský koncil i přes ocenění odlišnosti druhého a plurality náboženských přesvědčení i nadále zdůrazňoval nezbytnost nasměrování všech ke křtu a k církvi. Je pak pochopitelné, když je církvi někdy vyčítáno, že se nezajímá o člověka nezištně, jen pro něj samotného, ale pouze v souvislosti s jeho směřováním ke křtu a do církve. Papež František v této souvislosti používá termín „*zadarmovost*“ (*gratuity; gratuità*) evangelní misie (EG 48, 111-114), a zve nás, abychom misii chápali především jako dar, nejen jako úkol.

V evangeliích a Skutcích pozorujeme mnoho setkání různých lidí pocházejících z odlišných sociálních a kulturních prostředí. Je zajímavé, že tato setkání s Ježíšem (evangelia) nebo s jeho učedníky (Skutky) se téměř vždy dějí nečekaně a nezištně, tedy bez jakéhokoli nároku. Mnoho lidí, patrně velká většina, kteří se s Ježíšem nebo s Ježíšovými učedníky setkali, odcházejí, aniž by se sami stali Pánovými učedníky, anebo alespoň o jejich následování Ježíše nám novozákonní příběhy nic neříkají. Ježíš k těmto lidem přistupuje skrze jejich přání, v upřímném a pravdivém dialogu a dává jim novou existenci. Jsou jim obnoveni zevnitř, zrozeni k novému životu. Nikde však po nich nežádá výslovný akt víry v něj samého. Nechce, aby se hned stali součástí skupiny učedníků, kteří ho následují (např. Mk 2,11). Svědčí to o Ježíšově velikém respektu ke svobodě každého jednotlivce; v jeho očích tito muži a ženy věřícími jsou (srov. Mt 8,10; 9,22).

Smýšlet pozitivně a dívat se očima víry

Ten, kdo „vychází“ ve smyslu Františkova „jít ven“ (EG 20-24), se dívá většinou před sebe. Jednoduše proto, aby viděl na cestu, kam jde. A poněvadž to, co vidíme, je ovlivněno způsobem, jak se díváme, učedník misionář, tedy každý křesťan, by se měl dívat na svět pohledem víry, který je vždy také pohledem naděje. To rozhodně neznamená opomíjet minulost a poučení, které z ní vyplývá, ale ani to neznamená nebrat v úvahu současnou realitu. Naopak, jako křesťané se máme na současnou situaci ve světě i v církvi dívat

nejen realisticky, ale zejména očima víry. To znamená pohledem, který věří v to, že misie je dílem Vzkříšeného Krista, jenž si působením Ducha Svatého vede svou církev.

Jak nás učí dějiny církve, povolává-li Pán lidi pro své poslání (*missio*) spásy, povolává je tam, kam chce a kde je jich potřeba. Možná, že dnešní situace, navzdory skutečnosti, že kněží a zasvěcených osob ubývá, ještě více potřebuje dobrých a podle evangelia žijících otců a matek rodin.

Pro církev v diaspoře jako je církev v naší diecézi, je důležité přijmout myšlenku, že církev je minoritní, což také znamená odmítnout pokušení dramatizovat a zveličovat překážky, které společnost klade evangeliu, protože ty jsou přítomné v každé době. Nedémonizovat anti-evangelijní síly, které se staví proti našemu pojetí křesťanství (srov. *Mk* 9,38-40), protože dramatizování a vyhrocování většinou vyvolává na obou stranách bojovnou mentalitu, která je sama o sobě v rozporu s evangeliem, anebo zbytečný odpor společnosti i jednotlivců vůči církvi.

Církev nemá poslání (*missio*), ale poslání má církev. Církev totiž není sama sobě účelem, smysl její existence, jak říká Pavel Filipi, je odkaz od sebe pryč. Mentalita archy Noemovy nemá místo v univerzální vizi Božího království pro všechny.

Lhostejnosti čelit hodnověrností a vztahovostí

Skutečnou misijní výzvou je lhostejnost české většinové společnosti vůči církvi a náboženským projevům obecně, ale někdy i lhostejnost nebo povrchnost členů naší církve. Tento fakt zmiňuje papež František v *Evangelii Gaudium* (srov. *EG* 61). Mnozí lidé se cítí zklamaní církví a křesťanským pohledem na svět a přestávají se identifikovat s křesťanskou tradicí. Vedle řady jiných příčin je důvodem tohoto jevu zklamání z nevěrohodnosti církve, z jejího malého zájmu o opravdové osobní vztahy a z její nesrozumitelnosti – ze způsobu, jak žije a jak se prezentuje.

Jednou z cest může být přijmout výzvy současných, především městských prostředí, kde se rodí nová kultura se svými způsoby vyjadřování, symboly a paradigmata a která jsou přednostním místem nové evangelizace. Například tím, že se budeme kreativně snažit hledat nové „prostory“ modlitby a společenství, které budou přitažlivější a srozumitelnější pro městskou populaci (srov. *EG* 73). Podoba a činnost církve by se měla přizpůsobovat *missio*, pro které je klíčové činit Boží evangelium přístupným pramenem.

„Vztahovost“ neboli prožívání a uskutečňování živých mezilidských vztahů je nezbytným postojem proto, abychom byli uvěřitelní a přitažliví, bez čehož se misijní působení nebo misijní pastore ani nedá uskutečňovat. Druhý vatikánský koncil dal termínu *missio* „teologickou duši“, když představil jeho trojiční podstatu a zdůraznil, že základem poslání církve a veškeré její služby jsou vztahy mezi osobami (srov. *LG* 2-4; *AG* 2 a 5). Otec vysílá Syna, Syn posílá Ducha, a je to vždy spojeno s „operativní akcí“ jít: osobní vztah a vysílání (*missio*) jdou ruku v ruce (*Lk* 10,1-9; *Mt* 10,11-14). Stejně tak samotný Ježíš v evangeliích ukazuje, že principem i obsahem misie je vztahovost. Dobré a zdravé vztahy je možné prožívat v prostředí důvěry a přijetí, ať už jde o vztahy v rodině nebo v církevním prostředí. Měli bychom se snažit být ve vztazích tvořiví a citliví, vnášet světlo do nových forem vztahů k Bohu, k druhým i k životnímu prostředí, naslouchat druhým, i těm mimo křesťanské prostředí, a nebát se od nich učit. A také rozvíjet pluralitu a originalitu našich společenství a zároveň se vzájemně podporovat a propojovat.

Některé shrnující závěry

Pavel Ženíšek závěry své dizertační práce shrnuje kromě jiného takto (srov. Ženíšek: Závěr):

- Viděli jsme, že papež František pokračuje v koncilem nastaveném směru, v první řadě v důrazu na **Trojiční tajemství**, které chápe jako **pramen živého setkání rozdílných osob a základ každého křesťanského společenství**.
- Na koncilní dědictví František navazuje aktivně v podobě představení vlastních originálních důrazů a obrazů. Jedním z těch nejdůležitějších je pojem „**učedník-misionář**“.
- František **rozvíjí ekleziologii, která je u něho úzce propojena s obnovou církve, chudobou, synodalitou i ekumenismem**.

- **Františkovo pojetí *missio*** je možné vyjádřit pomocí klíčových pojmů **setkání, vycházení a služba**. Tyto pojmy jsou originální ve spojení s konceptem „vycházení“ čili ve vzájemné souvislosti mezi těmito „pojmy“.
- František ve svém magisteriu **téměř vůbec nemluví „o misiích“**, tedy o misiích v klasickém smyslu *missio ad gentes*, které česky nazýváme „(ty) misie“. Mluví ale **naopak často o *missio***, tedy o poslání církve či o „misii“, do které jsme byli všichni zapojeni křtem.
- Toto ***missio* se uskutečňuje prostřednictvím konkrétních lidí a společenství** a jeho **cílem je služba plnému životu**, který zahrnuje celého člověka s jeho hodnotami, vztahy, vírou i světem, ve kterém žije.
- Toto *missio* pak tedy předpokládá **ochotu k setkávání a vycházení ven**, jakož i **schopnost naslouchání a skutečného dialogu**. Projevuje se **úsilím o vlastní obrácení, postojem nezištnosti, přijetím druhého a milosrdenstvím** v jeho různých formách.
- Jde hlavně o vnitřní postoje. Je velice **důležité osvobodit *missio* od jakékoli formy funkcionalismu**, protože podle Františka ***missio* neznamena v první řadě něco konat**, tedy nějak se angažovat, něco organizovat a budovat, **ale že je to horizont veškerého křesťanova smýšlení a jednání, skutečný životní styl**.
- *Missio* je **dar, který křesťan přijímá od Boha s vděčností**, protože je to dar nezasloužený, a zároveň touží, aby na něm mohli mít účast i mnozí další. Tento postoj proměňuje jeho i společenství, ve kterém žije, a postupně mění i ostatní lidi v jeho blízkosti a transformuje celé prostředí, které jej obklopuje.

Podněty pro církev v Česku:

- Prvním podnětem pro církev v Česku je **přijmout a vzít vážně skutečnost, že žijeme v „misijní zemi“**. Tedy, že misie se přímo netýkají jen dalekých chudých krajin, ale i nás v České republice, a že nesouvisí pouze s mírou chudoby/bohatství nebo stavem kulturně-hospodářského rozvoje dané země. **Česko je misijním územím**.
- Neznamená to, že by *missio ad gentes* již dnes nemělo význam, je-li misijní území už prakticky všude. **Jde o to, že je důležité, aby celá církev sama sebe chápala jako misijní**, a ne jen některé chudé oblasti, a **aby se misionáři stali všichni křesťané**. Co to prakticky znamená?
 - **Stávat se pozornějšími k tomu, co nám Bůh dává**, k „charismatickému“ potenciálu v našem geografickém i kulturním okolí, k charismatům těch, kteří stojí opodál nebo se zapojili teprve nedávno.
 - Ale také to vyžaduje **nový vztah k teritoriu**, ve kterém církevní společenství žije, postupnou změnu „klasického“ farního pastoračního modelu založeného na liturgii a udělování svátostí svým věrným. Neznamená to rušit farnosti, ale **rušit vnitřní hranice**, které jsou v nich, tedy jít i k těm, kdo „do kostela nechodí“. Tento pastorační pohled by se měl **dívat na realitu ze tří perspektiv**:
 - z perspektivy radostné zvěsti evangelia,
 - z perspektivy dějinné situace, která je místem možného přijetí tohoto evangelia,
 - a z perspektivy církve, jaká je tady a teď.
- To však vyžaduje především od kněží a představitelů církve **osvojit si a rozvíjet schopnost naslouchání, mít méně formální chování vůči lidem a milosrdnější přístup vůči těm, kteří se v církvi z různých důvodů necítí jako doma a také se snažit o srozumitelnější vyjadřování a větší využití moderních komunikačních prostředků**.
- S tím bezprostředně souvisí potřeba odlišné formace kněží, než jaká se děje dnes, takové formace, která by kandidáty kněžství lépe připravila na zmíněné aktuální výzvy a naučila je mj. **delegování rolí, manažerským dovednostem a ocenění služby laiků včetně žen**.
- Současná česká pastorace musí být **pastorací misijní**. To znamená pastorací, **vyznačující se nezištností a upřímností ve svých motivacích, otevřeností k sebekritice a ochotou k vlastnímu obrácení a která se projevuje především ve vycházení k druhým ven**.
- **Setkávání, vycházení a služba životu** se zde ukazují jako pevné pilíře, o které se učedník-misionář při uskutečňování a prožívání *missio* může opřít.

- Probíhající proces Synody o synodalitě se svým názvem „Společenství, spoluúčast, poslání“ se jeví jako velká šance nejen pro hlubší dialog uvnitř církve, s lidmi mimo ni i s celou společností, ale také pro změnu našeho myšlení, vnitřních postojů i konkrétních pastoračních přístupů.
- Při pohledu na současnou situaci církve v Česku nás ale může také napadnout, že **možná naše země musí projít určitým obdobím ladu a odpočinku, aby mohla být v budoucnu znovu plodnější**. Možná ano. Ale je to věc, kterou bychom neměli řešit, protože není v naší režii, a my si jí nesmíme omlouvat naši povrchnost, lenost nebo nedostatek odvahy a spoluzodpovědnosti.

Pavel Ženíšek svoji práci nakonec ještě jednou shrnuje a uzavírá těmito slovy:

Jsem přesvědčený, že obnovit misijní vědomí v církvi a znovu objevit oprávněnost a význam missio tak, aby bylo srozumitelné i lidem mimo církev, je a bude možné, budeme-li s důvěrou společně kráčet touto cestou:

- cestou skutečného zájmu o druhého člověka, avšak bez jakéhokoli náznaku zisťování nebo přesvědčování;
- cestou opravdovosti a věrohodnosti věřících, zejména pak církevních představených, kteří se vzdají nároku na respekt založený na prestiži získané z minulosti;
- cestou ocenění „bazální“ víry a charismat lidí, kteří se k církvi nehlásí;
- cestou vděčnosti za bohatost žně, nikoli pláčem nad nedostatkem dělníků;
- cestou radostného vědomí, že Bůh je ve svém misijním díle od počátku přítomen a stále „pracuje“.

Tedy, cestou návratu k církvi více evangelní, misijní a chudé.

PETR HRUŠKA: MISIJNÍ POSLÁNÍ CÍRKVE A GENERATIVNÍ PASTORACE

Misie jako styl církve: Inspirace teologií Christopa Theobalda v interpretaci Josefa Prokeše

- Josef Prokeš: Církev umírající. Hledání interpretačního klíče k postavení křesťanství v postmoderní Evropě

Dizertační práce Josefa Prokeše (*Umírající církve*, 2020) intenzivně čerpá z konceptu vycházejícího z díle Christopa Theobalda (*1946) zvaného *pastorale d'engendrement* (generativní pastorace), který je známý zvláště ve Francii, Belgii a Kanadě jako přístup k pastorači, který zdůrazňuje vytváření nových vztahů a nových forem církevního života. Klíčovým pojmem je zde „zplodit“ („generovat“), tedy vytvářet nové životní dynamiky, kde církevní společenství „plodí“ nové způsoby života víry, nové věřící, nové komunity a aktivity. Tento přístup vychází z myšlenky, že církev by neměla být statická, ale spíše dynamická, živá a otevírající se novým možnostem a lidem.

Papež František výraz „generativní pastorace“ použil ve své řeči k účastníkům konference o kněžské formaci (*Potřebujeme plně lidské kněze*): „Když se dáváme do služeb druhým, když se stáváme otci a matkami pro ty, kdo jsou nám svěřeni, plodíme Boží život. V tom spočívá tajemství generativní pastorace: nikoli pastorace, v níž bychom byli středem my, ale pastorace, která rodí dcery a syny k novému životu v Kristu, která přináší živou vodu evangelia do půdy lidského srdce a současnosti.“

Tato esej shrnuje hlavní východiska Theobaldova přístupu doplněná o koncept generativní pastorace (*pastorale d'engendrement*), který tento misijní pohled prohlubuje a konkretizuje.

1. Misie jako způsob existence církve

Christoph Theobald, jak jej interpretuje Josef Prokeš ve své dizertační práci, rozvíjí teologii misie, která misii nepovažuje za jednu z činností církve, ale za její samotný způsob existence. Evangelium se nešíří především skrze doktrínu, ale skrze životní styl, který je sám o sobě teologickým jazykem – stylem, jenž ztělesňuje Krista (srov. Theobald, *Urgence pastorale*, 2007).

Církev se stává místem vtělení Slova, kde „Boží přebývání mezi lidmi“ nabývá konkrétní podoby v mezilidských vztazích, pohostinnosti, naslouchání a službě. Evangelium není vnucováno zvenčí, ale rozpoznáváno v tom, co už v životě lidí existuje jako důvěra, naděje a láska. Tento přístup staví na hluboké otevřenosti vůči hledajícím a na víře, že Duch působí již před jakoukoli institucionalizovanou pastorační iniciativou.

Theobald chápe misii či evangelizaci nikoli jako jednu z činností církve, ale jako její způsob bytí. Misie tak tvoří styl života, který ukazuje na Krista a ztělesňuje jeho přítomné Slovo. Církev je misijní ne v důsledku programů, ale tehdy, když žije stylem evangelia.

- **Misie jako styl:** Evangelium se nešíří především prostřednictvím doktrín, ale stylem života, který je sám o sobě teologickým jazykem (Theobald, *Le christianisme comme style*, 2008).
- **Ztělesnění Slova:** Církev má být místem, kde Slovo „přebývá mezi námi“, vtěluje se v mezilidských vztazích, ve službě a v naslouchání – jako obraz Boží blízkosti.
- **Rozpoznání působení Ducha:** Evangelizace není strategií obrácení, ale duchovním nasloucháním tomu, co Duch už koná ve životě lidí.
- **Odkrývání evangelia v existenci:** Evangelium není vnášené do života druhých zvenčí, ale je odkrývané v existenciálních prožitcích, kde se projevuje důvěra, naděje, láska.

Takto chápaná evangelizace je nenápadná, ale hluboce zakotvená v autenticitě a sdílení života.

2. Naslouchající církev: Rozlišování a doprovázení

Církev podle Theobalda nemá být výmluvným hlasatelem, ale především naslouchajícím společenstvím. Naslouchání Božímu lidu, jednotlivcům i „znamením času“ je primární formou poslušnosti Duchu. Klíčovou roli hraje **rozlišování, inspirované ignaciánskou spiritualitou**, které umožňuje reagovat na Boží působení v konkrétních životních situacích.

Tato spiritualita dává přednost otázce: *Kde již Bůh působí?* před otázkou: *Co musíme dělat?* Josef Prokeš tuto perspektivu překládá do teologického přesvědčení, že církev je povolána k doprovázení a sdílení cesty – ne k direktivnímu vedení (Prokeš, *Umírající církev*, 2020).

Jde zde tedy o tyto základní důrazy:

- **Naslouchání Božímu lidu i světu:** Církev je povolána slyšet, co se děje v životě jednotlivců, komunit i v kulturních pohybech doby.
- **Rozlišování jako teologický postoj:** Ignaciánský princip rozlišování je pro Theobalda základní kategorií poslušnosti Duchu.
- **Sdílení cesty:** Pastorece je podle Prokeše spolu-naslouchání Boží přítomnosti v příbězích druhých. Nevede direktivně, ale provází.

3. Církev jako prostor pohostinnosti

Misijní církev je podle Theobalda otevřeným a přívětivým prostorem, kde evangelium není požadavkem, ale nabídkou. Nejde o výběr „připravených“, ale o vytvoření místa, kde každý může být přijat takový, jaký je. Pluralita světa není problémem, ale výchozím bodem evangelizace. Církev v tomto duchu přijímá svět jako prostor, do nějž se evangelium vkládá jako světlo a smysl – nikoliv jako mocenský projekt.

Církev se proto nemá uzavírat, ale vytvářet prostor otevřenosti a sdílení s těmito vlastnostmi:

- **Otevřenost vůči hledajícím:** Nejde o kontrolu vstupu, ale o setkání.
- **Rozlišování přítomnosti Boží:** Podobně jako Ježíš v evangeliích, i církev má vidět Boží přítomnost v příbězích druhých.
- **Pohostinnost vůči jinakosti:** Pluralita není ohrožením, ale příležitostí ke sdílení evangelia.

4. Generativní pastorece

Na tento misijní styl přímo navazuje koncept generativní pastorece (*pastorale d'engendrement*; dosl. „pastorece plození, rození, vznikání života“), který se rozvinul zejména ve frankofonních oblastech Evropy (F. Dubet, R. Feiter, C. Theobald). Jde o přístup, jenž nevychází z narativu úpadku víry, ale z hledání známek života ve vztazích a zkušenostech lidí – i mimo institucionální rámec církve. Víra se v tomto modelu nerodí přenosem doktríny, ale ve vztahu. Klíčovým aktérem je zde *passeur* (dosl. převozník,

převaděč, ale také zprostředkovatel, ten, kdo pomáhá druhému překročit práh) – člověk, který „přihrává“ slovo, umožňuje druhému důvěřovat vlastní důvěře, aniž by víru vnucoval či vytvářel na sobě závislost. Církevní přítomnost má být méně organizací víry a více prostorem, kde víra přirozeně klíčí a dozrává (srov. Feiter et al., *Pastorale d'engendrement*, 2013).

Theobald kriticky zpochybňuje tzv. „institucionální program“, podle něhož byla víra chápána jako výsledek socializačního procesu v rámci stabilních struktur. Dnes se ukazuje, že takový model již neodpovídá životní zkušenosti většiny lidí. Místo něj navrhuje pastorační „rodičovského typu“ – podpůrnou, naslouchající, tvořivou. Její hlavní otázky zní: *Kde Duch již působí? Kde víra klíčí?*

Základní charakteristiky generativní pastorační:

- **Základní intuice:** Ne lamentace nad úpadkem, ale hledání klíčící víry v životě jednotlivců.
- **Víra se rodí ve vztahu:** Role *passeur* spočívá v doprovázení, ne vnucení.
- **Inspirace Ježíšovým stylem:** Uzdravování, naslouchání, propouštění zpět do života (např. Zacheus, žena s krvotokem).

6. Podněty pro misijní obnovu diecéze

Z prezentovaných podnětů lze pro synodální proces a misijní obnovu diecéze vyvodit několik směrů:

a) Misie jako styl života

Diecéze má být formována stylem Ježíšovy cesty: otevřeností, pohostinností, doprovázením, nasloucháním.

- Pěstovat kulturu rozlišování napříč farnostmi a diecézními strukturami.
- Vnímat „nevěřící“ jako nositele vlastní zkušenosti s tajemstvím, ne jako objekty obrácení.

b) Pravdivost jako evangelizační nástroj

Autenticita, pokání a sdílená zranitelnost jsou účinnější než apologetická rétorika.

- Místo strategických plánů obrácení tvořit otevřené prostory důvěry.

c) Struktury ve službě života

Církevní struktury mají podporovat skutečný život – vztahy, růst, svobodu ve víře.

- Otázka: „Slouží struktury evangeliu, nebo evangelium strukturám?“
- Podporovat nové formy života, ne pouze udržovat stávající aparát.

d) Synodální styl jako misijní rámec

Synodalita není jen organizační forma, ale základní styl misijní církve.

- Diecéze má být místem sdílení, naslouchání a společného hledání Boží vůle.

Závěr: Církev na cestě

Josef Prokeš ve své dizertační práci (*Umírající církev*) ukazuje, že tzv. „umírání církve“ není nutně tragédií, ale může být zrodem nové formy života. Teologie Christopa Theobalda a koncept generativní pastorační nabízí cestu, jak být církví ve světě, který se proměňuje. Církev tak může znovu objevit svou podstatu: být poutnickým lidem na cestě s druhými, svědčit o evangeliu stylem života a naslouchat tomu, co Duch již koná. Současné proměny církve nejsou koncem, ale pozváním k nové formě věrné přítomnosti. Misie jako styl, generativní pastorační a otevřená církevní kultura tvoří výzvu i naději pro misijní charakter plzeňské diecéze. Takto pojatá církev nenese evangelium jako ideologii, ale jako slovo života.

Použité a doporučené zdroje

- Prokeš, Josef. *Umírající církev* (dizertační práce, 2020)
- Theobald, Christoph. *Urgence pastorale* (2007) a *Le christianisme comme style* (2008)
- Feiter, Reinhard et al. *Pastorale d'engendrement* (2013)

- [Generatívna – teda plodná a životodarná – pastorácia. Jesús Morán](#)
- [Jesús Morán: Generatívna pastorácia](#) (VIDEO, od t = 5:40)
- [Papež k účastníkům konference o kněžské formaci: Potřebujeme plně lidské kněze](#)
- [Plodnost pastorácie: prejsť od kvantitatívnych kritérií ku kvalite vzťahov - nm.sk](#)
- [Vhodný čas na generativitu - nm.sk](#) (časopis Ekklezie)

ALVARO GRAMMATICA: MISIJNÍ POSLÁNÍ CÍRKVE A TEOLOGIE NĚHY

Změna epochy

Nežijeme ani tak v době změn, ale ve změně epochy (*Papež František 30.6.2014*). To je jistá a nezpochybnitelná skutečnost. Slovo Boží jistě nemlčí, nemění se (srov. *Žd 1,1-2; 13,8*), ale je v těle, aby na sebe vzalo změny v každém věku (*Papež František, 13.9. 2018*).

Změna epochy je změna referenčních modelů. Až doposud byla referenčním modelem pravda, chápána jako něco pevně stanoveného, daného jednou provždy. Úkolem teologie bylo prohloubit pravdu a znovu ji předložit v moderním jazyku, ale nic víc. Úkolem církve bylo co nejlépe vysvětlit pravdu: Církev už všechno ví, takže není třeba objevovat nic nového, jen je třeba najít způsob, jak to lépe vysvětlit; nemusíme se nic učit. Eventuálně stačila jednoduchá aktualizace.

Nový referenční model, který se dostává do popředí, klade důraz na (kategorii) citění. Středem už není struktura tvořená hodnotami, platná pro všechny, není to už dogmatická pravda, ale středem je to, co lidé vnímají a cítí, platí axiom: „je dovolené to, co se mi líbí“ a „je pravda to, co cítím“. Dnes již neobstojí předem stanovené cesty, stejné pro všechny, ale existuje personalizace cesty a mobilita, která lidem umožňuje vybrat si, co se jim líbí.

Toto nové paradigma není k vyhození bez kritické reflexe, ale je jakousi zvětšovací čočkou, která nám umožňuje vidět realitu a současného člověka. Stručně řečeno, jsme svědky přechodu od pravdy k potěšení, od pojmu k vnímání, citění, od fixismu k existenciálnímu dynamismu. Není to negativní čas ani čas oplakávání minulosti, ale čas odvahy a nových objevů. Je to sám Pán, kdo nás navštěvuje. Je na nás, abychom rozpoznali znamení jeho navštívení. Je to Ježíš, který kráčí novým, nám neznámým způsobem, po vodě, a my si ho pleteme s přízrakem a chtěli bychom, aby kráčel tak, jak jsme zvyklí.

- Do jaké míry vnímáme změnu epochy, kterou prožíváme, jako hlas Ducha?
- Do jaké míry vnímáme změnu epochy, kterou prožíváme, jako způsob, jak lépe porozumět dnešnímu člověku?
- Do jaké míry vnímáme změnu epochy, kterou prožíváme, jako novou příležitost k tomu, abychom šli vstříc dnešnímu člověku vhodným způsobem, s novými formami?
- Co můžeme udělat pro to, aby nás tento svět pochopil, abychom předávali evangelium tak, aby bylo přijato?

Tři charakteristiky, které nám mohou pomoci identifikovat tuto změnu epochy (viz. biskup Brugnotto 15.6.2024): antidogmatismus, individualismus, mobilita.

1. Antidogmatismus

Změna epochy se vyznačuje silným antidogmatismem. Křesťanská zkušenost se všemi svými charakteristikami již není přijímána tak, jak byla kdysi chápána: buď jsi přijal katechismus katolické církve, a nebo jsi mimo církve. Dnes se velmi silně reaguje na cokoli, co je prezentováno jako „absolutní“ z hlediska pravdy. Pravda už není přijímána jako kritérium volby, ale kritériem je to, co se líbí, co přináší potěšení a to až do té míry, že platí: co působí potěšení je pravda, co se líbí, je dovoleno. Takže kritériem pro soužití už není zákon, ale to, co upřednostňuje mou svobodu.

Musíme si položit otázku, zda je tato změna citlivosti pouze negativním aspektem, nebo nás vede také k novému pohledu na realitu, k přehodnocení všech základních charakteristik křesťanského života, morálky a dogmat. Jaký je náš návrh?

2. Individualismus

Změna epochy je také poznamenána například způsobem prožívání zkušenosti víry, která není stejná jako byla ta před 20/30/40 lety. Dnešní náboženská zkušenost se vyznačuje tím, co experti nazývají „personalizací cesty“. Také jsme byli navyklí na formační procesy, které sloužily k tomu, aby člověk mohl být přijat do naší reality a že vstoupil, když měl díky dobře definované cestě správně nastavený život. Zdá se, že dnes se tohle všechno rozplynulo v dýmu. Realita nám říká, že máme před sebou životy, které pocházejí z velmi odlišných prostředí a zkušeností, možná nedostačujících, s formačními procesy, které nedosáhly svého cíle a nebyly dokončeny, možná kvůli nekompatibilitě prostředí.

Co od nás vyžaduje tento nový způsob personalizace cesty, způsob, který s sebou nese tolik rizik a neznámých?

3. Mobilita

Změna epochy je také poznamenána velkou mobilitou lidí: vztahová, virtuální a fyzická mobilita. Stojíme tedy před výzvou znovu přehodnotit jak doprovázet lidi v kontextu, který je sice tvořen lidskými vztahy, ale v němž se velmi snadno přechází z jednoho místa do druhého, z jednoho způsobu myšlení do druhého, z jednoho životního stylu do druhého, z jednoho kulturního kontextu do druhého. Může se to jevit jako behaviorální relativismus nebo nedostatek nasazení, ale nemůže to být spíše příležitost ke vzniku nových referenčních bodů, které tuto mobilitu neumrtvují, ale obohacují.

Odpověď na změnu epochy: teologie něhy

Teologie něhy je způsob jak interpretovat a prožívat zkušenost víry, kde ve středu stojí konkrétní citová zkušenost: cítit, vnímat lásku! Tato teologie stojí na dvou pilířích, které předložil sám papež: cítit se milován a cítit se milovat.

Podle papeže Františka něha není nic jiného než láska, kterou k nám Bůh chová. Není řeč jenom o Boží lásce, ale o Božím citu, vřelosti, láskyplnosti, který k nám má Bůh, je to citová láska se všemi existenciálními charakteristikami konkrétní lásky. Jde o návrh, nabídku, který nemá co dočinění se zbožností, ale jde o jiný způsob pojetí života samotného, pojetí víry a lidských vztahů. Tato vize neusiluje ani tak o to hledat pravdu, ale zajímá se o to, co je existenciální dobro přítomné v konkrétním životě. Jeden příklad přináší apoštolská exhortace *Amoris Laetitia*, která staví do popředí nikoli abstraktní lásku, ale konkrétní existenciální lásku, která je přítomná v konkrétní rodině. To je důvod, proč doprovázení předchází rozlišování a následné začleňování. Z této perspektivy je čas vždycky nadřazen prostoru a realita je důležitější než myšlenka (Viz. *Evangelii gaudium*).

Spojení něhy s vírou a teologií nabízí praktickou a proveditelnou možnost setkání Boha a člověka, setkání, v němž lze vnímat lásku, která je cítit a která dojíká, setkání, ke kterému dochází skrze kategorii citu a skrze bratrskou blízkost.

K Bohu se nepřiblížíme prostřednictvím pravidel, ale díky citu. Sjednocení teologie a něhy znamená ve skutečnosti přisvojit si Boží jazyk, který se konkretizoval v Ježíši, který se stal tělem.

Metoda této teologie se nezaměřuje na abstraktní pojem, ale na dynamismus konkrétního lidského citového hnutí. Z toho vyplývá, že to o čem jde, není to, čemu rozumíme a co děláme, ale to, co cítíme, vnímáme. Je to třetí cesta, která může být riskantní, ale která je velmi zajímavá a schůdná. Svět, zvláště dnes, je citlivější na to, co emocionálně vnímá, cítí.

Rovnice „cítím“ tedy „je to pravda“ jistě není vždycky platná a není legitimní ji považovat za konečné kritérium ověřování. Ale jedna věc je jistá: to, co cítím, je důležitější než cokoli jiného.

Je tedy potřeba zaměřit se na cítění-vnímání a dát to do správné pozice: potěšení z přátelství, potěšení z lásky, podle Ježíšova evangelijního příkladu: *abyste se navzájem milovali, jako jsem já miloval vás. Nikdo nemá větší lásku než ten, kdo položí život za své přátele.* (Viz. *J 15,12-13*). Toto je teologie, která bere člověka za ruku a vede ho k zakoušení Boha jako milosrdenství a k přátelskému prožívání vztahů víry. Je to teologie ve službách člověka, která se snaží vytvářet nové cesty a modely setkání a dialogu s Bohem a s člověkem ve prospěch nového bratrství, které přesahuje poznané hranice.

Možné cesty pastorační realizace – obecné úvahy

Konkrétně vidím tři důležité důrazy:

1. Předkládat duchovní zkušenost spíše než nauku, doprovázet, ne vyučovat. Ve snaze zajistit stabilitu, fundovanost je snadné upadnout do katecheze a riskujeme, že zředíme, oslabíme evangelijní poselství. Musí existovat chvíle, ve kterých zakoušíme charismatickou přítomnost vzkříšeného Ježíše a které nás otevírají k přilnutí k Ježíši. Z toho vyplývá, že je třeba přizpůsobit naše vyučování ne tomu, co se musí dělat, ale tomu, co je možné udělat, jde o hlásání naděje; je třeba vytvářet, organizovat akce, kde je možné zakusit přítomnost Vzkříšeného a to způsobem srozumitelným dnešnímu člověku. Tímto způsobem dojde k základní jednotě, která nebude diktována dodržováním pokynů, ale vnitřní motivací. Díky tomu bude snadné vytvořit charismatické tělo. Znamená to upřednostňovat zkušenost před pojmy.

2. Osobní doprovázení, kde je na prvním místě blízkost a pak rozlišování s cílem integrace, začlenění. To neznamená jednotné a stejné programy pro všechny, ale pružnost s vědomím nasazení, trpělivosti, a nutnost postupnosti. To znamená přizpůsobit formační cestu a učinit ji flexibilnější a kreativnější. Upřednostnit personalizaci cesty a doprovázení před rozlišováním, které následuje jako druhé.

3. Nabídnout prostory společenství, kde každý může najít své místo, aby se nikdo necítil vyloučen. Vytvářet duchovní ostrovy a ostrovy přátelství (Viz. *Halík, Odpoledne křesťanství. Odvaha ke změně*), kde každý může být sám sebou, aby světu ukázal zcela jinou tvář křesťanství. To znamená posílit citové vazby tím, že zajistíme stabilitu a možnost výměny zkušeností a vztahů mezi různými realitami přítomnými v daném místě. Citová stabilita vyžaduje stabilní referenční bod, který je tvořen lidmi, setkáními a místy. V opačném případě se tvoří disperze.

Možné cesty pastorační realizace – návrhy

Z těchto premis vyplývá ústřední postavení duchovní zkušenosti a bratrských vztahů - součást této kategorie citu. Z historického hlediska se církev zrodila s těmi, kteří přijali Krista a začali spolu žít nový rozměr víry a společně vydávali viditelné svědectví.

Z toho plyne nutnost vytvářet komunity, které jsou animované silným duchovním impulsem/zkušeností, které následně přitahují/sdílejí/evangelizují.

Navrhuj zvážit tři druhy aktivit:

- vyjít, začít znovu od Božího Slova
- vyjít, začít znovu od komunity-společenství
- vyjít, začít znovu od poslání

1. Vyjít a začít znovu od Božího slova

V Janově evangeliu stojí psáno, že na počátku bylo Slovo (Jan 1,1). Ono “na počátku” je ontologické. To znamená, že pokud ho odstraníme, tak se všechno zhroutí. Slovo je třeba chápat jako tvůrčí příslib, nikoli pouze jako informativní katechezi. Jelikož je příslibem, stává se smlouvou. BS se tedy stává místem společenství s Bohem, dává hořet srdci a osvěcuje oči, jak lze vidět na učednících na cestě do Emauz. Duchovní zkušenost se v podstatě konkretizuje tím, že začneme znovu od modleného Slova. Potřebujeme školy modlitby a prostory pro modlitbu, kde se lze stabilně modlit participativním, spontánním a svobodným způsobem, který sjednocuje Bibli a spontánnost, abychom tak aktivovali skutečnou účast. Tyto prostory, které jsou kreativně strukturované a nejednotné, by měly fungovat jako centra a jako inspirace pro různé reality přítomné v dané oblasti.

2. Vyjít a začít znovu od společenství

Každé zjevení vzkříšeného Ježíše je setkání, které není nikdy soukromé, ale má komunitní rozměr. Neexistuje spása mimo církev, která by neměla teplo-vřelost a barvu přátelství. Zkušenost s Ježíšem prochází vždycky skrze fyzickou blízkost bratří - znamení přítomnosti Vzkříšeného. Znamená to stát se svědky bratrské lásky, která se projevuje něžností a respektem, dobrotivými, pozornými a soucitnými pohledy, které jsou pohledy úcty; lásky, která se vyjadřuje blízkostí a konkrétními gesty, která jsou typická pro přátele. Je třeba, aby ti, kteří se setkali s Kristem vytvářeli-zakládali domácí církve. Musíme přivést víru zpět do domovů, kde žijeme, spíše než do farnosti. Musíme napomáhat vzniku mnoha malých domácích církví, které jsou navzájem propojené, pomocí jednoduchých a bezprostředních metod, které pomáhají modlitbě, přijetí, sdílení a svědectví. Z toho plyne potřeba formovat animátory domácí církve.

3. Vyjít a začít znovu od poslání

V Lukášově evangeliu se Ježíš zjevuje svým učedníkům, (Lk 24, 36-43), dává se jim poznat a než od nich odejde, tak říká: „Vy jste toho svědky“ (Lk 24,48).

Být svědkem Vzkříšeného neznamena jenom hlásat, ale jde o to, abychom ukazovali na přítomnost Vzkříšeného, který se zjevuje, projevuje mezi námi. S Pánem se setkáváme ve společenství a tím pravým posláním není jenom jít a hledat, ale přivést člověka do kontextu společenství: jít, přiblížit se, doprovázet. Je tedy třeba formovat evangelizátory, kteří jsou schopni jít vstříc člověku, doprovázet, sdílet svoji zkušenost víry, to můžeme přeložit do jednoduchého: *Přijď a uvidíš*. K tomu potřebujeme adekvátní prostory/struktury, duchovní ostrovy, společenství-komunity schopné přijetí.

MICHAL OPATRNÝ: MISIJNÍ POSLÁNÍ CÍRKVE V BABYLONSKÉM ZAJETÍ

- Opatrný, M. „Martyrie – svědectví církve v době pandemie z katolické perspektivy,“ in *Církev v době pandemie*, eds. Michal Opatrný a Karel Šimr, Brno: CDK, 2022, s. 95-116. ISBN 978-80-7325-563-3
- Opatrný, M. „*Pastorace přítomností v prostředí pohanství a nevíry*,“ *Studia theologica* 15, č. 1 [51] (2013): 157-181. ISSN 1212-8570

Teologické východisko

- S oblibou se pro současnou sekulární situaci, diasporu, využívá příměr Babylonského zajetí, tedy že dnešní situace je jako zajetí Izraele v Babylonu, ve kterém našel novou cestu k Hospodinu, když si uvědomil, že Hospodin šel do zajetí s ním. Tento příklad byl aplikován snad i v 60. letech, pak v 90. a nyní znova. Problém je, že se z něj dovozuje jen polovičatý závěr, tedy že Bůh je s Izraelem v zajetí a tak je stejně i s námi v diaspoře. Druhá polovina výkladu, viz Izaiáš, atd., ale říká, že tato situace je i úkol. Diaspora není trest, následek komunismu (je to už 35 let od konce 40 letch vlády komunismu...), ale úkol.
- Plnění úkolu se při Babylonském zajetí projevuje inkulturací, tj. např. Septuaginta jako překlad Písma do řečtiny, aby bylo dostupnější/srozumitelnější, nebo zavedení institutu proselytů, aby byla možná konverze z pohanství k židovství.

Příklad aplikace: *Co to znamená pro pastorační práci s dnešními „proselyty“ – sympatizanty a tzv. „jednoročáky“ (to slovo nesnáším, ale dávám ho sem naschvál)? Jak tyto lidi přijímají církevní komunity? Jak farníci vnímají, když se jim věnuje správce farnosti?*

Sociální kontext

- Kromě „vlastního obrazu o církvi“, který máme my, existuje také obraz, který mají ti druzí. Nestačí, protože to nefunguje, jen přibližovat a vysvětlovat, jak je náš obraz správný, krásný, inspirativní, jak s ním chceme pracovat, atd.
- Uvědomit si „cizí obraz církve“ znamená opustit (dočasně) vlastní obraz církve a seznámit se s tím, jak je církev, jak jsou křesťané vnímáni z vnějšku. Dát si námahu, porozumět tomu, jaký obraz o církvi, křesťanech mají lidé „necírkvní“, je důležitým předpokladem misie.

Příklad aplikace: *Jaký obraz o církvi mají sousedé, známí, příbuzní kolegové? Proč tento obraz mají? Z čeho si ho vytvořili? Jaký obraz podávají média? Z čeho tento obraz tvoří? Co o křesťanství a církvích říkají výzkumy? Je srozumitelné i navenek to, co nám dává smysl v církevním prostředí?*

V jižní Americe říkají: Bůh byl zde na kontinentu dříve, (tzn. Bůh zde byl s indiány dříve), než noha prvního španělského misionáře vystoupila z člunu na pláž Latinské Ameriky.

- Pro nás v Evropě a Česku to lze parafrázovat jako základní princip misí: Bůh byl s „nevěřícími“ dříve, než českým katolíkům došlo, že misie je i jejich úkolem.
- Pokud byl Bůh s „nevěřícími“ dříve, než křesťané začali přemýšlet o misiích, pak musí být východiskem misie tato Boží blízkost „nevěřícím“.

BENEDIKT MOHELNÍK: CÍRKEV JAKO ZNAMENÍ VZTAHŮ LIDSKÉ SPOLEČNOSTI

Pro pochopení a uchopení procesů v církvi a vztahů uvnitř církve i navenek může být nápomocná definice církve vystavená na pozadí klasického pojetí svátosti eucharistie.

Souvislost není náhodná, ale zakládá se na blízkosti obou skutečností. Vzájemnou provázanost vystihuje slavný výrok Henriho de Lubaca „Eucharistie tvoří církev a církev tvoří eucharistii.“ Eucharistii je totiž možné slavit pouze ve společenství církve a plodem eucharistie je jednota církve v lásce.

Prohloubení porozumění tajemství eucharistie výrazně posunulo dopředu zavedení trojčlenné struktury, která u svátosti rozlišuje vnější viditelné znamení chleba a vína (*sacramentum tantum*), dále střední člen jakožto bezprostřední účinek svátostného dění, totiž podstatnou přítomnost obětujícího se Krista (*res et sacramentum*), a nakonec duchovní účinek eucharistie v přijímajících, jímž je právě jednota církve v lásce (*res tantum*). Všechny tři roviny se nutně a neoddělitelně spojují v jediné svátosti.

Podobně u církve můžeme rozlišit tři roviny jediné reality, kde má každá ze tří rovin své nezaměnitelné a nezastupitelné místo. Smyslem definice je pochopení vztahů jednotlivých složek živého organismu církve. Život církve podstatně spočívá v účasti na životě Trojice. Tato účast na Božím životě se plně realizuje v člověku Ježíši Kristu a v lidech, kteří na něm mají účast ve věčné blaženosti. My máme na tomtéž životě dynamický podíl díky teologálnímu životu víry, naděje a lásky. Ten nám komunikuje sám Ježíš prostřednictvím Božího slova a svátostí službou církve.

Definice církve může znít takto

Církev je

- (1) nadpřirozené společenství Boha s lidmi (**teologální komunio**),
- (2) které je prostřednictvím kázání Božího slova a sedmi svátostí (**diakonální komunio**)
- (3) přítomné ve viditelném znamení (**sociální komunio**).

Církev je primárně **communio sanctorum**, tj. společenství svatých v nebi a společenství povoláných ke svatosti a usilujících o svatost na zemi. Společenství blažených a putující společenství je jediné společenství církve ve dvou různých stádiích či stavech realizace.

Obě stadia církve drží pohromadě díky společenství ve svatých věcech, tj. Božím slově a svátostech. Svým původem a účinností jsou božské, protože Kristus je pro církev nejen ustanovil, ale aktivně je v církvi vykonává. Neděje se to však jaksi abstraktně a neuchopitelně, nýbrž konkrétně a viditelně v církvi. Vyjadřuje to konstituce o liturgii:

„Kristus je stále přítomen ve své církvi, především v liturgických úkonech. Je přítomen v mešní oběti jak v osobě sloužícího kněze, neboť „tentýž nyní přináší oběť skrze službu kněží, který se tenkrát obětoval na kříži“, tak zejména pod eucharistickými způsoby. Je přítomen svou mocí ve svátostech, takže když někdo křtí, křtí sám Kristus. Je přítomen ve svém slově: to mluví on, když se v církvi předčítá Písmo svaté. I tehdy je přítomen, když se církev modlí a zpívá, jak to slíbil: „Kde jsou dva nebo tři shromážděni ve jménu mém, tam jsem já uprostřed nich“ (Mt 18,20).“ (SC 7)

Schematické znázornění definice

Vyjádřeno ještě jinak:

Teologální komunio se **prostřednictvím diakonálního** komunie realizuje v **sociálním** komunii.

Praktické dopady

- 1) Teologální život je nejen cílem, ale také měřítkem veškerého konání a uvažování v církvi. Otázka vždy zní, jak ta či ona věc prospívá teologálnímu životu jednotlivců a celému společenství. **Církev se nemá vyčerpávat na aktivitách, u nichž se nedá identifikovat smysluplná vazba k teologálnímu životu.**

Na druhou stranu je tato rovina zcela v „Božích rukou“. My ji nemůžeme nijak ohrozit. Můžeme z ní pouze více či méně čerpat ve prospěch svůj a okolního světa, do kterého jsme posláni.

- 2) Střední člen je spojnicí mezi čistě nadpřirozenou a pozemsky lidskou rovinou. Vlastní obsah a duchovní účinnost Božího slova a svátostí je garantována Božím působením v nich. Zde se uplatňuje především model Kristus-Hlava – církev-tělo (LG I. kap.).

Na druhou stranu to rozhodně neznamená, že „fungují“ automaticky. Porozumění Božímu slovu a jeho následné srozumitelné hlásání záleží na církevním společenství v konkrétním kontextu místa a času. Podobné je to u svátostí, kde jejich duchovní plodnost velmi závisí na jejich srozumitelnosti. **Církev se musí neustále zabývat otázkou, jak Boží slovo a svátosti hlouběji chápat a jak je přístupně nabízet.** Počínání církve na rovině „jak“ s těmito prostředky nakládá, může být velkou pomocí, anebo také vytvářením až nepřekonatelných překážek.

- 3) Společenství církve, tj. její sociální struktura, je viditelným nositelem jak středního členu, tak teologálního života. **Toto společenství zastává roli svátostného znamení, podobně jako chléb a víno po konsekraci, bez nichž by svátost eucharistie vůbec neexistovala.** Všechno na této rovině vyrůstá z teologálního života a je utvářeno Božím slovem a svátostmi, ale zároveň platí, že je této rovině je minimum přesně definovaných prvků, jako např. hierarchická struktura církve založená na apoštolské posloupnosti. Na této rovině má výrazné místo pojetí církve jako Božího lidu (LG 2. kap.). Sociální struktura je pouze tehdy znamením církve, když v ní pulzuje teologální život díky žitému Božímu slovu a slavení svátostí. Podobně je chléb a víno svátostným znamením jedině po konsekraci, tj. když je v nich přítomen Kristus.

Sociální struktura církve je především mezilidských vztahů, které jsou projevem přirozené lidské sociability (podobně jako je chléb a víno symbolem nejzákladnější lidské potřeby jíst a pít). Výmluvnost znamení svátostí, kterou církev je, závisí na „čitelnosti“ tohoto znamení. Kvalita vztahů členů církve mezi sebou nepadá shůry, ale zcela závisí na členech samotných. Posvěcující milost nedispensuje od úsilí o dobré vztahy, ale naopak k nim zavazuje a vnitřně je posiluje. Zdaleka přitom nejde pouze o dobré vztahy na osobní lidské rovině, ale o funkční a podmínkám adaptované sociální struktury. Zde je

styčná plocha mezi církví a sekulární společností. **Aby byla církev čitelným znamením pro svět, do kterého je poslána, nemůže ve svých sociálních strukturách „mluvit jiným jazykem“, než okolní společnost.**

Starost o sociální strukturu církve, tj. o prožívání a nastavení jak osobních, tak organizačních vztahů, je naléhavým úkolem a závazkem pro každou dobu. V této oblasti je církev dynamická, stejně jako jsou dynamické dějiny. **V této oblasti také leží podstatná část reformního úsilí církve, která se realizuje např. synodální cestou celé církve nebo diecézní synodou místní církve. Do této péče je nutné zahrnout i způsob výkonu hierarchické služby v církvi, včetně vymezení jejího skutečného pole působnosti (v diecézi od biskupa až po jáhny).**

Vztah církve a sekulární společnosti je plnohodnotně oboustranný. Vývoj sekulární společnosti je pozitivním zdrojem inspirace pro společenství církve. **Osvědčené sociální struktury, způsoby řízení apod. má církev s patřičným rozlišováním a přizpůsobením ochotně přebírat (není důvod k apriorní nedůvěře). Církev má být naopak socio-tvorná v prostředí, kde žije.** Jednotliví členové i místní komunity křesťanů mají zodpovědnost za fungování občanské společnosti, což může nabývat podoby od aktivní politické angažovanosti, přes různá občanská uskupení až po zcela neformální podíl na fungování obcí.

MICHAL KAPLÁNEK: PASTORÁLNĚ TEOLOGICKÝ RÁMEC ROZVOJE ŽIVOTA MLÁDEŽE

Úkolem našeho synodního hledání je najít a rozlišit směry, kterými se má v příštích deseti letech ubírat podpora života dětí a mládeže v plzeňské diecézi. Tento rámec nenaznačuje konkrétní směry pastorace (Co dělat?), ale spíše se zabývá předpoklady a formami pastorace (Jak to dělat?). Nejedná se o úplný a systematický výčet kritérií pro hledání naší společné cesty. Je to pouze pokus shrnout několik principů, které vycházejí z učení Druhého vatikánského koncilu a které se potvrdily a zkonkretizovaly za pontifikátu papeže Františka. Jedná se tedy o **požadavky na pastorační dětí a mládeže**, které se dají vyjádřit **pomocí následujících principů**. Tyto principy sice jsou většinou formulovány pro „mládež“, ale ve skutečnosti se týkají celé mladší generace.

1. Inkulturace víry do kultury lidí první poloviny 21. století

Papež František v apoštolské exhortaci *Christus vivit* požaduje „přeložit obsah víry do jazyka, kterým mluví mladí lidé“ (ChV 211). Úkolem teologů je formulovat obsah víry srozumitelně, a přitom věrně tradici. Obsah dogmat je něco mnohem hlubšího než konkrétní formulace, které vznikaly v různých historických situacích a byly dobově ovlivněny. Práce teologa se podobá práci horníka. Jde do hloubky, aby odtud „vydoloval“ obsah víry, který se skrývá za dobovými formulacemi (Beinert). Není tedy možné vytvořit neměnnou kostru nauky a pouze ji oživit aktuálními formami. Skutečně jde spíše o něco takového, jako je překlad z jednoho jazyka do druhého. Přitom se ovšem nejedná pouze o jazyk, ale o způsob uvažování. Požadavek inkulturace do myšlení doby se netýká pouze mladých lidí, ale všech křesťanů.

2. Integrální pohled na člověka

Není možné se zaměřovat pouze na „duchovní stránku“ lidského života, ale na lidský život jako takový, a to ve všech svých dimenzích: spirituální, sociální, psychické a materiální. Proto je nutné, aby všechny aktivity, které realizujeme s mladými a pro mladé, sledovaly vyvážený rozvoj člověka ve všech jeho dimenzích.

Toto propojení je možné rozvíjet dvěma způsoby: prvním z nich je spolupráce jednotlivých činitelů ve výchově, vzdělávání a odborném doprovázení, přičemž každý z těchto aktérů se věnuje jiné stránce lidského rozvoje (spolupráce školství, zdravotnictví, kultury, sociálních služeb a církve, která má nezastupitelnou roli v rozvíjení náboženského života). Druhý způsob je integrální propojování těchto dimenzí ve vlastní nabídce církve. Znamená to, že církevní subjekt (farnost, komunita, centrum pro rodinu, centrum pro mládež) se snaží zajistit celistvou péči o rozvoj života účastníků aktivit, a to po všech

stránkách. Pokud by se rozvíjela pouze jedna dimenze a ostatní byly zanedbávány, přineslo by to adresátům pastorece místo prospěchu spíše škodu.

3. Být milovaným Božím dítětem

Předpokladem k tomu, abychom dokázali milovat, je prožitek toho, že jsme milováni – rodiči, dalšími blízkými osobami, ale hlavně samotným Pánem. Východiskem je víra, že Bůh je „vládce milující život“ (Mdr 11,23), který přijal lidskou přirozenost, takovou jaká je, a tím ji nesmírně povýšil, takže i my můžeme o svém těle říci, že je „chrámem Ducha svatého“ (1 Kor 6,19), a proto „není nic opravdu lidského, co by v srdci křesťanů nenašlo odezvu“ (GS 1). Nemůžeme tedy nic autenticky lidského považovat za zlo, pokud to není pokaženo (zvráceno) zlým úmyslem.

4. Inkluzivní pastorece založená na osobních vztazích

Církev by měla „opustit individualistický styl pastorece, a místo toho přijmout komunitní styl; je to výzva stát se rodinou, která nikoho nevylučuje, protože miluje a je schopna flexibilně reagovat na potřeby, je postavena na vztahu, ne na byrokracii. Jde o to hledat tvář inkluzivní církve, která bude respektovat tempo zrání svobody mladých a umožní a doprovodí toto zrání“ (Dudová, 68).

5. Diakonický rozměr pastorece dětí a mládeže

Služba bližnímu patří neoddělitelně k poslání křesťanů. Vůči dětem a mladým lidem se tento rozměr projevuje při výchově a vzdělávání. Katolické školství – včetně salesiánského střediska mládeže – představuje v našem sekularizovaném prostředí službu mládeži a společnosti. Děti, mládež i rodiny jsou také cílovými skupinami sociálních služeb (Charita, Diakonie, salesiáni ad.). Tato služba má být nezištná, tzn. že není zaměřena ani primárně ani skrytě na „získávání pro víru“. To ovšem neznamená, že učitelé, vychovatelé, pedagogové volného času nebo sociální pracovníci nemají vydávat svědectví o své víře. Samotná služba je tímto svědectvím. A pokud je spojena s ochotou „svědčit o důvodech naší naděje“ (1 Petr 3,15), může vést v některých případech také k obrácení; v každém případě ale přispívá k odstranění předsudků vůči církvi.

6. Osvobodit pastoreci rodin od jednostranného důrazu na morální otázky

Všechny rodiny, včetně katolických rodin, jsou v současnosti málo stabilní. Mnoho lidí není připraveno na trvalé soužití s druhým člověkem a na převzetí společné odpovědnosti za život dětí. Lidé se těžko zbavují egocentrismu charakteristického pro naši dobu, ačkoliv je to překonání zaměřené na vlastní prospěch je základním předpokladem trvalého partnerství či manželství. Proto trvalé partnerské svazky a rodiny potřebují jednoznačnou podporu církve, a to i v případě, když spolu partneři z jakéhokoliv důvodu momentálně nemohou uzavřít církevní sňatek. Běžná sexuální výchova ve školách je nedostačující, protože se omezuje – pokud vůbec existuje – na biologickou stránku sexuality a většinou zcela chybí prorodinná výchova.

Manželé a rodiny potřebují také doprovázení duchovní i osobní, a to zejména v dobách krizí. Nejblíží pomocí jsou přátelé, ale mnohdy se manželé v těžkostech obrací i na kněze (výzkum Josefa Mendela v rámci disertační práce). Často jim ale ani přátelé ani kněží nemohou pomoci, takže manželé musí vyhledat odbornou pomoc (manželská poradna, dětský psycholog apod.).

Stejně tíživé bývá někdy sociální nedostatek, který ale většina „slušných rodin“ tají: nejsou schopni přiznat před druhými svou tíživou situaci a přijmout pomoc nebo o ni dokonce požádat. Tím vzniká mylný dojem, jako by potřebnými byli pouze notoričtí příjemci sociálních dávek.

7. Participace a trpělivé společné hledání

Současná mladá generace (tzv. Generace Z) je otevřená dialogu a hledání. Od starší generace pak očekává upřímnou konfrontaci s aktuálními tématy a trpělivost při společném hledání. Přitom ovšem mají potřebu, ale i právo (!) vyjadřovat k tomu, co se jich týká. Tomu napomáhají synodální a jiné participační struktury, tzn. takové uspořádání, v němž každý má přiměřený prostor k tomu, aby se podílel

na přípravě řešení (decision making). Současný člověk není ochoten přijmout hotové „recepty na dobrý život“. Chtějí sami přijmout na zásady, které se jim jeví relevantní pro jejich život.

8. Hledání životní cesty – hledání transcendence – vztah křesťana ke Kristu

Každý (mladý) člověk si občas klade otázku: Kdo jsem? Jaký smysl má moje existence? Pro koho zde jsem? Věřící člověk hledá a také může najít, k čemu ho Pán volá, tedy jakou životní cestu mu nabízí. Na tuto nabídku pak svobodně odpovídá. Přes tento požadavek svobody by neměl mladý člověk na tento proces zůstat sám.

Mnohdy se od kněží (ale někdy i od aktivních křesťanů) očekává, že budou experty na duchovní otázky, tedy na hledání „doteku transcendence“, přičemž lidé, kteří nechodí do kostela, hledají transcendenci jinde, než bychom si mysleli: v lásce a přátelství, v hudbě, ale i v extrémních zážitcích, na auratických místech atd. Jde o to, abychom toto hledání brali vážně a uměli s takto hledajícími lidmi navázat rovnoprávný dialog.

U věřícího křesťana má ovšem spiritualita rozměr osobního vztahu ke Kristu, který se projevuje modlitbou, přijímáním svátostí, ale také úsilím „vidět v bližních Krista“. Navíc se slovem „spiritualita“ v církevním kontextu označuje konkrétní způsob uskutečňování křesťanského poslání, a to často podle vzoru nějakého světce anebo církevního učitele.

PETR HRUŠKA: NAD KNIHOU „KDYŽ BŮH NIKOMU NECHYBÍ“

Teologické impulsy Jana Loffelda k misii v době náboženské lhostejnosti

Knihu německého sociologa a teologa Jana Loffelda *Wenn nichts fehlt, wo Gott fehlt* (v českém překladu *Když Bůh nikomu nechybí*) lze považovat za teologickou diagnózu jednoho z fenoménů naší doby: situace, kdy náboženství přestává být předmětem pozornosti, kontroverze, touhy i protestu, ale jednoduše mizí z horizontu života mnoha lidí. Jde o posun od sekularismu k fenoménu náboženské lhostejnosti (*Indifferenz*), který autor zkoumá s teologickou pozorností k člověku dneška.

1. Náboženská lhostejnost: absence otázky po Bohu

Základní tezí Loffeldova přístupu je poznatek, že víra už není obecně očekávanou součástí života, a zároveň ani "nevíra" není dramatickou volbou. Lépe řečeno: lidé z prostoru formálního náboženství či praktikované víry postupně tiše mizí, protože jim jednoduše nechybí – otázka Boha není zapuzena, ale ztratila relevanci.

Loffeld otevírá diskusi tím, že zpochybňuje tradiční předpoklad „nevléčitelné náboženskosti“ člověka. Podle něj se už nejedná o konflikt mezi vírou a nevírou, ale spíše se ukazuje, že otázka Boha vůbec není na pořadu dne. Na základě německých, nizozemských i rakouských sociologických výzkumů (zejména *KMU* 6) přináší přesvědčivé argumenty, že současná společnost (minimálně v německy mluvících oblastech) se přesouvá od aktivního odporu vůči náboženství (*ateismus*) ke **klidnému nezájmu (*apateismus*)**. Mnozí lidé se s náboženstvím setkali, ale neshledávají ho potřebným – nevyvolává v nich otázky ani touhu. Jde o tzv. „**chladný exodus**“, tiché opuštění křesťanského horizontu bez zloby, ale také bez bolesti.

Z teologického hlediska Loffeld dochází k závěru, že „život v plnosti“ pro mnohé dnešní lidi „funguje i bez Boha“. Definuje se „sám sebou“, nepotřebuje ke štěstí žádné „metafyzické lešení“, pro dnešní, zvláště mladé lidi „je stále více míst, způsobů a příležitostí, jak zakusit spásu, které jsou samy o sobě „samonosné“. A vyzývá k „akceptování skutečnosti, že je stále víc současníků, kteří žijí spokojeně bez Boha, víry a církve, aniž by jim cokoli chybělo“.

2. Neúčinnost tradičních strategií: iluze optimalizace skrze reformu či posílení identity

Loffeld podrobně analyzuje dvě hlavní tendence, jak církev dnes běžně reaguje na pokles zájmu o víru, které jsou obě součástí tzv. „optimalizačního paradigmatu“:

- **Instituční či organizační varianta optimalizačního paradigmatu („reforma“):** Přesvědčení, že když se vylepší pastore (liturgie, komunikace, programy) či reformují struktury (budou lidšjší, efektivnější, bezpečnější), lidé se vrátí. Problém je zde identifikován v nefunkčnosti církve jako instituce a jeho řešení je spatřováno ve vylepšování církve jakožto organizace (např. skrze „restrukturalizaci“ farností či „zefektivnění“ pastore či „zdnešnění“ jazyka hlásání).
- **Identitární či tradicionalistická varianta optimalizačního paradigmatu („restaurace“):** V centru této varianty je důraz na návrat ke kořenům, jistotám a morálnímu pořádku. Většinou se tento důraz pojí s hesly jako „nová evangelizace“, potřeba „osobního obrácení“ či „komunitního obrácení“, „spiritualita“ apod. V centru je zde spíše role jedince, obrácení a evangelizace se zde odehrávají především na individuální úrovni („reforma srdce“).

Oba přístupy však podle něj selhávají (i když jsou do jisté míry stále zapotřebí), protože předpokládají, že problém je někde „venku“ (ve společnosti, v komunikaci, v nesvatosti členů církve) – nikoli **uvnitř samotného církevního paradigmatu**. Loffeld varuje před iluzí, že se lidé vrátí, pokud „uděláme církev znovu atraktivní“ nebo „pokud se vrátíme k jasným věroučným základům“ – problém totiž není v přitažlivosti a jasnosti, ale v tom, že **otázka Boha byla překryta jinými významovými strukturami**.

Proto Loffeld nabízí k reflexi tzv. „**transformační paradigma**“, které v sobě zahrnuje jak optimalizaci a strukturální změny, tak si také všímá procesů, které uvnitř církve zatím nebereme příliš vážně. Tím však nezpochybňuje nutnost jak strukturálních změn, tak podpory osobního růstu ke svatosti.

3. Rezonanční momenty: misie jako estetická zkušenost

Namísto tradičního „hlásání“ evangelia navrhuje Loffeld jiný způsob misijní přítomnosti – takový, který se **nesnaží přesvědčit, ale vytvořit prostor pro tzv. „rezonanci“**. Rezonance je zde chápána jako zkušenost, kdy člověk zakusí dotek něčeho hlubšího, co ho přesahuje – často beze slov, v tichu, kráse, vztahu. Podle Loffelda tam, kde přestala platit náboženská řeč, zůstává ještě řeč ticha, estetiky a vztahové přítomnosti. Inspiraci čerpá Loffeld zejména od **Hartmuta Rosy** (teorie rezonance) a **Charlese Taylora** (sekularizace jako pluralita rámců smyslu). Církev zde není chápána jako vykladač pravdy, ale jako **hostitelka prostoru, kde lze zaslechnout ozvěnu transcendence**. Namísto tradičního hlásání evangelia navrhuje Loffeld jiný způsob misie – takový, který se **nesnaží přesvědčit, ale vytvořit prostor pro rezonanci**. Rezonance je zde zkušenost doteku hlubší skutečnosti – často beze slov, v tichu, kráse, vztahu.

Shrnutí hlavních aspektů takové misie:

- **Zkušenost** místo vysvětlení.
- **Krása** místo argumentace.
- **Ticho** místo přesvědčování.

Misie podle z tohoto pohledu nespočívá v tom, že musíme druhým říct něco důležitého, ale v tom, že se s druhými dělíme o to, co nás přesahuje. Misie zde není výklad, ale **esteticko-vztahová zkušenost**, která může rezonovat i tam, kde racionální rozum mlčí. Kde přestala platit náboženská řeč, zůstává ještě řeč ticha, estetiky a vztahové přítomné přítomnosti.

4. Dialogická pastore a duchovní pohostinnost

Podle Loffelda „**důležitější než skutečnost, že všichni věří, je přítomnost evangelia na všech místech, aby všichni, kdo chtějí uvěřit, uvěřit mohli**.“ A dodává: „Stát se křesťanem a patřit k církvi by pak už nebylo účelem samo o sobě, ale způsobem živé přítomnosti evangelia jako možnosti volby.“ A také: „To neznamená, že máme rezignovat na dialog. Spíše máme definitivní rozhodnutí nechat na Bohu.“

Kapitolu o „**hlubinných teologických vrtech**“ pak autor uzavírá tímto shrnujícím odstavcem: „Pastore, jež by se na jedné straně nedala odradit od přesvědčení o jedinečnosti evangelia, ale na straně druhé by nově uchopila jeho univerzalitu, by mohla získat novou přesvědčivost. Nikoli svým vymezováním,

odsuzováním a depresivitou, nýbrž pojetím spásy, která je předávána jako nabídka a zároveň ponechává na člověku, aby ji přijal za svou.“

V logice této změny teologického východiska misie (kterou Loffeld nazývá „**transformačním paradigmatem**“) se stává klíčovým **postoj naslouchání a doprovázení**. Církev se vzdává role hlasatele absolutní pravdy a **přijímá úlohu společníka na cestě**, který nevede, ale kráčí spolu s druhými. Pastorační aktivity se nehodnotí podle počtu účastníků, ale podle míry autenticity vztahů. Taková církev pak méně nabízí „věrouku“ a více **hostí otevřený prostor** – komunitu, která se nebojí nehotových cest, ale je připravena být s lidmi ve chvílích hloubky i zmatku.

Východisko nespočívá v intenzitě pastoračních programů, ale v jejich **hloubce a autenticity**:

- Nezásadový přístup – otevřený dialog místo hlásání daných pravd.
- Ne manipulace nebo apologetika, ale sdílení ticha a nehotových hledání.
- Církev se tak stává *laboratoří existence*, kde je možné žít život s vědomím tajemství – i pro ty, kdo zatím „nepostrádají Boha“.

Právě takováto **autentická upřímnost tváří v tvář ztrátě moci, vlivu a důvěry** může církev osvobodit a přivést k nové pravdivosti.

5. Kritické reflexe: uznání i zdrženlivost

V recenzích se objevují i výhrady:

- Zdeněk Vojtíšek např. zmiňuje, že Loffeld zkoumá problém především v kontextu německy hovořícího prostoru – český kontext je podle Vojtíška poněkud jiný, méně připravený na dialog.
- Jiní upozorňují, že abstraktní jazyk konceptu rezonance může být obtížně převoditelný do praxe.

6. Podněty pro pastorační praxi

Z Loffeldovy analýzy vyplývá pro misijní praxi několik klíčových akcentů:

a) Vytvářet rezonanční prostředí

Loffeld klade důraz na tzv. *rezonanční momenty* – tedy situace, kdy se člověk cítí osloven něčím, co překračuje jeho běžný rámec porozumění. V kontextu misie a pastorece to znamená orientovat se méně na programy a více na **události prožitku, dotyku krásy, symbolického jazyka, ticha, pozornosti**. Misii je třeba přestat chápat jako výklad a návrh odpovědi a začít ji chápat jako **prostor pro otázky a sdílení celostně pojatého životního hledání**. Je třeba se **zaměřit na kvalitu přítomnosti, ne množství účasti** – rozvíjet liturgii, pastoreci a komunitu jako místa rezonanční hloubky. **Nesnažit se vracet „doby ztracené“**, ale vnímat sekulární lhostejnost jako novou výzvu – ne k obraně, ale ke ztišení a odvaze k neokázalé naději.

Možné pastorační aplikace:

- **Zastavit se či zpomalit, opouštět** vyjeté koleje, podržet jen to podstatné (nejen schopnost „inovace“, ale také „exnovace“ – opuštění nefunkčního zátěžového či nezvladatelného).
- **Liturgie s tichými momenty**, zaměřené na ticho, umění, příběhy, které nevyžadují závazek, duchovní meditace, umělecko-spirituální večery.
- **Rozvíjet „spirituality Bílé soboty“**, kdy bezmoc, prázdnota a nejistota je místem zkušenosti Boží přítomnosti (varování před „zalepováním“ této prázdnoty, které pak neumožní autentický růst nových procesů).
- **Získat suverenitu její ztrátou**, zříkání se privilegií, rezignace na „kulturní válčení“, nespolehání se na „partnerské vazby“ (podnikatelé, politici, donátoři, stát).
- **Kulturně-pastorační prostory**, kde se prolíná umění, dialog a spiritualita (např. galerie, klášterní zahrady, koncertní kaple, komunitní kavárny s duchovním přesahem).

- **Odideologizování „zasítování“** – varování před limity potřeby vše „zasítovat“ a rozvíjet „sítě vztahů“, mimo které pak již „nic není“ a ti, kteří se do těchto sítí nevejdou, jsou za hranicemi naší pozornosti (cestou je spíše diverzifikace, zbavení se myšlení typu „vně“ a „uvnitř“, učení se bytí v pastoračních „meziprostorech“).
- **Citlivost pro vnímání Boha, který se zjevuje uprostřed sekularity**, a to s novou svobodou a suverenitou (spolu s novým objevením „rozlišující síly evangelia“): „Vytušit Boha, který se zjevuje uprostřed nenápadné sekularity.“ Tedy „kenotického Boha“, „Boha, který se k nám snížil“ (Flp 2,5-11), jehož působení je doslova „kontingentní“ (ne-nutné).
- **Zřící se všeho, co církvi dodává ve společnosti a v politice váhu** (všeho, co jen trochu připomíná moc, vliv nebo politický kalkul) – a v tom zakusit novou svobodu a zbavit se tak zátěže „konstantinovského obratu“.

b) Formovat facilitátory dialogu

Pokud Loffeld varuje před pastoračními strategiemi postavenými na výkonech a přímém přenosu sdělení, pak jako alternativu navrhuje **pastoraci naslouchání**. Církev se nemá primárně vyjadřovat, ale **zprostředkovávat prostor, kde může zaznít otázka** – někdy i beze slov. To vyžaduje nový typ služebníků, spíše **facilitátorů vztahu než přenašečů učení**.

Je proto třeba **investovat do lidí, kteří umějí naslouchat, klást otázky a být s druhými „na cestě“**. Prakticky by to mohlo znamenat např.:

- Výcvik duchovních a ostatních pastoračních spolupracovníků v oblasti sdílení, doprovázení a duchovní pohostinnosti a rozlišování (tedy **naslouchajících facilitátorů**, ne církevních mluvčích).
- Vytváření sítě **malých skupin** založených ne na studiu, ale na sdílení zkušeností, příběhů, duchovního hledání.
- **Víc pozornosti mladým i hledajícím** – naslouchání jejich otázkám a vytváření prostoru pro růst a jejich vlastní duchovní impulsy.
- **Duchovní pohostinnost** – schopnost vytvářet neformální, ale hluboký kontakt se světem, který mluví jiným jazykem, má jiné starosti, ale stejnou lidskou touhu.

Cílem zde není kvantitativní růst, ale **kvalitativní přítomnosti v prostoru sekulárního světa**.

c) Zdržet se marketingu a rozvíjet introspekci

Loffeld opakovaně varuje před tím, co nazývá „*optimalizačním přístupem*“ – tedy představou, že když uděláme církev atraktivnější, lidé se vrátí. Takový přístup vychází z iluze, že víra je skrytá touha, kterou stačí probudit. Ve skutečnosti však mnozí lidé **opustili náboženství vědomě, klidně, bez hořkosti i bez viny**.

Církev by proto měla místo „náboru“ investovat energii do **upřímného sebezkoumání**:

- Opravdu víme, proč děláme to, co děláme?
- Koho se naše slova a struktury vůbec dotýkají?
- Mluvíme jazykem naděje nebo nostalgie?

Konkrétní doporučení:

- Zavádět ve farnostech a diecézních strukturách pravidelné **pastorační zpětné hodnocení** (např. formou duchovní inventury nebo participativních fór, otevřená diskuse o (ne)funkčnosti forem).
- Pěstovat **kulturu otázky**, kde je legitimní pochybovat, tápat, nesouhlasit – i uvnitř církve.
- Místo cílů „získat farníky“ – otevřenost: Koho necháváme přijít? Kdo se cítí tu dobře?
- **Zastavení a pozvání k otázce**, nikoli nabídka hotové odpovědi – inspirace v Ignaciánské spiritualitě „kontemplace v každodennosti“.

- **Rozvoj narativity**, důraz na příběhy, spíše než na nauku, nabídka spoluúčasti na vyprávění příběhu spásy skrze vlastní příběh života.

Takto může církev **získat důvěru u těch, kdo se dosud báli přiblížit**, protože se necítili „dost dobří“.

d) Transparentní sloužící komunita bez tlaku

Jedním z nejradikálnějších Loffeldových závěrů je odmítnutí pastoračních statistik jako kategorie úspěchu. Církev by se měla naučit **být s lidmi**, i když to není vidět v grafech nebo statistikách. Misie zde neznamená „dobývat“, ale „doprovázet“.

Z toho plynou výzvy:

- Vytvářet **společenství, která nestojí na dokonalosti a počtech, ale na vztazích** – malá, lidsky vřelá, tolerantní k rozdílům.
- Odvaha **nezáviset na vnějších výsledcích** – být „neužitečným služebníkem“, který je přítomen, protože miluje.
- Respektovat **limity a rytmus dnešního člověka** – ne každému vyhovuje pravidelná účast, ale může chtít být v kontaktu, i kdyby jen jednou ročně.
- Podpora **dlouhodobých doprovázejících vztahů**, ne pouhých "programů".
- **Rozvíjet charitní služby, které nejsou účelové** (kvůli hlásání víry, církevnímu marketingu, záchraně vlastní image), ale boho-služebné a bez-podmínečné, zdarma-dané.
- **Rozvíjet kategoriální pastorační** jako křesťanskou doprovázející a naslouchající přítomnost v existenciálních místech a situacích bolesti, krize, nedostatku.
- **Rozvíjet křesťanství jako prorocký narativ** – nové obrysy politické či společenské úlohy církve, které si zachovávají inkluzivní mentalitu v duchu Gaudium et spes a zároveň jsou schopné rozlišit, kdy je třeba jít do „opozice“, zpochybnit postoj většiny a kvůli hodnotám evangelia nejít do konsensu a „proti mainstreamovému narativu vyprávět alternativní příběh“.

Loffeld tuto změnu shrnuje takto: „Církev může být důvěryhodná tehdy, když přestane být posedlá tím, jak je viděna.“

Závěrečné shrnutí

Loffeldův přístup může působit příliš neakčně, dokonce defetisticky. Kritici mu vyčítají, že nenabízí dost konkrétních nástrojů nebo že spoléhá na rezonanční jevy, které jsou nepředvídatelné. Přesto jeho důraz na **důvěru v působení Ducha skrze ticho, vztah a krásu** představuje cenný korektiv k aktivismu, který mnohdy vyčerpává pastorační pracovníky i samotné farnosti.

Pro pastorační praxi se zde otevírá možnost **formovat nové pojetí misie – tichou, hlubokou, nesenou lidskostí a sdíleným hledáním**. Nejde o změnu strategie, ale o proměnu („transformaci“) našeho postoje. Místo návratu k „dřívějšímu“, nabízí Loffeld **citlivé zakotvení v současnosti**, s odvahou být tam, kde už Bůh „nikomu nechybí“ – a přesto se může najednou nečekaně objevit. Jde o **odvahu být těmi, kdo hledají s druhými, v tichu, kráse, vztahu a otevřené přítomnosti**. Taková misie je zranitelná, ale pravdivá – a právě proto může být plodná v zemi, kde Bůh zatím "nikomu nechybí".

Loffeldova kniha je **výzvou k proměně „jak“ šíříme víru**, nikoli *proč*. Je přesvědčením, že misie v dnešní době musí být méně hlasitá a více přítomná. Pro církevní pastorační praxi je to příležitost vybudovat **živou, pokojně tvůrčí, naslouchající církev**, která světu nevnučuje odpovědi, ale nabízí **prostory pro otázky, krásu, ticho a setkání s tajemstvím**. Taková cesta ovšem vyžaduje *sebereflexi*, vnímavost vůči kontextu a ochotu vzdát se zbytku pastoračního komfortu.

Jak shrnuje Tomáš Halík: „*Bůh, který nikomu nechybí, se může stát Bohem, jehož přítomnost překvapí právě tam, kde nikdo nic nečekal.*“

GILES ROUTHIER: NOVÉ FARNOSTI – ŠANCE NEBO SLEPÉ ULÍČKY PRO EVANGELIZACI?

Na závěr připojujeme prakticko-teologickou reflexi, které se již intenzivně vztahuje k naší druhé synodní otázce týkající se USPOŘÁDÁNÍ, ale protože ji reflektuje z hlediska MISIE, zařazujeme tento text sem (a samozřejmě jej doporučujeme pro promyšlení témat týkajících se uspořádání). Autorem této reflexe, v originále nazvané *La paroisse peut-elle évangéliser?* (*Revue Lumen Vitae* 2004/1 Vol. 59), je Gilles Routhier, člen teologické komise synody a jmenovaný expert synody o synodalitě, profesor ekleziologie a praktické teologie na fakultě teologie a religionistiky na l'Université Laval (Quebec, Kanada). Český překlad (DeepL) je k dispozici [ZDE](#), originál článku [ZDE](#).

Neexistuje téměř žádný projekt přestavby farnosti, který by na první místo v seznamu motivací nestavěl „misii“, takže výzva k misii se nejčastěji objevuje jako rétorický motiv, povinná řečnická figura v dokumentu, který se po obětování tohoto předběžného bodu začne zabývat tím, co je ve skutečnosti považováno za nejdůležitější: organizací farnosti s omezenými zdroji. Proto uvedení misie nebo evangelizace na první místo v seznamu důvodů pro zakládání nových farností v žádném případě nezaručuje, že tento důvod bude skutečně zohledněn, neboť se často může jevit jako zbožné přání nebo zaklínadlo. Je proto třeba realisticky zkoumat reálné možnosti nových farností z hlediska evangelizace. Než se však pustíme do tohoto podrobného zkoumání (druhá část), je třeba připomenout některá základní fakta o farnosti a evangelizaci (první část).

I. Co máme na mysli pod pojmem evangelizace?

Samotný pojem evangelizace si zaslouží zvláštní pojednání, chceme-li porozumět sami sobě. Někdy se používá v omezeném smyslu (první hlásání evangelia těm, kteří ho ještě nepřijali) a jindy v tak širokém smyslu, že nakonec zahrnuje prakticky celou službu slova, nebo dokonce celou církevní činnost. Tak je tomu zejména ve *Všeobecném direktáři pro katechezi*, který vychází z rozpracování obsaženého v koncilním dekretu *Ad gentes*. Evangelizace je pak chápána jako **všezahrnující proces rozdělený do různých fází**: svědectví života, první hlásání evangelia, křesťanská iniciace a formace učedníků a trvalá formace víry. Pokud přijmeme tuto vizi evangelizace, budeme muset prozkoumat reálnou možnost, že nové farnosti významným způsobem zasáhnou v tom či onom okamžiku tohoto komplexního procesu. Pro pohodlnost zde převezmu definici evangelizace, kterou předložil Pavel VI. v apoštolské exhortaci *Evangelii nuntiandi*: „Pro církev evangelizovat znamená přinášet radostnou zvěst do každé části lidstva a svým působením zevnitř proměňovat, činit novým samo lidstvo“ (EN č. 18).

Evangelizaci provádí skupina křesťanů nebo křesťanské shromáždění

Je sice pravda, že farnost nemůže dělat všechno, ale faktem zůstává, že evangelizace je dílem křesťanské skupiny, církve. **Farní shromáždění bude evangelizovat především proto, co v daném společenském prostoru představuje.** Pokud otevře ve společnosti jedinečný prostor, který přitahuje zvědavost, fascinaci nebo údiv, bude evangelizovat, aniž by vůbec realizovalo evangelizační program. Není náhodou, že 47. verš 2. kapitoly knihy Skutků apoštolů po popisu praxe křesťanů končí takto: „*Chválí Elohîma a nacházejí přízeň v očích všeho lidu. Adôn přidává ty, kteří jsou spaseni, den po dni společně.*“ (Chouraquiho překlad [1]) Důležitá je zde souvislost mezi chválou lidu a růstem shromáždění křesťanů. Novost života inaugurovaná ve společném životě křesťanů nebo prostřednictvím společenské praxe křesťanů otevírá nové možnosti ve společnosti. Jsme schopni představit si jiný způsob společného života a to je pro lidi výzvou, signálem a impulsem.

O evangelizaci příliš přemýšlíme v souvislosti s konkrétními programy, konkrétními iniciativami, konkrétními projekty nebo vlastními podniky, ale nedostatečně v souvislosti s tím, jak v daném společenském prostoru působí společný život křesťanů, kteří budují novou sociální představu a ukazují alternativní způsob společného života. Evangelizace je pojmána ve smyslu úst a uší, výjimečněji ve smyslu vidění a cítění. Na tomto základě by mě zajímalo, jaké nové prvky vnášejí nové farnosti do společenské struktury? Jaký alternativní způsob společného života zkoumají na venkově nebo v městské struktuře velkoměst? Pokud nejsou ničím jiným než operacemi k racionalizaci zdrojů, nepřinášejí nic

nového, ani nevytvářejí novou sociální dynamiku, která by byla prorocká a zajímavá. Jaký nový prostor v místě vytvářejí, jakou formu sociability vymýšlejí, jaké sítě (sítě nebo tkaniny) tkají? Nové farnosti, které vymýšlejí nové formy solidarity mezi různými lokalitami, mohou evangelizovat, stejně jako ty, které povzbuzují lidi, aby si představovali nové způsoby společného života. Na druhé straně farnosti, které se považují za místa služeb ve vztahu mezi poskytovateli a příjemci služeb, nic nevymýšlejí, stejně jako ty, které racionalizují nabízené služby, aby snížily náklady a reagovaly na snižující se zdroje. Pokud se nové farnosti nerozejdou s byrokratickými a technokratickými přístupy ke správě prostoru, území a společenství, nebudou si moci nárokovat evangelizaci, ať už je horlivost zúčastněných nebo evangelizační programy, které chtějí realizovat, jakákoli.

Na druhou stranu nová **farnost, která evangelizuje, je taková, která, aniž by si činila nárok na převzetí všeho nebo všech církevních funkcí, ukazuje, že je schopna vyčlenit (oddělit) pro misii (první hlásání těm, kteří jsou ještě daleko a kteří nepřicházejí) prostředky, které by si instinktivně měla tendenci vyhradit pro sebe**, jako je tomu v případě antiochijského sboru, který vyčlenil Pavla a Barnabáše pro hlásání evangelia mezi pohany (Sk 13,2). Vytvoření nové farnosti není opatřením, jehož cílem je poskytovat služby „malému zbytku“ a přitom zcela opomíjet ty, kteří jsou daleko a nejsou shromážděni. Ne vše v nové farnosti by se mělo točit kolem služeb, které mají být poskytovány „přeživším“, a ne všechny prostředky by měly být použity na sedavé úkoly nebo na zajištění vnitřního chodu nové farnosti. Není to útočiště pro oběti katastrofy, které se potřebují přeskupit, aby unikly bouři, ale místo schopné podporovat misijní úsilí mimo vlastní zdi.

Farnost je misionářská ne tehdy, když realizuje iniciativy zaměřené na nekřesťany, ale pokud je schopna promítnout se mimo sebe a různými způsoby podporovat misionáře, které vyslala mimo své vlastní lůno. Stručně řečeno, i když může sloužit jako páteř misijní činnosti, není sama určena k misii. Ve skutečnosti farnost sama, svou organizací, svým životem a svým fungováním, zůstává organismem určeným k pastorační péči o křesťany. Chtít, aby se farnost stala místem prvního hlásání, je nepochybně trochu snění, což mě hned vede k další poznámce.

Nejprve si však jednoduše připomeňme, že mýtus „misijního farního společenství“ abbé Godina a Daniela je minulostí. Jestliže se ukazuje, že misie (první hlásání lidem, kteří neslyšeli - v silném slova smyslu - evangelium) je ještě potřebnější než v minulosti, nesmíme si myslet, že farnost má tuto funkci od počátku, nebo že by se farnost měla tomuto novému imperativu podřít natolik, že by ji to odklonilo od její hlavní funkce.

Po farnostech by se nemělo chtít, aby dělaly všechno

Je důležité mít na paměti pravdu, na kterou se dnes příliš často zapomíná: **farnosti jsou primárně určeny k pastorační službě věřícím a obecně se nehodí k misijní činnosti, pokud je nechceme odklonit od jejich vlastního účelu nebo v nich vytvořit napětí, které by mohlo vést k jejich rozpadu.** To je základní pravidlo, které je třeba mít na paměti více než kdy jindy dnes, v době, kdy má církev tendenci stahovat se do posledního předpolí, které představují farnosti, poté, co opustila mnoho jiných míst, kde je evangelium přítomno ve společnosti, a do farností přesunula poslední presbyterní zdroje, které má k dispozici. Když se stáhneme do této poslední bašty, nemůžeme tvrdit, že jsme schopni zajistit všechny kroky, které evangelizace obnáší. Nelze to opakovat dost často: je iluzí chtít po farnostech, aby dělaly všechno.

Tato základní skutečnost má své kořeny v historii, ale zdá se mi, že ještě více platí v době, kdy jsou farnosti oslabovány a kdy samotný společenský kontext nepochybně vyžaduje nový vývoj v institucionální struktuře katolické církve. Na základě naší tradice musíme mít stále na paměti, že **farnost nikdy nebyla jediným způsobem setkávání křesťanů.** Nejenže se farní síť na Západě skutečně vytvořila až v pátém (nebo dokonce šestém) století, ale v určitém regionu existovala až poté, co bylo dosaženo určité fáze „zasazení církve“ v dané společnosti. Jinak řečeno, farnost se objevila teprve tehdy, když křesťanství dosáhlo určitého stupně zakořenění a rozvoje. A co víc, i když je farní síť dobře zavedená, nikdy sama o sobě nestačí k tomu, aby nabízela evangelium a podporovala věřící v křesťanském životě. Kláštery, svatyně, kláštery, bratrstva, třetí řády, hnutí a nová společenství vždy existovaly na okraji farností, často v

napětí s nimi, a hrály doplňující, ale zásadní roli při křesťanské formaci lidí, při vedení věřících a při evangelizaci kultur a společností.

Historie nás navíc učí, že farní instituce, alespoň ve své nejběžnější podobě, odpovídá spíše typu sociability a světa. „Farní civilizace“ odpovídá typu obydlí a činnosti a je více v souladu s formou vztahu k času a prostoru. Je paradoxní, že dnes existuje tendence uzavřít se do farnosti, jako by to byla poslední bašta katolicismu, a přemístit tam poslední zdroje, které jsou ještě k dispozici, když vztah k času a prostoru, který si současníci vytvořili, už neodpovídá tomu, co nejvíce souzní s farní civilizací [2]. **Nesmíme proto po farnostech (ať už starých, nebo nových) chtít víc, než mohou dát, a nesmíme dopustit, aby evangelizace - po níž všichni volají - závisela pouze na farnosti.**

S ohledem na to se v současných podmínkách stále více přimlouvám za přestavbu místních (diecézních) církví, nikoliv za prostou přestavbu farností, což se mi zdá být příliš krátkozraké, chceme-li dnes zajistit věrohodnou nabídku evangelia. Jak jsem tedy tvrdil na jiném místě, **je třeba vymyslet nová místa pro hlásání evangelia v dnešní kultuře** [3] a ne jen slepit dohromady kousky, které nabízejí farnosti, jež chceme předělat. Úspěch či neúspěch nových farností nelze posuzovat jen podle toho, zda přinesly přesvědčivé výsledky, pokud jde o oživení křesťanství v dnešní společnosti. Myslím, že bychom od nich žádali příliš mnoho, a v současném kontextu nevěřím, že to budou právě farnosti, které budou první jednat při nabízení evangelia těm, kteří ho ještě neslyšeli nebo nepřijali. **Je třeba mít jasně na paměti, že farnosti jsou instituce, které vznikají, jakmile misijní práce přinese ovoce.**

Na farnost je proto třeba pohlížet jako na relativní skutečnost, tj. jako na součást komplexního celku - sítě organizací a institucí - a organicky ji propojit s dalšími místy, kde se nabízí evangelium. Není to celek a není jediným prostředkem ani absolutním zařízením pro hlásání evangelia. Nepochybně by nám prospělo, **kdybychom vytvořili didaskopii pro katechezi a počáteční formaci křesťanů a místa prvního hlásání, místa, která jsou řádně misijní, a nečekali vše od farnosti.** Kdybychom totiž farnost osvobodili od všeho, co ji zatěžuje, a od všech funkcí, které jí byly v průběhu let přidány, byla by nepochybně pohotovější a nehroutila by se pod břemena, která se pro ni stala příliš těžkými.

Tragédií dnešní doby však je, že se nepohybujeme od situace misie k situaci křesťanství, ale naopak. Ocítáme se tak v situaci, kdy síť farností nejenže již nemůže být podporována církví, která výrazně zchudla, ale síť již není přizpůsobena naléhavým potřebám situace: nejprve hlásání a počáteční formaci v křesťanském životě.

V tomto případě by **přechod na nový model života farnosti měl mít tři cíle:**

- nejen **rekonfigurovat stávající farní síť podle zdrojů**, které jsou ještě k dispozici, nebo podle potřeb věřících, kterých je nyní méně;
- ale také **přehodnotit tuto síť v postkřesťanském kontextu**, v němž první hlásání nabude většího významu, a v překonaném moderním kontextu, v němž vztah lidí k času a prostoru už v zásadě není stejný jako ten, který založil „farní civilizaci“.
- K těmto prvním dvěma cílům musíme přidat třetí: **přetvořit zděděnou farní síť v síť diferencovaných institucí, z nichž ne všechny mají statut farnosti.** Pokušení převést vše pod hlavičku „nových farností“ s sebou nese riziko, že se nepodaří splnit všechny tyto cíle.

Nové farnosti skutečně vzniknou pouze tehdy, pokud se je podaří skutečně založit pomocí zakládacího projektu

Základním zakládacím aktem, který povede ke vzniku nových farností, nebude dekret nebo podobný právní akt. Zkušenost nás učí, že farnost je v nejsilnějším slova smyslu ustanovena mnoha ustavujícími akty a že vzniká na konci dlouhého procesu složeného z mnoha úkonů, které farnost skutečně uvedou v život. Historie zakládání farností nám ukazuje, že **k založení farnosti vede dlouhý proces** - zpravidla v rozmezí deseti až čtyřiceti let -, přičemž dekret, kterým se farnost právně ustavuje, často pouze uznává nebo formalizuje skutečnost, která se vytvářela v průběhu času. Existuje **velké riziko, že v případě nových farností nebo přeskupení farností bude právní akt předcházet práci v terénu**, která v průběhu let

sdužuje ve farním shromáždění lidí, kteří jsou zvyklí sdružovat se v jiném měřítku. Navíc hrozí, že nové farnosti nebudou ničím jiným než federací bývalých farností, které nemají nic společného kromě toho, že je obsluhuje stejný pastorační tým, aniž by však sdílely skutečný společný projekt.

Nové farnosti nevzniknou - kromě těch na papíře - pokud nebude existovat silný mobilizační projekt [4], který by dokázal lidi spojit a sjednotit kolem společného cíle. Nevzniknou nové farnosti, pokud nebude existovat projekt, který by sjednotil energii, podnítil lidi ke spolupráci a ke společné akci. Pokud se evangelizace bere vážně, může se stát mobilizačním projektem, který lidi skutečně spojí. **Dobře promyšlený evangelizační projekt může pomoci k činům, které umožní zrod a rozjezd nové farnosti.** Největším rizikem nových farností, které jsou až příliš často určeny k poskytování služeb v kontextu snižujících se zdrojů, je to, že se zaměřují na nabídku služeb poptávané klientele, místo aby uvažovaly o nové formě, která by dala Božímu lidu obsah v současné situaci.

Stručně řečeno, hrozí, že farnost bude založena prostřednictvím bohoslužebných praktik, které jsou považovány za odpověď na četné žádosti o službu, a tedy za velkou veřejnou náboženskou službu, a nikoli za místo zkušenosti a typických a originálních křesťanských praktik, a tedy hlásání evangelia.

Trvá dlouho, než je farnost skutečně založena. Ve skutečnosti je založena pouze prostřednictvím praktik, které se opakují znovu a znovu, dokud se nestanou součástí tradice a nejsou zapamatovány, a je založena pouze tehdy, pokud se jí podaří rozvinout vlastní obřady a symboliku a pokud se jí podaří navázat nové sociální vztahy. Praktiky evangelizace a základní úkony hlásání a sdílení evangelia mohou výrazně přispět k vytváření nových farností, ale vyžaduje to promyšlené rozhodnutí a pevné odhodlání.

II. Přínos nových farností k evangelizaci

Nejde o nic magického: nové farnosti nevyřeší všechny problémy a nezajistí automaticky obnovu evangelizace. Navíc nesmíme zastírat, že vznik nových farností s sebou přináší i určitý počet problémů, a pokud nebudeme dbát na minimalizaci dopadů, mohou být ztráty větší než přínosy, a to i z hlediska evangelizace. Nebudu se zde zabývat těmito možnými nevýhodami, ale pokusím se v odpovědi na položenou otázku uvést **dvě možnosti, které mohou nové farnosti z hlediska evangelizace nabídnout.** Není třeba dodávat, že pokud nové farnosti mohou tyto možnosti nabídnout, ne vždy jsou realizovány a ne vždy jsou možnosti, které nabízejí, využity.

Rozšiřování farních prostor může být příležitostí pro evangelizaci

Za posledních padesát let se životní prostor obyvatel Západu značně rozšířil, zatímco církevní prostor zůstal roztržštěný a rozptýlený, což je výsledkem záměrných snah o jeho zmenšení a co největší zúžení [5]. **Musíme si být vědomi handicapu, který dnes představuje pastorační činnost, jež se uskutečňuje na příliš úzkém územním základě.**

V dnešním Quebecu dochází k jasnému poklesu hnutí dospívajících a mládeže [6]. Platí to pro skauty, ale neméně to platí pro sportovní kluby a všechny společensko-kulturní aktivity. Důvodem není ani tak sedavý způsob života nebo nedostatek zájmu dospívajících, kteří jsou dnes přilepeni k obrazovkám (počítačům nebo videohrám), jako spíše zmnožení a specializace konkurenčních aktivit. Zmnožení a diverzifikace nabídky aktivit vedly k oslabení všech skupin (sportovních, kulturních a dalších), které mají stejnou klientelu. Za těchto okolností již nemůžeme doufat v udržení klubu nebo skupiny sdružující dvanáct či patnáct teenagerů, pokud nemůžeme čerpat z populačního fondu s více než stovkou lidí jejich věku. Je snadné pochopit, co to může znamenat pro církev, pokud chce i nadále hlásat evangelium dospívajícím.

V praxi již není možné uvažovat o udržení skupin dospívajících - a to platí i pro ostatní věkové kategorie - pokud budeme nadále vycházet z příliš úzké územní základny, která nenabízí dostatečný počet dospívajících nebo mladých dospělých. Návrhy budou padat jeden za druhým kvůli nedostatku zájemců. To však neznamená, že bychom se měli vzdát a opustit všechny skupiny, kterým se nepodaří shromáždit dostatečný počet. Naopak, musíme uvažovat o širší územní základně a umístit se v širší oblasti, která více odpovídá životu dospívajících.

Nové farnosti tuto možnost nabízejí a jsem přesvědčen, že příliš malé farnosti dlouhodobě riskují, že poškodí šíření evangelia, protože nikdy nebudou schopny realizovat určitý počet návrhů, protože počet lidí, kteří se k nim mohou připojit, je příliš malý. Jinými slovy, obnova evangelizace potřebuje to, čemu říkáme „kritické množství“, a v důsledku toho jsou některé pastorační nabídky odsouzeny k tomu, že nikdy nespátí světlo světa, pokud se církev bude nadále budovat na příliš úzkém základě, který omezuje její dnešní nasazení. Správně nastavené nové farnosti by mohly - za předpokladu, že dokážeme rozlišit, co je třeba udělat na místní úrovni a co vyžaduje činnost v širším měřítku - nabídnout nové možnosti, pokud jde o evangelizační iniciativy. Musíme si uvědomit, že nemusíme volit mezi prací v malém územním měřítku (vesnice, obec nebo malá lokalita či farnost) a prací ve větším měřítku (zóna, pastorační jednotka, region atd.). Ve skutečnosti **musíme být schopni pracovat v různých měřítkách**, počínaje skupinami zdola nebo buňkami křesťanského života až po největší prostory, přičemž **každá úroveň nabízí originální možnosti**, které lze nalézt pouze v daném měřítku. Tragédií je, že jsme v pokušení si vybírat (ideologicky hájit malé farnosti nebo nadávat na nové farnosti) a v důsledku toho vylučovat, zatímco **je třeba přijmout různé úrovně či měřítka, která všechna nabízejí možnosti, jichž je třeba se chopit a využít je.**

Nové farnosti mohou nabídnout nové příležitosti pro nové evangelizační projekty

Při bližším pohledu je zřejmé, že mnoho inovativních pastoračních projektů vyžaduje prostředky, které si příliš malé farní jednotky nemohou dovolit. To platí zejména pro **službu mládeži**, která se často rozběhne pouze tam, kde jsou k dispozici specializované zdroje schopné pracovat v této oblasti. Samozřejmě pochybuji o tom, že všechny farnosti jsou schopny adekvátně plnit **katechetickou funkci** církve. Katechetické funkci církve bude lépe sloužit, pokud se jí podaří zorganizovat na mezifarní či nadfarní bázi nebo pokud jí nové farnosti poskytnou prostředky k adekvátnímu rozvoji. Bylo by snadné uvést další příklady. Mám na mysli zejména iniciativy v oblasti **pastorační péče o rodinu, vzdělávání dospělých** v oblasti víry apod. Pastorační jednotky, které jsou příliš malé a často nemají dostatek prostředků, by neměly být odsuzovány za to, že zaostávají, spokojují se s konvenčnějšími pastoračními aktivitami, ale zároveň odmítají riskovat nové pastorační projekty, které jsou dnes nezbytné, chceme-li věci obnovit.

I zde mohou nové farnosti nabídnout nové možnosti, pokud budeme mít dostatek fantazie, abychom je co nejlépe využili, a dostatek odvahy a kreativity, abychom o nových farnostech neuvažovali po vzoru starých farností, které opouštíme. **Nové farnosti nejsou jen farnosti, které byly přeskupeny nebo reorganizovány. Jsou to nové prostory, kde lze rozvíjet nové formy církevní přítomnosti a vymýšlet nové pastorační postupy.** Přestavba farnosti se musí stát něčím víc než jen zvládnutím umění přípravy zbytků, abychom se otevřeli novým možnostem, které nám nová situace nabízí. Aby se tak stalo, musí být reorganizace farností mnohem víc než jen administrativní přeskupení bývalých farností a nové farnosti by měly vznikat teprve tehdy, až budeme mít možnost diskutovat o pastoračním projektu, který je bude schopen oživit. V celém procesu přechodu na nový model života farnosti by nás měla neustále provázet jedna zásada: konkrétně by každá nová nebo rozšířená farnost měla vstoupit do procesu vyjasňování svého pastoračního projektu tím, že ho bude strukturovat například na základě procesu evangelizace, jeho etap, cílů a prostředků.

K tomuto bodu se ještě vrátím: přestavba farnosti sice musí brát v úvahu dostupné zdroje a prostředky, ale především musí být vedena snahou poskytnout církvi odpovídající pastorační prostředky, aby mohla jít se všemi kategoriemi lidí, se kterými se setkáváme, a poskytnout jim tak odpovídající duchovní doprovázení.

V evangelizující církvi musíme najít aktivity, které budou schopny zajistit čtyři hlavní principy:

- **Přítomnost ve světě, oživovaná láskou a svědectvím o jiném způsobu života, který klade otázky, fascinuje a je výzvou.** Tuto přítomnost ve světě evangelia a toto svědectví, schopné proniknout do časného řádu a kultury a proměnit je, uskutečňují především křesťané v různých prostředích, v nichž žijí nebo pracují, ale také křesťanské shromáždění a typ institucionality zvolený pro novou farnost. Tato přítomnost ve světě a toto svědectví se uskutečňuje v mnoha světských oblastech života ve světě, ale také v oblasti přísně církevní, když například lidé ve smutku nebo ve

zkoušce zaklepu na farní dům, přijdou do shromáždění nebo se připojí k nějaké skupině či aktivitě farnosti. Tato přítomnost a svědectví, které je **zaměřeno především na nevěřící a na ty, kteří evangelium jako dobrou zprávu skutečně nepřijali**, by nakonec mělo vést lidi k tomu, aby se ptali sami sebe a svého způsobu života.

- **Výslovné hlásání evangelia a jeho první zvěstování obvykle následuje po otázkách vyvolaných přítomností a svědectvím** v průběhu každodenního života, zvláštních událostí nebo náhodných setkání. Pokud křesťanský život vyzařuje, povede to lidi k tomu, že se budou chtít stát křesťany a budou nás žádat, abychom jim vydali svědectví o své víře. Výslovné hlásání evangelia je **zaměřeno na sympatizanty a má v nich probudit „touhu jít“ v Ježíšových stopách nebo „vzbudit jejich víru“**. Tito lidé, kteří díky prvnímu hlásání objeví, co je zdrojem nového chování, které křesťanský život představuje, se budou chtít o Kristu a jeho poselství dozvědět více. Budou ho chtít poznat, objevit a nakonec následovat. To je doba náboženského probuzení a aktivit, při nichž je víra výslovně nabízena. O to se mohou postarat farnosti nebo ještě lépe jiné skupiny či instituce zřízené speciálně pro tento účel.
- **Uvedení do křesťanského života (iniciace) je určeno lidem, kteří začínají následovat Krista.** K tomu slouží katechetická činnost iniciace, která vede lidi k tomu, aby „lépe poznali Krista a ztotožnili se s ním“. Je určena lidem - všech věkových kategorií -, kteří se rozhodli pro evangelium a jsou zasvěcováni do křesťanského života, nebo těm, kteří potřebují dokončit, znovu zahájit nebo restrukturalizovat špatně provedenou iniciaci. Iniciace je spojena s životem farnosti, ale může být také svěřena diecézní, regionální nebo nadfarní instituci, která se jí může ujmout.
- **Nakonec přichází etapa růstu prostřednictvím sdílení života křesťanské skupiny** a trvalého vzdělávání ve víře, která je **určena lidem, kteří se výslovně rozhodli být Ježíšovými učedníky** a kteří vedou aktivní život víry.

Závěr

Pokud tomu tak skutečně je, a to je můj závěr, nové farnosti nejsou především ty, které jsou výsledkem zavedení nového modelu nebo sloučení farností. Nové farnosti budou ty, které znovu promyslely svou přítomnost ve světě a své místo ve společnosti, ty, které se nově zamyslely nad novými komunitami, skrze něž lze šířit evangelium a rozvíjet společenství křesťanů, ty, které si vzaly na mušku nové prostory a nové rytmy, jež jsou vlastní moderním lidem, ty, které se vybavily novými prostředky k přijímání a evangelizačnímu doprovázení stále rozmanitějších duchovních cest atd.

Nové farnosti budou něčím zcela jiným než farnosti, které byly recyklovány v důsledku často příliš administrativního procesu přestavby farností, jehož jediným cílem bylo vykonávat víceméně stejné činnosti s menšími prostředky. Existují „nové farnosti“, které budou nové pouze podle názvu nebo kvůli administrativnímu aktu, ale ne kvůli praxi a institucionálním úkonům, které jsou schopny je obnovit, protože vytvářejí něco nového, vynalézají nové způsoby sdílení evangelia v postkřesťanském a supermoderním kontextu.

Pro budoucnost farnosti a evangelizaci není nejspíše tak důležité zavádění nového modelu života farnosti nebo její restrukturalizace, ale **znovuobjevení základních pastoračních úkonů, které tvoří církev**. V Novém zákoně se církev rodí ze sdílení radostné zvěsti a z jejího přijetí, které vede k víře a ke křtu. Původně se toto sdílení odehrávalo prostřednictvím kázání na náměstích. Dnes si tento akt *traditio - receptio*, při němž se předává a komunikuje zpráva, která nás ovlivňuje natolik, že převrací náš život naruby, musí najít vlastní cestu, vlastní místa a vlastní aktéry. Nová farnost může aktualizovat a dát nové formy pro naši dobu tomuto elementárnímu úkonu, který dává vzniknout církvi, stejně jako může aktualizovat shromáždění u stolu, při chvále a díkůvzdání, při lámání chleba, při očekávání budoucího království. Může také dát nový obsah bratrství a představit si, co dnes znamená sdružovat se a sdílet. Stručně řečeno, právě na základě těchto ustavujících gest, ještě více než prostřednictvím realizace programů, budou vznikat nové farnosti,

které budou zavádět gesta, která znovu objeví nový způsob společného bytí a která budou zároveň evangelizovat.

ZÁVĚREČNÁ TEOLOGICKÁ SYNTÉZA

I. SHRNUTÍ ZÁKLADNÍCH PRAMENŮ

Nejprve se podívejme na souhrn **pojetí misie v základních pramenech** uvedených v první části dokumentu (1, A, B, C, 2). Tyto části představují prakticko-teologickou syntézu pramenů – zejména Písma, dokumentů papeže Františka, závěrů Synody o synodalitě a I. etapy plzeňské diecézní synody (dokument *Mistře, kde bydlíš*). Pojetí misie v těchto textech lze rozdělit do několika klíčových linií:

1. Misie jako vícerozměrné poslání církve

Ve zdrojových textech je misie představena jako strukturovaná kolem tří tradičních pilířů:

- **Liturgie** (mystagogická dimenze): slavení víry je samo o sobě misijním činem. Zvláštní pozornost je věnována **kráse liturgie** jako přitažlivé síle – např. vánoční liturgie, pohřby, svatby, požehnání, adorace, hudba a ticho. Papež František zdůrazňuje, že každá liturgie je zakončena „vysláním“.
- **Martyrie** (kérygmatická dimenze): hlásání evangelia slovem. Nejde jen o proklamaci, ale o **osobní svědectví, srozumitelnost jazyka**, přirozenost výrazu. Evangelizace má být radostná, kulturně citlivá a zároveň výslovná – „Ježíš je Pán“ (EG 110).
- **Diakonie** (sociální a ekologická dimenze): služba chudým, spravedlnosti a stvoření je plně součástí misie. Papež František v Evangelii gaudium i Laudato si' opakovaně zdůrazňuje, že **misie se musí dotýkat struktur nespravedlnosti** a má mít podobu „církve ušpiněné od ulic“.

Zdrojové texty dále doplňují tuto trojici o další dva rozměry:

- **Mystagogie** (duchovní dimenze): život s Kristem jako pramen misijního působení. Důraz je kladen na **kontemplaci, biblickou modlitbu, duchovní doprovázení, školy modlitby** – ty nejsou doplňkem misie, ale jejím niterným jádrem.
- **Koinonie** (vztahová dimenze): kvalita vztahů ve farnosti a komunitě je tím, co nejvíce oslovuje. Nejde o aktivity, ale o **styl života**, který zahrnuje pohostinnost, přijetí, naslouchání, otevřenost a spolupráci se světem i mezi církvemi (ekumenismus).

2. Misie jako styl církve „vycházející“

Zdrojové texty silně čerpají z Evangelii gaudium. Církev má být:

- **otevřená, pohyblivá, neuzavřená ve svých strukturách,**
- **blízká těm na okraji** – zvláště marginalizovaným, chudým, nezasvěceným,
- **ochotná riskovat a ztrácet** – „Je mi milejší církev otlučená, zraněná a špinavá proto, že vyšla do ulic...“ (EG 49).

Misie je tedy způsobem bytí, nikoli marketingovým úsilím. „Evangelizace se děje liturgií, svědectvím, stylem života, službou i slovem“ – a děje se **zevnitř ven i zevnitř dovnitř** (vše se proměňuje navzájem).

3. Misie jako sdílení víry ve vztazích

Silně rezonuje důraz na **společné nesení víry v komunitě**:

- Lidé nejsou osloveni programy, ale přijetím a vztahem.
- Vztahy uvnitř církve (např. mezi generacemi, farnostmi, komunitami) formují její misijní přitažlivost.

- **Spolupráce se společnostmi** a otevřenost občanským iniciativám je chápána jako součást misijního stylu – např. akce otevřené veřejnosti, podpora místních iniciativ, kulturní a sociální přesahy (MkB 10, 18, 46).

4. Misie jako doprovázení a rozlišování znamení doby

V části věnované církvi „doprovázející“ se výrazně ozývá volání po vnímavosti ke kontextu:

- Nejde o šíření „pravdy“ do „nepravdy“, ale o **rozpoznávání Boží přítomnosti v každé situaci**.
- Velký důraz je kladen na schopnost **číst znamení doby**, vycházet vstříc změnám (např. měnící se struktura rodin, digitální prostředí, odcizení mladé generace).
- Misie se zde chápe jako **otevřený, někdy experimentální proces**, ve kterém církev hledá nové podoby života a služby (MkB 64, 108).

5. Misie mezi dětmi a mladými lidmi

Specifická oblast je věnována misii mezi dětmi a mládeží, která má podle zdrojových textů tato specifika:

- Základem je **dlouhodobé souznění mezi rodinou a farností** (Hamplová).
- Formace nemá být především vnější, ale **vztahová, doprovázející, zakotvená v životní zkušenosti**.
- U mladých lidí je třeba klást důraz na **smysluplné vztahy, možnost spoluutvářet církevní prostředí**, a využití jejich jazyků a platforem (digitální svět, komunitní akce, autentické svědectví).

Závěr

V základních pramenech je misie představena jako **všestranný a komplexní dynamický proces**, který:

- **vychází z osobního vztahu s Kristem** (spiritualita),
- **utváří se v živém a otevřeném společenství** (vztahy),
- **projevuje se v konkrétním svědectví, službě i slavení** (akce),
- **je vždy zároveň reakcí na znamení doby a způsobem růstu samotné církve**.

Tento přístup tvoří základ pro teologické reflexe uvedené ve druhé části dokumentu – navzájem se doplňují a dávají misii církve v plzeňské diecézi jasný duchovní, vztahový a praktický rámec.

II. SHRNUÍ TEOLOGICKÝCH REFLEXÍ

V tomto druhém kroku nabízíme souhrnnou **tematickou syntézu různých pojetí misie**, která vychází z jednotlivých teologických reflexí obsažených ve druhé části dokumentu, která vychází z různých pohledů na misii a s misí související otázky, ať už jde o pohled na identitu církve, vztah k dnešní společnosti, způsob působení, nebo prioritní cílové skupiny misie. Tato pojetí lze charakterizovat takto:

1. Misie jako proměna identity církve („církve se rodí z misie“)

Ve více textech se objevuje silný důraz na to, že misie není jen jednou z funkcí církve, ale že je tím, **z čeho církev vůbec vzniká a čím je**. Nejde o to, že církev „má misii“, ale že **je misie** – tedy, že ve chvíli, kdy přestává být misijní, přestává být církví.

- **Generativní pastorec**: Misie je chápána jako generativní dynamika – rodící, plodící, umožňující vznik nového života, nových podob církevního bytí. Podstatou není zachovat stávající struktury, ale umožnit zrození něčeho nového „uprostřed smrti“.
- **Církev jako „sítě vztahů“**, nesená Zmrtvýchvstalým, se rodí tam, kde lidé sdílejí evangelium životem, nikoli primárně institucí. Paschální logika „zemřeš, abys žil“ je klíčovým vzorcem misie.

2. Misie jako vztahový děj (koinonie jako způsob misie)

Většina autorů pojímá misii především jako **vztahový děj** – tedy ne jako komunikaci obsahu, ale jako **společnou cestu, doprovázení, sdílení, naslouchání**. Vztahy se samy stávají nositeli evangelia.

- **Synodalita a „spiritualita vztahů“** jsou prostředky misie samy o sobě – tam, kde lidé vstupují do uzdravujících, nehierarchických a pohostinných vztahů, je přítomno evangelium.
- **Zkušenost uznání, bezpečí a přijetí** je u mladých nebo u lidí na okraji společnosti primární misijní zkušeností – nikoli výuka, ale vztah.
- **Rodina a mezilidské prostředí** jsou klíčovým nositelem víry: evangelium se nejdříve žije, až pak předává. Důraz na „domácí církev“ je nejen pedagogický, ale i teologický.

3. Misie jako forma doprovázení (srdcem není výklad, ale blízkost)

Některé texty vyzvedávají „doprovázení“ jako základní modus misijní církve. Církev není „učitel“, ale „průvodce“. Nevede shora, ale **kráčí spolu**, s empatií a trpělivostí.

- **Teologie něhy** přináší nový jazyk misie – něha je projevem Boží blízkosti, která se přibližuje zranitelným, bez moralizování. Církev má být něžná, ne jako postoj, ale jako způsob bytí.
- **Učedník-misionář**: Misie není odborné poslání, ale přirozený projev toho, kdo žije z evangelia – a proto druhého vede ne přes koncepty, ale přes sdílenou zkušenost.
- **Doprovázení jako styl** zahrnuje duchovní doprovázení, ale i styl komunikace, otevřenost, bezpečný prostor – jak pro hledající dospělé, tak pro mladé lidi na cestě zrání.

4. Misie jako prorocká reakce na změnu epochy

Výrazné je vědomí, že misijní činnost nelze oddělit od **kontextu doby**. Situaci církve lze přirovnat k „babylonskému zajetí“, čímž je vyjádřeno, že **žijeme v exilu** – jsme menšinou, bez společenské váhy, a právě tam se misie znovu rodí.

- **Změna epochy**: Nejde o krizi, ale o šanci. Misie je odpovědí na deziluzi a rozpad starých narativů. Nevede skrze návrat k minulosti, ale skrze **nové naslouchání tomu, co vzniká**.
- **Prorocký rozměr**: Církev má být také znamením odporu – nikoli moralisticky, ale tím, že ukazuje alternativu: společenství, kde je důležitý každý, kde je vztah důležitější než výkon.
- **Misie v exilu**: Je třeba naučit se žít jako církev „na okraji“, bez nároku na privilegium – a přitom s důvěrou, že Duch působí právě v tomto nekomfortním prostoru.

5. Misie jako služba růstu a zrání mladých (specifické cílení na děti a mládež)

Jedna z reflexí je zaměřena na pastoračně-teologický rámec rozvoje života mládeže. Vychází z hlubokého porozumění realitě mladých lidí a ukazuje, že **zvěst evangelia k nim může promlouvat pouze tehdy, je-li vtělená do jejich života, vztahů a jazyků**.

- **Evangelium v jazyce mladých**: Mladí nepotřebují další „programy“, ale zkušenost opravdovosti. Potřebují být bráni vážně, mít možnost spoluvytvářet prostředí, v němž žijí svou víru.
- **Rodina a komunita jako klíčové pole misie**: Ve světě, kde farnost nemusí být domovem, roste význam neformálních společenství, malých skupin, skupin přátel.
- **Virtuální svět**: Výzvou je vstupovat do prostředí, kde mladí skutečně jsou – nikoli kvůli manipulaci, ale kvůli svědectví a vztahům (např. digitální duchovní doprovázení).

Závěr

Souhrnně řečeno, teologické reflexe nabízejí posun od **instrumentálního, akčního a apologetického chápání misie** směrem k jejímu **existenciálnímu, vztahovému a tvořivému pojetí**. Misie není „aktivita křesťanů směrem ke světu“, ale **životní styl proměněné církve**, která zraje v kontaktu s realitou, vnímá

znamení doby a umožňuje vznik nového – nejen ve světě, ale především ve svém vlastním středu. Misie není především posláním církve „k“, ale způsobem života církve jako „znamení spásy“.

Tyto důrazy povzbuzující k rozlišování „znamení doby“ v životě konkrétních společenství a k vytváření prostoru pro nový růst nejsou v teologii něčím zcela novým, ale spíše rozvinutím toho, na co položil důraz již II. vatikánský koncil, který např. v *Gaudium et spes* čl. 44 dává důraz na rozmanitost kontextů (tj. katolicitu církve), do kterých Kristovo evangelium vstupuje a ze kterých čerpá impulzy „místní reality“.¹ A podobně také *Ad gentes* čl. 22.² V tomto světle lze pak říci, že současní autoři jako výše prezentovaný Christoph Theobald (z další např. také Ormond Rush) kladou velký důraz na ono *nové zkoumání* (v lat. orig. v koncilních dokumentech *perscrutatio* nebo také *investigatio*) reality a *accomodata praedicatio* (přizpůsobené hlásání).

III. SYNTÉZA ZÁKLADNÍCH PRAMENŮ A TEOLOGICKÝCH REFLEXÍ

Ve třetím kroku nabízíme finální syntézu pojetí misie vycházející ze spojení **základních pramenů** (Písmo, *Evangelii gaudium*, synodální dokumenty, dokument *Mistře, kde bydlíš?*) a **teologických reflexí** jednotlivých autorů.

1. Misie jako styl života proměněné církve

Oba textové korpusy (zdrojové i teologické) sdílejí základní porozumění, že misie není jen jednou z funkcí církve, ale jejím bytostným způsobem existence.

- Nejde o činnost navíc, ale o **vnitřní životní dynamiku** církve.
- Misie není aktivita „zvenčí“, ale **projev života Ducha uvnitř společenství**, které se otevírá světu.
- Styl misijní církve se vyznačuje: **otevřeností, vztahovostí, schopností riskovat, ochotou růst a proměňovat se.**

2. Misie jako vícevrstvý děj: slavení – svědectví – služba – společenství – spiritualita

Misie je rozčleněna do pěti souvisejících rovin, které se navzájem podmiňují:

Dimenze	Obsah a význam	Praktické formy
Liturgie	Slavení Krista jako misijní prostor	Přitažlivé a srozumitelné bohoslužby, obřady otevřené i hledajícím
Martyrie	Svědectví a hlásání	Sdílení víry, jazyk, který spojuje, ne odděluje

¹ „Zkušenost minulých století, rozvoj věd, poklady skryté v různých formách lidské kultury, kterými se projevuje stále úplněji přirozenost člověka a otvírají se nové cesty k pravdě, to všechno prospívá také církvi. Od samého počátku svých dějin se naučila vyjadřovat Kristovo poselství pomocí pojmů a jazyků různých národů a nadto se snažila osvětlit je moudrostí filozofů; to proto, aby přizpůsobila evangelium, pokud to bylo možné, chápavosti širokých vrstev i nárokům vzdělců. **Toto přizpůsobené kázání zjeveného slova musí zůstat zákonem veškeré evangelizace.** Tak se totiž **v každém národě vytváří možnost vyjádřit vlastním způsobem Kristovo poselství a zároveň se rozvíjí živý styk mezi církví a různými národními kulturami** (srov. *Lumen gentium*, čl. 13). K rozvoji takového styku potřebuje církev především v dnešní době s jejími rychlými změnami a s rozrůzněným myšlením zejména pomoc lidí, kteří žijí ve světě, a proto se vyznají v různých institucích a oborech a chápou jejich mentalitu; mohou být věřící nebo i nevěřící. Je věcí celého Božího lidu a zvláště duchovních pastýřů a teologů s pomocí Ducha svatého poslouchat, chápat a vykládat, co všechno naše doba říká, a ve světle Božího slova to posuzovat, aby se mohla zjevená pravda stále hlouběji chápat, lépe poznávat a přiměřeněji podávat.“ (GS 44).

² „K dosažení tohoto cíle je potřeba, aby v každé velké takzvané sociálně-kulturní oblasti byl dán podnět k teologickému bádání, které by ve světle tradice všeobecné církve **nově zkoumalo fakta a slova zjevená Bohem**, zaznamenaná v Písmě svatém a vykládaná církevními otci a učitelským úřadem církve.“ (AG 22)

Dimenze	Obsah a význam	Praktické formy
Diakonie	Služba potřebným, stvoření, spravedlnosti	Charita, ekologické iniciativy, vstřícnost
Koinonie	Společenství a žité vztahy v komunitě	Otevřenost, sdílení, práce ve skupinách, neformální akce
Mystagogie	Duchovní růst, modlitba, doprovázení	Školy modlitby, duchovní vedení, duchovní cvičení

3. Misie jako doprovázení a generativní proces

- Klíčovým pojmem je **doprovázení** – církev se nechce stavět do pozice autority, ale kráčí s druhými po jejich cestách.
- Teologie **něhy a vztahu** vyzývá k pastoraci, která není konfrontační, ale **empatická a bezpečná**.
- Misie je generativní: rodí novou církev. Staré musí někdy „zemřít“, aby se mohla zrodit nová forma – společenství, služba, struktura.

4. Misie v době změny epochy

- Církev je dnes v exilu – ztrácí pozici, ale **nachází svou sílu právě v marginalitě**. **A to ne ve smyslu sektářského se oddělení od „zlého světa“ s důrazem na naši vlastní pravdu, ale spíše skrze novou vnímavost vůči doposud neslyšeným hlasům (srov. např. „nářek chudých“ a „nářek stvoření“).**
- Změna epochy není hrozba, ale **prostor ke zrání a novým začátkům**. **Je to příležitost k realistickému očištění představ o evangelizaci „velkých davů“ a k zaměření se spíše na kvalitu než na kvantitu.**
- Církev má být „**znaméním odporu**“ proti logice vylučování, výkonu, konzumace – a zároveň „**svědectvím něžnosti a přítomnosti**“.

5. Specifika misie pro děti a mládež

- Klíčovým nástrojem je **spolupráce mezi rodinou a církevním prostředím**.
- Mladí potřebují **autentické vztahy**, možnost spoluvytvářet prostředí a oslovující jazyk.
- Digitální prostor není hrozba, ale **misijní pole** – je třeba ho používat eticky, tvořivě a vztahově.

IV. DOPORUČENÍ PRO PLZEŇSKOU DIECÉZI

Čtvrtým a posledním krokem této závěrečné teologické syntézy tématu „misie“ je pokus o formulaci některých **konkrétních doporučení** pro plzeňskou diecési na cestě misijní transformace. Výše uvedené principy a důrazy v pojetí misie v dnešní době mohou být v diecési podpořeny např. takto:

1. Formovat synodálně-misijní styl farností a komunit

- Rozvíjet **týmy přijetí a doprovázení** ve farnostech (např. pro nově příchozí, hledající, lidi se zvláštními potřebami, lidi odsunuté na okraj naší pozornosti).
- Posilovat **neformální, pohostinné akce** – společné jídlo, slavnosti, kulturní večery.
- Podporovat **malá společenství**, která propojují lidi napříč věkem i sociální situací.

2. Doprovázet a formovat dospělé a mladé

- Investovat do **služby duchovního doprovázení**, jak pro dospělé hledající, tak pro mladé.
- Vytvářet **přechodové rituály a programy** – pro konvertity, po biřmování, pro mladé na rozcestí.

- Podporovat **iniciativy pro mladé vyrůstající zdola**, naslouchat jejich pohledu a zapojovat je do vytváření diecézního života.

3. Založit a posílit misijní struktury

- Vytvořit **diecézní misijní centrum** (nebo přetvořit existující centra a ohniska života) jako podpůrné zázemí pro farnosti a komunity.
- Jmenovat **vikáře pro misii** nebo koordinátora misijní transformace.
- Podpořit vznik **center spirituality, škol modlitby, škol duchovního doprovázení**.

4. Využít virtuální a digitální prostor

- Rozvíjet **online formaci, podcasty, online duchovní cvičení**, adventní a postní výzvy.
- Vytvořit **platformu pro virtuální doprovázení** (např. anonymní duchovní rozhovory, inspirace).
- Kriticky, ale kreativně zkoumat využití **AI nástrojů** v pastoraaci (např. automatické rozesílání zamyšlení, biblické apky).

5. Proměňovat struktury v duchu misie

- Podporovat změnu pojetí „misie“ v našich myslích a pastoračních konceptech od „akčního“ či „instrumentálního“ pojetí k **pojetí „spirituálně-synodálnímu“**, ze kterého teprve může vyrůst dlouhodobě udržitelná „akce“.
- Misie není pouze otázkou aktivity, ale také struktury. Presentované pojetí misie vybízí ke **kritickému pohledu na současné uspořádání a hospodaření v diecézi** – vše má být posuzováno z hlediska misijní účinnosti a věrnosti evangeliu.
- Umožnit **experimentování a nové služby** (např. mobilní kaplan, koordinátor komunitního života, animátor pohostinnosti, animátor svědectví, nebo „duchovní architekt“ pro vytváření otevřených prostorů).
- Přehodnotit **farní budovy a majetek** jako nástroje služby – komunitní centra, sdílené prostory, energetické úspory, zázemí neziskovým projektům.
- Dát důraz na **udržitelné a transparentní hospodaření** – otevřenost financování jako nástroj a předpoklad důvěryhodnosti a sociální a environmentální citlivost jako znamení společné cesty se všemi lidmi dobré vůle.
- Mít odvahu **nechat zaniknout to, co již neslouží**, a vytvořit **prostor pro růst nových iniciativ**.

V. ZÁVĚREČNÉ SHRUTÍ

Reflexe misijního poslání církve v rámci plzeňské diecéze odhaluje hlubokou **vícevrstevnatost pojmu „misie“**, který nelze redukovat pouze na jednotlivé aktivity, ale je třeba jej chápat jako souhrn několika základních rozměrů: *liturgie* (slavení Kristova tajemství), *martyrie* (hlásání evangelia), *diakonie* (služba potřebným), *koinonie* (společenství a vztahy) a *mystagogie* (uvádění do života s Kristem).

V kontrastu k užšímu, prakticky orientovanému pojetí misie jako souboru misijně zaměřených aktivit zdůrazňovaného v oficiálních dokumentech diecézní synody, v prezentovaných zdrojových textech i teologických reflexích převažuje **širší teologické porozumění, které misii zasazuje do dynamiky celého života církve**. V tomto duchu zaznívá silně inspirace papeže Františka, který zdůrazňuje obraz církve „vycházející“, tj. otevřená, blízká, doprovázející a prorocká. Teologické příspěvky jednotlivých autorů pak rozvíjejí specifické aspekty této vize – od sítě vztahů nesených Zmrtvýchvstalým až po misii jako generativní proces rodící novou církevní kulturu.

Bylo by proto možné říci, že zásadním poselstvím všech teologických reflexí je **vzájemná propojenost tří základních dimenzí misie: spirituální, vztahové a akční**. Duchovní zakořenění v Kristu („život s Kristem“) je východiskem každé opravdové misie; kvalita mezilidských vztahů a společenství („život ve vztazích“) zásadně ovlivňuje její věrohodnost; a konkrétní akce („liturgie“, „hlásání“, „služba“) dávají těmto základům viditelnou formu. Misie tak není jednorozměrnou činností, ale stylem života, v němž se jednotlivé rozměry navzájem prostupují a posilují. Pojem „doprovázení“ se přitom ukazuje jako klíčový způsob, jak tyto dimenze sjednotit – jde o schopnost naslouchat, být nablízku, vnímat a nést potřeby druhého člověka.

To odpovídá skutečnosti, že již v mnohých vyjádřeních při diecézním naslouchání I. etapy, v příspěvcích při prvním generálním shromáždění a následně i v několika konkrétních odstavcích Závěrečného dokumentu I. etapy (MkB 1, 102, 104; srov. také 6 a 44) vyplynulo, že **zúžené akční a „navenek“ zaměřené pojetí „misie“ přítomné v zadání první synodní otázky nejen že neodpovídá dnešnímu teologickému pojetí misie, ale ani ve farnostech plzeňské diecéze žité praxi**.

Témata tzv. „vnitřního života církve“ proto nelze nadále přiřazovat k synodní otázce USPOŘÁDÁNÍ (jak jsme doposud dělali, aby se téma „misie“ soustředilo jen na „aktivity navenek“), **ale je třeba je zařadit právě přímo do otázky MISIE**, chápané obecněji jako „misijní poslání církve“ ve své plnosti. USPOŘÁDÁNÍ (organizační struktury) a HOSPODAŘENÍ (ekonomika a finance) pak budou nadále (a jasněji) jen nástrojové pomocné sekce postavené do služby misijnímu poslání.

Samozřejmě že i pak zůstává velmi **hluboké propojení témat „misie“ s oblastmi „uspořádání“ a „hospodaření“**. Misie se totiž neodehrává jen na rovině osobního svědectví, ale má také strukturální rozměr. V prezentovaných teologických reflexích lze zaslechnout např. volání po flexibilitě, po experimentování s novými službami, či po přehodnocení některých forem organizace a financování života církve. Je zde důraz na udržitelnost, sociální spravedlnost a spolupráci se společnostmi v oblasti správy majetku a ekologické odpovědnost, což je chápáno jako integrální součástí „společenské diakonie“ – tedy služby celému stvoření a hledání dobra pro všechny.

Takto pojatá misie – jako **styl života zakořeněný v Kristu, otevřený vztahům a tvořivý v činech** – se prolíná celým životem diecéze. Plzeňská diecéze je proto pozvána k tomu, aby se vydala na cestu proměny – od instituce ke společenství, od výkonu ke vztahu, od programů ke sdílení života, od obrany tradice k rodícímu se novému životu.

Misie v tomto pojetí není nábor, ale pohyb Ducha, který nás vede k lidem – i k sobě samým – nově, s odvahou, s něhou a s důvěrou a proniká všechny oblasti života diecéze a hledá konkrétní praktické cesty, formy a struktury, které tento pohyb Ducha podpoří či mu vytvoří prostor.

Výzvou pro další etapu synody je konkretizovat prezentované podněty do strukturovaných kroků a prostorů, které umožní iniciovat procesy, které celému Božímu lidu v plzeňské diecézi umožní být skutečně „církví doprovázející“, která zve, naslouchá, formuje a sdílí evangelium jako radost pro všechny.